

# Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

## RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

### Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

# DEVİRİM DEMOKRASİ

## VE

birlik  
tartışmaları

# 2

# PROGRAM ANLAYIŞLARI

TEBLİĞLER

Yavuz Alogan

Çağatay Anadol

Oral Çalışlar

Servet Z.Çoraklı

Metin Çulhaoğlu

Necmi Demir

Zülfü Dicleli

Devrimci Mücadele Dergisi

Emek Dergisi

Mehmet Gündüz

Gencay Gürsoy

Celal A.Kanat

Saim Koç

Orhan Koçak

Ertuğrul Kürkçü

Saruhan Oluç

Şaban Ormanlar

Şadi Ozansü

Celal Polat

Nail Satlıgan

Sezai Sarıoğlu

İskender Savaşır

Gülnür Savran

Sungur Savran

Zeki Tombak

Nesrin Tura

Ahmet Ural

# DEVİRİM DEMOKRASİ VE PROGRAM ANLAYIŞLARI

## İÇİNDEKİLER

### 3 - Sunuş

**9- Demokrasi ve Devrim : (Tebliğ)** : Yavuz Alogan, Muzaffer Bal, Oral Çalışlar, Servet Ziya Çoraklı, Metin Çulhaoğlu, Necmi Demir, Aydın Giritli, Mehmet Gündüz, Hürriyet Karadeniz, Filiz Karakuş, Saim Koç, Orhan Koçak, Ertuğrul Kürkçü, Saruhan Oluç, Şadi Ozansü, Halil Özmen, Celal Polat, Sezai Sarioğlu, Nail Satlıgan, İskender Savaşır, Gülnur Savran, Sungur Savran, Zeki Tombak, Nesrin Tura, Ahmet Ural, Kemal Ümitli.

**35- Demokrasi ve Devrim : (Tezler)** : ... Çağatay Anadol, Oral Çalışlar, Servet Ziya Çoraklı, Metin Çulhaoğlu, Necmi Demir, Gencay Gürsoy, Saim Koç, Orhan Koçak, Ertuğrul Kürkçü, Saruhan Oluç, Şaban Ormanlar, Şadi Ozansü, Celal Polat, Nail Satlıgan, Sezai Sarioğlu, İskender Savaşır, Gülnur Savran, Sungur Savran, Zeki Tombak.

**41- Demokrasi ve Devrim : Emek Dergisi**

**49- Sosyalist Hareket ve Demokrasi Mücadelesi** : Çağatay Anadol

**55- Demokrasi ve Devrim Tartışması: Günümüzde Demokrasi Mücadelesinin Devrimci Özü** : Zülfü Dicleli

**61- Günümüzde Komünist Hareketin Programatik Anlayışları Temel Önergeleri Üstüne Tezler** : Celal A.Kanat

**71- Devrim Üzerine** : Devrimci Mücadele Dergisi  
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

**BİRLİK TARTIŞMALARI : 02**  
**TEBLİĞLER : 01**

**Dizgi: Rebel Fotodizgi & Maraton Foto Dizgi**  
**Baskı: Şefik Matbaası / Ocak 1990**  
**Kapak ve İç Dizayn: Deniz Bilgin**

**Yayına Hazırlık:**  
**AKIŞ YAYINCILIK**  
**Cemal Nadir Sok. 17/13**  
**CAĞALOĞLU/İST. Tel: 513 84 29**

## SUNUŞ

Bilindiği gibi *Birlik Tartışmalarını Düzenleme Kurulu* (BTDK), sosyalistler arası birliğin teorik ve tarihsel arka planını, imkan ve şartlarını tartışmak üzere 12, 13 ve 19 Ağustos günlerinde toplanan 172 sosyalistin toplantısında görevlendirildi. Toplantı Temmuz ayı içersinde, çeşitli sosyalist dergilerde *Sosyalistlere*, başlığıyla yayınlanan deklarasyonu imzalamış olan 18 kişinin çağrısı üzerine yapılmıştı. Söz konusu kişiler, halen yayınlanmakta olan 22 sosyalist dergiden toplantıya kendi belirleyecekleri iki temsilci yollamalarını istemiş, ayrıca 200'e yakın kişiye de kişisel çağrı yapmıştı.

200'e yakın çağrılının katıldığı toplantıda 40'dan fazla kişinin sözüldüğü ilk iki oturumda, bu tartışmanın en geniş sosyalist kesimleri kapsayacak şekilde sürdürülmesinin gerekli ve mümkün olduğu, gelecekteki olası birleşme ve ayrışmalar açısından bu tartışmaların tüketilmesinin anlamlı olacağı konusunda geniş bir mutabakat oluştu. BTDK, bu konuda bir fikir birliği içersinde olanların, 19 Ağustos günü, bu amacı gerçekleştirmenin pratik adımlarını kararlaştırmak üzerine yaptıkları son toplantıda, sosyalistler arası birliğin

teorik ve tarihsel arka planı, imkân ve araçları çerçevesi içersinde tartışılması gereken konuları saptamak, bu konularda tebliğli toplantılar, paneller, konferanslar vb. düzenlemek, bu toplantıların tutanaklarını yayınlamak, bütün bunlar için gerekli imkânları sağlamak, bu toplantılara henüz çağrılmamış ve çeşitli nedenlerle katılmamış olan sosyalist çevrelerin tartışmalara katılmasını sağlamak ve tartışmaları Türkiye çapında yaygınlaştırmak için kuruldu ve faaliyet süresi 19 Ağustos - 31 Ocak olarak sınırlandırıldı. Bu dönemin sonunda Kurul, genel bir değerlendirme yapmak üzere 12-13 Ağustos günleri yapılan toplantıya benzer bir geniş toplantı düzenlemekle görevlendirildi. *BTDK*, Kuruçeşme toplantısında aldığı yetkiyle, yaptığı ilk toplantıda, Kuruçeşme toplantısına çeşitli nedenlerden ötürü çağrılmamış bulunan *Emeğin Bayrağı*, *Vatan Güneşi* ve *Yeni Çözüm* dergilerinden birer temsilcinin, *BTDK*'ya gözlemci statüsüyle katılma ve *Yeni Demokrasi* dergilerine de yapılması kararı alındı. *Saçak* ve *SP* çevresinin de çağrılması önerisi, katılanların bir bölümünün kuvvetli itirazları nedeniyle kabul edilmedi. Daha sonraki bir toplantıda ise kadın üyelerinin sayısının azlığından kaynaklanan kompozisyonunun dengesizliği gözönünde bulundurularak, Nuran Ağan, Hürriyet Karadeniz, Filiz Karakuş, Yüksel Selek ve Nesrin Tura'nın *BTDK*'ya katılmaya davet edilmelerine karar verildi. Çoğunluk bunun bir genişleme olarak değil, bir eksikliğin giderilmesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünürken, bazı arkadaşlar, bilgi, deney, katkı vb. özelliklere göre oluşturulan *BTDK*'nın kuruluş mantığına ve dolayısıyla genişleme yetkisine aykırı olduğu gerekçesiyle karara karşı çıktı.

*BTDK*'nın kendi görevinin içeriğine ilişkin olarak yaptığı ilk çalışma, o zamana kadar "sosyalistler arası birliğin teorik ve tarihsel arka planını, imkân ve şartlarının tartışılmasını düzenlemek" diye dile getirilmiş olan amacını ayrıntılandırmak oldu. Bu bağlamda, aşağıdaki 7 konunun tartışılmasının bu amaca uygun olacağına karar verildi:

### 1. Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi

Devlet, sınıflar ve demokrasi

Demokrasi üzerine güncel tartışmalar  
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Global sorunlar, kapitalizm, sosyalizm (nükleer savaş, ekoloji vb.)

Devrimde aşamalar sorunu

Sosyalizmde ve demokratik haklar mücadele-sinde ittifaklar sorunu

Özerk toplumsal örgütlenmeler

## 2. Sosyalist Demokrasi

Komünizm ve Devlet

Proletarya iktidarı ve sosyalist demokrasi

Parti ve devlet (sosyalist devlet, halk demok-rasisi, yeni demokrasi vb.)

Sosyalist demokrasi ve siyasal, kültürel, toplum-sal çoğulculuk

Mülkiyet biçimleri (planlama, piyasa, sosyalist demokrasi)

Devrim öncesinde proleter demokrasisi (parti içinde, kitle örgütlerinde, sosyalistler arası ilişkilerde vb.)

## 3. Enternasyonalizm

Üretici güçler, ulusal sınırlar, dünya ekonomisi,

Sosyalizm: Teori ve günümüz dünyası

Tek ülkede sosyalizm ve dünya devrimi

Sosyalizmin kuruluşu: Tarihsel deneyim

Uluslararası işçi hareketi ve enternasyonalizm: Tarihsel deneyim

Enternasyonalizm ve siyasal örgütsel perspek-tifler

Türkiye’de enternasyonalist görevler

## 4. Program Anlayışları

Program, parti, kitleler: Programın sınıf mü-cadelesindeki yeri

Asgari/azami program ayırımı ve geçiş programı

Yeni program/klasik program tartışması

Tarihsel deneyim: Dünya ve Türkiye

Programların çağdaşlaşması sorunu (Yeni güç-ler, yeni programatik sorunlar)

## 5. Ulusal Sorun ve Sosyalist Örgütlenme

UKKTH: Teori ve tarihsel deneyim

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kürt ulusal sorunu ve çözüm önerileri  
Kürt ulusal mücadelesi ve Ortadoğu  
Kürt ulusal kurtuluş hareketi ve sosyalist hareket: Geçmiş ve gelecek  
Türkiye’de sosyalist örgütlenmenin biçimleri  
Sosyalizmin kuruluş sürecinde ulusal sorun:  
Tarihsel deneyim ve ilkeler

## 6. Türkiye’nin Toplumsal Dinamikleri (Sınıfsal, Ulusal vb.)

Türkiye’de kapitalizmin gelişme aşaması ve sınıflar

Dünya sistemi içinde Türkiye: Ekonomi ve politikada yeni yönelişler

Türkiye’de devlet ve siyasal güçler

İdeolojik akımlar (İslamcılık, Kemalizm vb.)

Kürt ulusal mücadelesinin Türkiye devrimi için önemi

İtifaklar sorunu (Köylülük, kent yoksulları vb.)

Türkiye’de toplumsal hareketlerin geleceği, (öğrenci hareketi, kadın kurtuluş hareketi, çevrecilik, barış vb.)

## 7. Birlik Düzlemleri ve Parti

Esas olarak, kamuoyuna açık ve üzerinde çalışılmış tebliğlerin tartışılmasına imkân verecek panel ve toplantıların düzenlenmesi amacıyla kurulmuş olan *BTDK*, paneller ve tebliğlerin hazırlanması için gereken süreyi de değerlendirebilmek amacıyla, iki farklı türden çalışma yapmaya karar verdi. Bunlardan birincisi, ilk ürününü şimdi sunmakta olduğumuz ve bizim *Yuvarlak Masa Toplantıları* diye nitelediğimiz toplantılar. *BTDK* tarafından seçilen 6-9 kişinin yazılı bir ön hazırlık yapmadan konuştuğu bu toplantılarda, dinleyiciler de esasen *BTDK* üyelerinden (ya da onların yerine ‘vekaleten’ gelen arkadaşlardan) oluşuyordu. *Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi*, *Sosyalist Demokrasi ve Türkiye’nin Toplumsal ve Sınıfsal Dinamikleri* konularında olmak üzere üç kez yapılmış olan *Yuvarlak Masa Toplantıları*’nda yapılan bütün konuşmaların, bant kayıtlarından çözülerek ve yalnızca hukuk ve üslup açısından bir redaksiyona tâbi tutularak yayınlanması kararlaştırıldı.

mişti.

İlk Yuvarlak Masa toplantısının *Tartışma Tutanakları*'nı içeren birinci kitap *Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi* adıyla yayınlandı. Şimdi burada sunmakta olduğumuz ikinci kitap, aynı konunun *Tebliğ*'lerini içeriyor. *BTDK* içerisinde, gerek zamanın kısıtlılığı, gerekse tartışılan konunun benzerliğinden ötürü, *Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi* konusu ile *Program Anlayışları* konusunun aynı tebliğ içerisinde birleştirilmesine karar verildi.

*Sosyalist Demokrasi* konusunun *Tartışma Tutanakları* ve *Tebliğ*lerini birlikte içeren üçüncü kitap da bu kitapla birlikte basılmış olacak. Kalan 5 konunun tebliğleri ve *Türkiye'nin Toplumsal ve Sınıfsal Dinamikleri* konusunda yapılan Yuvarlak Masa toplantısının *Tartışma Tutanakları* Ocak-Şubat ayları içerisinde yayınlanacak.

*BTDK* üyeleri ve ilişki içinde bulundukları kişi ve çevreler, sözkonusu paneller için tebliğlerini hazırlamaktadırlar. *BTDK*, tebliğ hazırlamakta olanlara, mümkün olduğu kadar paylaşılabilen görüşler çevresinde hazırlanmış ortak imzalı tebliğlerin yazılmasını, görüş farklarının tebliğlere konacak muhalefet şerhleriyle dile getirilmesini tercih ettiğini, bir "temenni" olarak iletti. Böylesi bir tarzın, somut bir birleşme ve ayrışma sürecini hedefleyen bir tartışma için daha anlamlı olacağı düşünüldüğünden, tek imzalı tebliğlere 30, çok imzalı ve şerhli tebliğlere 50 sayfalık bir sınır getirildi. İmkânlar elverdiği ölçüde, tebliğleri içeren kitaplar da panellerden önce yayınlanmaya çalışılacaktır.



# Demokrasi ve Devrim (Tebliğ)

Yavuz ALOGAN / Muzaffer BAL / Oral ÇALIŞLAR / Servet Z. ÇORAKLI / Metin ÇULHAOĞLU / Necmi DEMİR / Aydın GİRİTLİ / Mehmet GÜNDÜZ / Hürriyet KARADENİZ / Filiz KARAKUŞ / Saim KOÇ / Orhan KOÇAK / Ertuğrul KÜRKÇÜ / Saruhan OLUÇ / Şadi OZANSU / Halil ÖZMEN / Celal POLAT / Sezai SARIOĞLU / Nail SATLIGAN / İskender SAVAŞIR / Gülnür SAVRAN / Sungur SAVRAN / Zeki TOMBAK / Nesrin TURA / Ahmet URAL / Kemal ÜMITLİ.

## I. DEMOKRASİDEN DEVRİME

Kapitalizmin toplumsal tarih sahnesine Batı Avrupa'ya göre daha geç çıktığı ve onun etkisi altında belirlendiği, burjuva demokratik devriminin toplumsal/siyasal gündeme ancak emperyalizm çağında girdiği çoğu ülkeler gibi Türkiye'de de, demokrasiyi kazanma ve emperyalizmden kurtuluş sorunları, bütün 20. yüzyıl boyunca toplumsal ve siyasal mücadelelerin ana konuları arasında yer almayı sürdürdü. Mutlakiyetten Meşrutiyete, Padişahlıktan Cumhuriyete, tek parti diktatörlüğünden parlamenter rejime geçişin "yukarıdan aşağı", kapitalist üretim ilişkilerinin de emperyalist dünya sistemine eklenmesine süreci içinde gelişmiş olması, demokratik ve antiemperyalist mücadeleye özgü sorunların sosyalist hareketin gündeminde her zaman ön planda yer almasını gerektirdi.

Sosyalizmin 1917 Ekim sosyalist devrimiyle birlikte yalnızca dünya tarihsel bir imkan olmaktan çıkarak gerçekliğe dönüşmeye başladığı emperyalizm çağında, demokratik devrim görevlerinin tamamlanmadığı, hakim sınıfların ve devletin emperyalizmle iç içe geçtiği bir ülkede, gündeme yerleşmiş olan bu sorunların tartışılmasını sosyalizm mücadelesiyle ilişkilendirilerek başlaması kaçınılmaz olur.

Türkiye'nin, sosyalizmin koşullarının olgunlaşması bakımından hangi evrede olduğu ve sosyalizme geçişinin hangi yoldan olacağı sorusunun, "onu çözüme bağlayacak olan maddi koşulların mevcut olduğu ya da gelişmekte bulunduğu" bir çağda sosyalist hareketin gündemine yerleşmiş olması doğaldır. Ancak, bu sorunun işçi sınıfının bir proleter devrimi uğruna yürüttüğü mücadeleyle ilişkilendirilmesinin her zaman yanılsamalardan kurtulmuş olduğu da söylenemez.

Tebliğimizde bir yandan toplumun somut tarihsel gelişmesinin gündeme getirmiş olduğu demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin işçi sınıfı tarafından üstlenilmesinin, öte yandan demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin kapitalizmi ortadan kaldıran bir proleter devrime tabi kılınmasının gerekliliğini ihmale götüren iki yönlü yanılsamaların kaynaklarına inmeyi ve işçi sınıfının demokratik özgürlükler uğruna mücadeledeki önderliğini proleter devrim ve sosyalizm hedefine sınıksız bağlayan devrimci perspektifinin temellerini ortaya koymayı amaçlıyoruz. Tebliğimiz konusunu, yalnızca burjuva toplumu çerçevesi içinde demokratik hakların ve mevzilerin kazanılması sorunuyla sınırlamıyor. Tersine bir siyasal üst yapı şekli olarak demokrasinin maddi temellerinin dönüştürülmesi sorununun, ezilen kitlelerin gündelik somut ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmesi tebliğimizin eksenini oluşturuyor. Dolayısıyla, teb-

liğimiz demokratik haklar için mücadelenin yanısıra başka bir dizi mücadelenin de devrim mücadelesiyle ilişkisini tartışacak:

- 1) Kitlelerin somut maddi ihtiyaçları (ücret, çalışma koşulları, kentsel yaşam, sağlık, eğitim vb) için verdikleri mücadele.
- 2) Toplumsal muhalefet.
- 3) Kadın hareketi.
- 4) Ezilen ulus.
- 5) Global sorunlar.

## II. DEVLETİN TARİHSELLİĞİ VE BURJUVA DEMOKRASİSİNİN ÇELİŞKİLERİ

### 1. Devletin Tarihselliği

#### i. Devlet ve Demokrasi.

Demokrasi sorununu tartışırken ilk hareket noktamız parlamenter demokrasinin de kapitalizm temeli üzerinde inşa edilmiş öteki devlet biçimleri gibi burjuvazinin siyasal egemenliğinin bir aracı olduğudur. Tarihsel deneyimin gösterdiği gibi ne demokrasi burjuvazinin biricik siyasal egemenlik biçimidir, ne de egemenliğini hangi biçimler altında sürdüreceğine karar vermek yalnızca burjuvazinin iktidarındadır.

Burjuvazinin egemenliği, kitlelerin içinde açık siyasal mücadele yürütebildikleri parlamenter demokratik biçimlere de, burjuvazinin kitlelerin mücadelesini bastırdığı açık zora ve devlet terörüne dayalı diktatoryal biçimlere de bürünebilir. Burjuvazinin siyasal egemenliğinin biçimini tayin eden, egemen sınıfla ezilen sınıflar arasındaki ve egemen sınıfın kendi içindeki karşılıklı güç ilişkileridir. Parlamenter demokratik biçimler, daha çok, kapitalizmin, burjuva özel mülkiyet sisteminin kendisini diğer sınıfların rızasına yaslanarak yeniden üretebildiği toplumda bir otorite krizinin yaşanmadığı, kapitalizmin meşruiyetinin kitlesel bir ölçekte sorgulanmadığı dönemlere; diktatoryal biçimler ise daha çok, şiddetli sınıf mücadelelerinin ardından ezilen sınıfların ayaklanmalarının bastırıldığı dönemlere ya da burjuvazinin belirli tarihsel koşullar altında ileri sürdüğü programın parlamenter biçimler altında emekçi kitlelerin onayını alamadığı koşullara tekabül eder. Kuşkusuz, bu iki 'ideal' biçim gerçeklikte hiçbir zaman bu çıplak halleriyle varolmazlar; hatta, gerçeklikte bu ikisinin arasındaki Bonapartizmler ya da başka karma biçimlerin saf parlamenter rejimlerden de, askeri ve faşist diktatörlüklerden de daha yaygın biçimler olduğu söylenebilir.

Burjuvazinin toplumsal hegemonyaya dayalı parlamenter demokratik egemenlik biçimlerinin birer istisna olmaktan öteye gidemediği, çoğunluğu geri bir ekonomik temel üzerindeki kapitalist ülkelerde parlamenter demokrasi belli anlarda işçilerin ve emekçilerin sömürü ve tahakkümden kurtulmasının bir imkanı olarak görünebilir. Besbelli her yanılsama gibi bunun da hakikatle bir ilgisi vardır. Burjuvazinin şiddet ve sömürsünün, keyfililiğin, baskının, diktatörlüğün herhangi bir yasa ile sınırlanmadığı, insanın yaşama hakkının tanınmadığı, beden bütünlüğünün gözetilmediği bir toplumda, devlete demokrasinin hakim olması, kanun önünde işçiyi burjuvaya, polisi yurttaş, kadını erkeğe, ezen ve ezilen ulusların bireylerini birbirine eşitleyecek bir demokrasi, içinde baskı ve korkunun kol gezdiği bir kabustan çıkışın umudu haline gelebilir ve pekala popüler bir çağrı halini alabilir. Bireyin devlet karşısında kendisinin sahibi olamadığı bir tarihsel dönemde aslında kısmi bir kurtuluş olan siyasal kurtuluş, insanın bütünsel kurtuluşu olarak değerlendirilebilir; toplumsal hayat üzerindeki devlet tahakkümünün sona ermesi genel olarak tahakkümün sona ermesi gibi görünebilir. Oysa parlamenter demokrasi ihtimalinin toplumsal/siyasal gündeme emperyalizm çağında girmiş olduğu ülke-

ler için böyle bir an, sonunda, burjuvazinin sınıf egemenliğini en mükemmel biçimde sürdürebileceği, kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarı olarak olarak sunabileceği, iktidarını toplumsal ve kültürel bir hegemonya ile bütünleyebileceği andır.

## ii. Özgürlük ve Demokrasi.

İnsanlığın kısmi kurtuluşu, burjuva demokrasisiyle sonuçlanan bir siyasal devrim, sivil toplumda özel çıkarlara sahip bireyler olarak birbirlerinden ayrılmış olan, özgül çıkarlar temelinde birbirleriyle mücadele halindeki insanların devlet düzeyinde yurttaşlar olarak birleşmeleri ve eşit kılınmaları demektir. Kapitalizmde toplumsal egemenlik ilişkilerinin sivil toplum ve devlet halinde ayrışması yalnızca burjuvazinin çıkarları ile örtüşür. İnsanın gerçek kurtuluşu, onun tam özgürlüğü ise sivil toplum ile devlet arasındaki ayrışmanın ortadan kaldırılmasını, sivil toplumun aşılmasını, devletin ve ona vücut veren sınıfların ve sınıf mücadelelerinin son bulmasını gerektirir. Şu halde, siyasal egemenlik ve baskı aracı olarak devletin varlığı, bu devletin en demokratik biçimi bile, ancak insanın gerçek özgürlüğünün öncesine ait olabilir. Bu anlamı içinde özgürlük, tarihsel olarak demokrasinin aşılmasıdır.

## iii. Demokrasi ve Sınıf Mücadelesi.

Kapitalist toplumda demokrasi burjuvazinin sınıf egemenliğinin, zenginlerin yoksullar, kapitalist özel mülk sahiplerinin mülkiyetten yoksun emekçiler üzerindeki hegemonyasının bir biçimidir. Ancak çoğunluğu devlet katına yükselten proletarya iktidarında demokrasi, devlet ile sivil toplum arasındaki karşıtlığın aşılmasının bir imkanı haline gelir. Burjuva demokrasisi, sivil toplumda proleterlerin üretim araçlarının sahipliğinden ayrılmasının, toplumsallaşmış üretici güçlere tekabül eden üretim araçlarının mülkiyetinin burjuvazinin tekelinde kalmasının, devlette sınıfın siyasal hakimiyeti olarak yeniden üretilmesinin aracıdır. Oysa proleter demokrasisi, burjuvazinin, mülksüzleştirilenlerin, çalışan çoğunluk tarafından mülksüzleştirilmesinin, üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin tesis edilmesinin ve bunun proletaryanın siyasal egemenliği olarak devlette yeniden üretilmesinin aracıdır. Dolayısıyla kapitalizm çağında sınıf mücadelesinin aracı olarak kavrandığında devlet, burjuva toplumunda üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetini süreklileştiren, proletarya iktidarında ise üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini sağlayarak, özel bazı çıkarlarla toplumun genel çıkarının yapısal bir çelişki halinde varolmasını önleyen iki ayrı türe ayrışır. Bu her iki devletin tarihsel içerikleri arasındaki fark, bunların evrensel bir demokrasi kategorisi altında toplanmalarını olanaksızlaştırır.

## iv. Marksist Teori ve Demokrasi.

Demokrasinin olan ve olabilecek olan bütün sosyo ekonomik formasyonlar için geçerli bir devlet biçimi olduğu iddiası, ister istemez, toplum var olduğu sürece insanların yönetenler ve yönetilenler olarak bölünmüş bir biçimde kalacakları sonucuna ulaşır. Oysa Marksist teori, sınıfların ve sınıf mücadelesinin varlığına bir proleter devrimiyle son verilmesinin tarihsel imkanının nesnel koşullar temelinde açıklandığıdır. Bu akıl yürütmenin zorunlu sonucu olarak teori, komünist toplumda “kişilerin yönetiminin yerini eşyanın idaresinin alacağı” yargısıyla kendisini tamamlar. Kuşkusuz bu yargı, “eşyanın idaresi” sürecinde, çeşitli kaynaklara nasıl tasarruf edileceği konusunda, çeşitli görüşlerin, farklı seçişlerin ve görüş ayrılıklarının varolmayacağına iddia edilmesi anlamına gelmez. Burada kastedilen, sınıfların ortadan kalktığı toplumda, bu ihtilallerin çözümünün siyasi bir kerteyle gerektirmeyeceğidir. Bu bakımdan da evrensel, tüm toplumlar için genel ve ortak bir demokrasi fikri, yalnızca proleter demokrasisi ile burjuva demokrasisi arasındaki tarihsel farklılıkları örtmekle kalmaz, mantıksal olarak da Marksizmin maddeci tarih anlayışının ulaştığı sonuçlarla çelişme içindedir.

## 2. Burjuva Demokrasisinin Çelişkileri.

### i. Egemenlik ve Eşitlik.

Kapitalist sömürünün ekonomik temellerde gerçekleşen bir sömürü olması, işçinin üretimde yarattığı artığa ekonomi dışı bir zora gerek olmaksızın kapitalist tarafından elkonulması kapitalist üretim tarzının özgüllüğüdür. Teorik olarak kapitalist sömürünün devamı için devletin ekonomik ilişkilere müdahalesinin gereksizleşmesi, işçi ile burjuvayı yurttaşlar olarak yasa karşısında eşitleyen burjuva demokrasisinin sınıf çelişmelerini dolaysız olarak yansıtmak zorunda olmayışı sonucunda devlet tek tek tüm yurttaşları temsil eder görünür.

Devletin sınıflarüstü bir kurum olduğu yanılsaması burjuva demokrasisinde doruğuna çıkar. Ancak, genel ve eşit oyla ve parlamento dolayımıyla siyasal hayata etkilemede burjuva ile işçinin hukuken eşitlenmesi, sivil toplumda, gerçek toplumsal ve ekonomik ilişkiler alanındaki eşitsizlikle elele gider. İşçi ile kapitalistin piyasada sahip oldukları biçimsel eşitlik, yani üretim araçlarının mülkiyetinden koparılmış olan işçi sınıfının emek gücünü piyasada burjuvanın malını sattığı gibi satma "özgürlüğü" nasıl burjuvazi tarafından üretim alanında sömürülmesinin ekonomik temeliyse, siyasal eşitlik ve özgürlük de kapitalizmde, siyasal faaliyetin imkan ve araçlarının tekeli elinde tutan burjuvazinin sınıf egemenliğini sürdürmesinin siyasal temeli olur. Bu nedenle ezenle ezileni yasa karşısında eşit kılan burjuva demokrasisinin tesisinin emekçilerin de kurtuluşu olacağı görüşünün emekçiler adına ileri sürülmesi bu yanılsamayı dolaysız bir aldatmacaya dönüştürür.

### ii. Burjuvazi ve Demokrasi

Burjuva demokrasisinin emekçilerin kurtuluşu olacağı görüşü bir aldatmacadır ama burjuva demokrasisinin kendisi bir aldatmaca değildir. Burjuva demokrasisinde hakların, hukuk planda genel ve evrensel oluşları, yani herkes için ve her zaman geçerli oluşları bunların burjuvalar için olduğu kadar işçiler için de hak olmaları anlamına gelir. Burjuva devleti çerçevesinde gelişmiş olan örgütlenme, ifade, hak arama özgürlüklerinin pratik kullanımı çoğu kere ekonomik, siyasal ve toplumsal engellerle fiilen kısıtlanırsa bile, bu hak ve özgürlüklerin işçi sınıfı ve öteki ezilenler için hukuken kullanılabilir olması, onların toplumda siyasal bir güç kazanmalarına ve mücadeleleriyle burjuvazinin iktidarını sınırlandırma imkanları yaratmalarını sağlar.

Dolayısıyla burjuva demokrasisinin işçi sınıfı tarafından aşılmasını gerektiren, onun soyut olarak demokrasi olması değil, burjuva olmasıdır. Tahakkümün sınıf özüdür. Gerçekte burjuva demokrasisinde demokratik olan her şey, tarihsel deneyimin de gösterdiği gibi, çok büyük ölçüde ezilen sınıfların kapitalizmin de öncesinden gelen istek ve özlemlerinin burjuva toplumunda pratik bir gerçeklik kazanması için burjuvaziye karşı verilen mücadelelerin ürünüdür. Fransız burjuvazisinin devrimci önderleri Jacobinler için proleterler "askerlik yapmak ve çalışmaktan başka bir işe yaramayacak" bir sınıftı. Genel oy, yüzyıl boyunca belirli bir miktar vergi ödeyenlerin, yani servet sahiplerinin hakkıydı. Fransız devriminin "eşitlik ve özgürlük" çağrısının genel olarak ve biçimsel olarak eşitlik ve özgürlük haline gelmesi ancak, yoksulların, çalışanların, işçilerin iki yüzyıl süren kanlı kavgaları sayesinde mümkün olabildi. İşçi milletvekilleri parlamentolara ancak burjuva devrimlerinden yüz yıl sonra, işçilerin bir devrim için ilk ayağa kalktıkları yıl olan 1848'de girdiler. Nasıl, işçilerin dile getirdikleri özelemler çok eskilere, kölelerin, serflerin ezilmiş isyanlarına, birikmiş hınçlarına dayanırsa ve Marksist sosyalizin bu isteklerin gerçekleşebilmesi imkanının teorisiyse, egemen sınıfların yönetme pratiklerinin, keytlik, baskı, tahakküm ve terörün tarihsel mirası da burjuva egemen-

liğine aktarılır. Bu yüzden burjuva demokrasisinin demokrasi olabildiği her an, ancak burjuvazmin siyasal egemenliğinde içerilen bu tarihsel baskıcı eğilimin işçiler ve emekçilerin toplumsal eşitlik ve özgürlük doğrultusundaki mücadelesi tarafından sınırlandırılmasıyla elde edilebilir. Dolayısıyla, burjuva-demokrasisi burjuva ideologların savundukları gibi bir “genel uyum devleti” olarak kendi ilkelerinden değil, tarihsel olarak sınıf mücadelesinin kendisinden doğar. Bu tarihsel temel üzerinde güvenle söylenebilir ki, burjuva toplumunda demokratik haklar ve özgürlükler ancak burjuvaziye rağmen, onunla mücadele edilerek kazanılabilir. Onunla uzlaşmalar yaparak değil.

### *iii. Hukuk ve Toplumsal Gerçeklik.*

Toplumsal ve ekonomik hayatta azınlıkta olan sınıfın, yani burjuvazinin toplumun büyük çoğunluğu üzerinde hegemonya kurabilmesi, kendi çıkarını toplumun geri kalanının da çıkarı, genel çıkar olarak sunabilmesi, hukuken burjuvazi için hak olanın işçiler için de hak olmasını bu hakkın bir genel hak olarak tescilini, hukukun gerçek hayatta eşit olmayı yasa karşısında eşit kılmasını gerektirir.

Burjuva demokrasisinin bu çelişkisi bir yandan işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin de burjuva toplumunda bütün yurttaşlara yasaların sağladığı hakları burjuvalar gibi kullanmalarını hukuken mümkün kılar, ama öte yandan toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler bu hakların pratik kullanımını kısıtlar ve engeller. Örneğin metaların serbestçe dolaşımının kapitalist toplum için bir gereklilik olması, bir meta olarak emek gücünün ve onun taşıyıcısı olan işçinin de emekgücü piyasasında serbestçe dolaşımını gerektirir. Yasanın “seyahat özgürlüğü” olarak herkes için kayıt altına aldığı bu “hak” büyük çoğunluk için pratikte kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur. Ya da düşüncelerini açıklama özgürlüğü, soyut ve genel bir hak olarak hukuken herkes için geçerlidir ama, maddi hayatın yeniden üretiminin araçlarından olduğu gibi, düşünce ve bilgi üretiminin araçlarından da koparılmış olan işçilerin kitaplar, bilgisayarlar vb. edinecek düşüncelerini üretmeleri de, bunları gazeteler, dergiler, kitaplar, TV ve video ürünleri halinde yeniden üretmeleri de kağıt stoklarının, baskı tesislerinin, TV stüdyolarının, üniversite fonlarının mülkiyetinden yoksun oluşları dolayısıyla pratikte imkansızlaşır. Dolayısıyla burjuva demokrasisinin biçimselliği, hukuken sağladığı hakların pratikte büyük çoğunluk için kağıt üzerinde kalmasının da teminatı olur.

## **III. REFORM MU DEVRİM Mİ?**

Burjuva toplumunda demokratik mevziler ve günlük somut ihtiyaçlar için mücadele etmenin nesnel gerekliliği ile çalışanların insani varoluşlarını kapitalist toplumunda yeniden üretme imkanlarının sınırlılığı ve kısmılığı arasındaki nesnel çelişkinin kendi doğasına uygun bir biçimde kavranamayışı, işçi sınıfının mücadele tarihi boyunca uluslararası işçi hareketi içinde iki yanlış eğilimin doğmasına yol açmıştır.

### **1.. Reformizm.**

Birinci ve yaygın olan yanlış eğilim, demokratik mevziler ve somut talepler uğruna verilecek mücadeleyi kendi içinde mutlaklaştırmak, başlı başına bir amaç haline getirmek ve siyasal pratiğin belirleyici unsuru kılma. Bu eğilim, işçilerin ve öteki ezilenlerin yaşadıkları nesnel sorunlardan yola çıkar ama, bu kısmi sorunların çözümünü onların ortaya çıkışlarının temeli olan sermayenin ürettiği emek üzerinde tahakkümünün kendisini ortadan kaldırma,

bir proleter devrimine bağlama gerekliliğinden koparır. Daha rahat çalışma koşullarını, işçilerin çalışma koşulları üzerinde egemen olmasının; daha yüksek ücreti, ücretli emeğin ortadan kaldırılmasının; reformların sağlayacağı kısmi iyileşmeleri, toplumsal devrimin sağlayacağı nihai kurtuluşun karşısına koyar. İşçilerin çoğunluğunun ufkunun henüz ekonomik taleplerle, düzen içi taleplerle sınırlı olduğu bir dönemde sınıfın çoğunluğunun da onayını alabilmesi bu politikanın doğruluğunun bir kanıtı gibi görünür. Böylelikle gündelik talepler ve burjuva demokrasisinin sınırları dahilindeki iyileşmelerin siyasal mücadelenin sistematik hedefi haline getirilmesiyle proletaryanın mücadelesi reformist bir çizgiye oturur. Kapitalizmin ortadan kaldırılması yerine işçi için katlanılabilir kılınması propagandası henüz kitle faaliyetinin düşük olduğu bir dönemde işçi sınıfının zihninde devrim için mücadelenin gereksizliği yanılması- nı doğurur.

## 2. “Sol” Komünizm:

Reformizmin burjuvazinin egemenliğini tehdit etmediği gibi onun pekişmesine de yol açan politikası, günlük kazanımlar ve demokratik mevziler uğruna mücadelenin sınıf mücadelesi- nin devrime doğru ilerlemesinin önünde bir engel halini aldığı fikrinin doğmasına da yol açar. Reformizmin eleştirisi açısından belli bir haklılık kazanan bu eğilim, reformlar için gündelik mücadelenin gereksizliğine kadar ulaştığında bir yanlış dönüşür. Bu eğilim, nesnel olarak kitlelerin sömürden ve tahakkümden bir devrimle kurtulabilmeleri imkanı ile onların bilinç ve örgütlenme düzeyleri arasındaki ilişkiyi kopartarak her an bir devrim talebini ileri sürer. Kısmi talepler, reformlar için mücadelenin işçilerin bilincine ve örgütlülüğüne yapacağı katkıyı küçümser, kitlelerin verili bilinci karşısında ultra devrimci bir konum alır. Ancak bu devrim çağrılarıyla varolan somut durumda devrimin gerçekleşmesinin maddi imkansızlığı arasındaki çelişki, gene işçi hareketinin gözünde devrimin boş bir hayal olduğu yanılmasına yol açar.

## 3. Sosyalist Politika.

Sosyalist politika, işçilerin gündelik somut mücadelelerine işçi sınıfının kurtuluşunun kendi faaliyetinin eseri olacağından hareketle yaklaşır. Proletaryanın kurtuluşunun bir proleter devrimiyle gerçekleşeceğine ilişkin hakikatin, salt propaganda yoluyla kitlelere kavratılamayacağı- nın bilgisiyse, kitlelerin somut ve basit çıkarları uğruna giriştikleri kendi öz eylemlerinin sınıf mücadelesinin gerekliliğini onlara kavratacağı sonucuna ulaşır. Dolayısıyla gündelik çıkarlar, kısmi talepler için mücadeleyi bir kitle seferberliği imkanı olarak ele alır ve onların gerçek insani ihtiyaçlarının burjuva toplumunda tam olarak hiçbir zaman karşılanamayacağının bilinci- ne ulaşmaları, kitlesel mücadele içinde örgütlenmelerinin geliştirilmesi ve bu seferberliğin bir devrim hedefine bağlanması için mücadele eder.

## 4. Partinin Gerekliliği.

Demokratik haklar ve somut çıkarlar için mücadele işçiler için ilk elde bir düzen-içi mü- cadele bir reform mücadelesi olarak görünür. İşçiler ancak mücadelenin basitten karmaşığa doğru gidişi içinde, kendi dolaysız tecrübeleri ile sınıf olarak varoluşlarının idrakine varır ve ancak o zaman yeni bir toplum için mücadele etmenin gerekliliğini kavrarlar. Bu mücadeleler olmaksızın, burjuvaziyle ve öbür sınırlarla sınıf mücadelesi alanında karşı karşıya gelmeksizin

işçilerin sosyalist sınıf bilincine doğru ilerlemeleri söz konusu olamaz . Dolayısıyla gündelik mücadeleler, reform mücadeleleri ile devrim mücadelesi arasındaki ilişkinin kurulabilmesi, hareketin başlangıcında, sınıfın öncüsünün "hareketin genel nihai sonuçlarını" öngörebilen bir partide örgütlenmiş olmasını gerektirir.

## *i. Propaganda ve Mücadele*

Kitlelerin bir devrimin öznesi olmaları, onların bunun bilincinde olmalarından bağımsız bir tarihsel imkandır. Ancak bu imkanın kitleler tarafından bilinçle kavranılması, onları aktif olarak sosyalizm mücadelesine, salt ekonomik mücadele alanının ötesine çekebilir. Bu bilinç işçilerde kendiliğinden oluşmaz, bilimsel olarak işlenmiş, kendi içinde tutarlı bir fikirler toplamının hayatı açıklamasıyla ve bunun doğruluğunun işçiler tarafından kavranılmasıyla bilgilerin ve deneyimlerin tekrarıyla kazanılabilen bir öğrenme sürecini gerektirir. Bunun için bu fikirlerin işçilere sistemli olarak açıklanması, aktarılması gerekir. Ancak bu bilincin gelişmesinin yalnızca propaganda yoluyla olacağını beklemek boş bir hayaldir. Pratik bilinci belirler. Dolayısıyla kitleler propaganda edilen fikirlerin gerçekliğini ancak mücadele içinde kavrarlar. İletişimin son derece geniş bir ağ ile yaydığı burjuva düzeninin meşruiyetine ilişkin yanılsamanın işçilerin bilinci üzerindeki tersine etkisi de dünyanın kavranılması ve değiştirilmesinde propagandanın yanı sıra kitlelerin öz eyleminin rolünü giderek daha çok artırmaktadır. İnsanların imgelerin dünyasından gerçeklerin dünyasına çekilmesi için onların TV'lerinin, videolarının, seyirlik kitlesele profesyonel spor yarışmalarının ötesindeki hakiki dünya üzerinde eylemde bulunmaları, burjuva egemenliğinin daha az dolayimli olduğu zamanlara göre şimdi daha çok önem kazanmaktadır. Reformizmi besleyen reformlar uğruna kitlesele mücadeleler değil, kitlelerin pasif bir seyircisi kılındığı pazarlıklardır. Kitlelerin verili bilinçleriyle uğruna mücadeleye girecekleri somut kısmi taleplerle başlayan mücadeleler onların sosyalist propagandaya karşı duyarlı hale gelebilecekleri bir sürecin de başlangıç noktasını oluşturur. Dolayısıyla propaganda ile öğrenilen fikirler ancak mücadele içinde kavranabilir.

## *ii. Sınıf Mücadelesi ve Sınıf Bilinci.*

İşçi sınıfının kendi bilincine varması için onun karşısı olan sınıfla mücadeleye girişmesi gereklidir. ama mücadelenin kendisi otomatik olarak siyasal sınıf bilinci doğurmaz. Bunun için mücadelenin belirli bir biçim kazanması, belli yönlerde gelişmesi gerekir. Öncü partinin asıl işlevi de bu kritik noktada belirginleşir. Partinin mücadelenin başlangıcında kitle mücadelesine iki temel özelliği kazandırması gerekli olur: a) demokratik hak ve özgürlükler ile günlük somut çıkarlar temelinde verilecek mücadeleyi burjuva düzeninin sınırlarını zorlayan bir talepler dizisi biçiminde formüle etmek ve bu talepleri sınıf mücadelesinin sloganları haline getirmek için mücadele etmek; b) proletaryanın mücadelesini burjuvaziden ve devletten bağımsız kendi özörgütlenmeleri ve özfaaliyeti içinde yürütmesi için çaba göstermek.

Mücadele bu iki temel ilke doğrultusunda geliştiği ölçüde kendi içinde bir reform mücadelesi olmaktan çıkarak işçi sınıfını burjuvaziye ve onun egemenlik sistemine karşı harekete geçirecek bir yönelim kazanır. Kendi gelişmesi içinde mücadelenin çötsüz bir seyir izlemesi kaçınılmazdır. Hareketin gel gütlerine bağlı olarak kısmi talepleri mücadelenin yükselişine uyarlamak ve sınıfın siyasal iktidar sorununa bilinçle yaklaşmasına önderlik etmek sosyalist politikanın görevidir.

## 5. Geçiş Talepleri ve Program.

### i. Genel Olarak Program.

Kapitalizmden bir toplumsal devrimle sosyalizme geçmek, işçi sınıfının siyasal egemenliği ele geçirmesi ve burjuvazinin bir sınıf olarak varlığını ortadan kaldırması için verili koşullardan başlayarak sosyalizmin kuruluşuna kadar varacak olan bilinçli siyasal faaliyetini gerektirir. Uluslararası sosyalist harekette program adı verilen şey, işçi sınıfının bilinçli siyasal mücadele hedeflerini verili koşulların tahlilinden yola çıkarak tanımlayan, ve yeni bir toplumun kuruluşu için ileri süreceği talepleri ve ilkeleri bir öncelikler sistemi halinde ifade eden bir genel faaliyet planıdır. Öte yandan program, mücadele hedefleri ve ilkeleriyle partiyi öteki partilerden ayırdeden bir kimlik belgesidir.

Modern sosyalizmin ilk programatik belgesi olan *Komünist Manifesto*'dan beri, işçi sınıfının öncü partilerinin, bir talepler sistemi halinde formüle ettikleri programların değişmesinin kalan yanı sıra sosyalizmin kurulması için ileri sürülen temel talepler oldu. Ancak, işçi hareketi içindeki ayrışmalar, programların özgül içeriklerinin formüle edilmesine olduğu kadar program hakkındaki anlayışlara da yansıdı.

### ii. Asgarî ve Azamî Program Ayrımının Tarihsel Anlamı.

Emperyalizm çağına girilene ve 1917 Sovyet devrimine kadar uluslararası sosyalist hareket içinde özellikle *II. Enternasyonal* döneminde sınıf mücadelesinin gelişmesinin iki kertesini yansıtan ikili bir program anlayışı hakimdi. Devrim durumlarının gelişmesinin kapitalizmin devresel krizlerine bağlı olduğu tekellilik-öncesi dönemde anarşistler ve "maksimalistler"le olan tartışmaları içinde Marksistler, sınıf mücadelesinin nisbeten durgun ve "sakin", işçi sınıfı hareketinin bilinç ve örgütlenme düzeyinin nisbeten düşük olduğu iki kriz arasındaki dönemde öncü partilerin sınıfı mücadeleye sokmak için yalnızca nihai amaçlarını ifade etmekle yetinemeyeceklerini daha açıkça kavradılar. Bunun programatik ifadesi, taleplerin ikili formülasyonu: a) burjuva toplumu ve burjuva devleti çerçevesinde gerçekleşmeleri mümkün olan ve gerçekleşebilmelerinin bir toplumsal devrime yol açması gerekmeyen (çünkü devrimin nesnel imkanı, bir bunalım yoktur) siyasal, ekonomik ve toplumsal taleplerin dile getirildiği asgarî (minimum) program; b) gerçekleşmesi için burjuva devletin yıkılması ve burjuva toplumun dönüşmesi gereken, kapitalizmi, ve burjuva özel mülkiyet sistemini devirmeyi hedefleyen ve yeni bir toplumun kuruluşunun imkanlarını ve ilkelerini ifade eden azamî (maksimum) program.

Asgarî ve azamî programların böylece ayırdedilebilmesi, devrimci olmayan dönemlerde işçi sınıfı partilerinin faaliyetlerinin şartlarını bilinçli bir biçimde hesaba katarak güçlenmelerini, genişlemelerini ve kitlesel partilere dönüşebilmelerini sağlarken başka nedenlerin yanı sıra, her zaman ve her koşul altında kitleleri devrime çağıran anarşistlerin ve maksimalistlerin de hareketten tecridine yol açtı. Bununla birlikte, reformizmin toplumsal dayanağı olan bir işçi sınıfı aristokrasisinin "barışçıl" dönemlerde sosyal-demokrat partilere giderek daha çok hakim olması, azamî programların önemsizleşmesine ve bunların asgarî programların eklenmesine dönüşmesine de neden oldu. Düzen içi taleplerle kurulan asgarî program çevresinde sürekli genişleyen ve kitlesellenen işçi sınıfı partilerinde reformizmin de etkisiyle, bir toplumsal devrimi gerektiren azamî programın uygulanabilirliği şüpheyle karşılanır hale geldi.

### iii. Reformizm Yönünde Çürüyen Asgarî Program

Öte yandan kapitalizmin bunalımının genelleştiği, eşitsiz gelişme eğiliminin bunalımların devirlerini birbirleriyle içiçe geçirdiği, dolayısıyla devrimci bir bunalımın koşullarının genel olarak dünya kapitalizminde içkin olduğu emperyalizm çağında, önceki dönemde önemli bir pratik anlamı olan asgarî/azamî program ayrımı, reformizmin bir dünya devrimi perspektifine dayalı devrimci görevlerden kaçınmasının gerekçesi haline gelmeye başladı. Kapitalizmin I. Dünya Savaşı'na yol açan genel bunalımını, tek tek ülkelerde üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki antagonizmin had safhaya ulaşmadığını, devrimci bir bunalımın oluşmadığını, dolayısıyla asgarî program çizgisinden ayrılmamak gerektiğini ileri sürerek karşılayan reformist II. Enternasyonal çizgisi savaşla birlikte iflas etti. Ekim Devrimi ertesinde, Bolşeviklerin sunduğu devrimci tecrübe ve perspektiften de güç alarak bir dünya devrimi hedefiyle kurulan III. Enternasyonal, reformizmin programatik dayanağı haline gelmiş olan azamî/asgarî program ayrımını aşarak geçişsel karakterde tek bir program formülasyonu üzerinde karar kıldı.

### iv. Geçiş Talepleri Sistemi.

Başlangıçta Komintern'in belirlediği bu anlayıştan, henüz ulusal seksiyonların programlarına aktarılamamış olduğu bir aşamada, 1920'lerin ortalarından 1930'lara gidilirken geri döndü ve azamî/asgarî program ayrımı düşüncesi Komintern partileri arasında yeniden yaygınlaştı. Bu ayrımın ruhuna sadık kalan hiçbir partinin özellikle Batı Avrupa'da ve gelişmiş kapitalist ülkelerde herhangi bir devrime önderlik etmemiş olması, genel koşulları dünya tarihi planında varolan bir devrimin güncel bir pratik amaç olarak ele alınmaması sonucuna yol açan bu programatik anlayışla da yakından ilgilidir. Oysa III. Enternasyonal'in 3. ve 4. Kongrelerinde formüle edilen ve karara bağlanan program anlayışı kitlelerin somut ihtiyaçlarının, eskiden asgarî programa konu edilen taleplerinin, proleter devrime kadar bağlanabilmesi imkânına dayanan ve devrimi güncel kılan bir yaklaşımın ürünüydü.

"(...) bu talepler için mücadele iktidar mücadelesinin çıkış noktaları haline gelecektir. Reformistlerin ve merkezilerin asgarî programlarının yerine Komintern, proletaryanın somut gereksinimleri için mücadeleyi, bir bütün olarak alındıklarında burjuvazinin iktidarını parçalayan, proletaryayı örgütlendiren ve proletarya diktatörlüğü için mücadelenin adımlarını oluşturan bir talepler sistemini koyar; kitlelerin kendileri bilinçli olarak proletarya diktatörlüğünden yana olmasalar bile, bu taleplerin her biri kitlelerin büyük çoğunluğunun bir gereksiniminin anlatımı olmalıdır (...)" (III. Enternasyonal 3. Kongre Kararı, Temmuz 1921). Bir yıl sonraki kongrede bu anlayış Enternasyonal'in bütün şubelerine yaygınlaştırıldı: " (...) 3) Ulusal seksiyonların programları, bu taleplerin yer ve zamanın somut koşullarına bağlı olduğuna ilişkin gerekli kaydı koyduktan sonra geçiş talepleri için mücadelenin gerekliliğini açıkça ve kesin olarak belirtmelidirler.

4) Bütün geçişsel ve kısmî taleplerin teorik temelleri genel programda açıkça ortaya konulmalıdır. 4. Kongre temel devrimci görevlerin üzerini örtme ya da bunların yerine kısmî talepleri geçirme çabalarını olduğu kadar, geçiş taleplerinin programa alınmasının oportünizm olarak tanımlanmasını da kesinlikle mahkum eder(...)" (III. Enternasyonal 4. Kongre kararı, Aralık 1922)

Kitlelerin somut, gündelik çıkarlarının ve ihtiyaçlarının ifadesi olan kısmî talepler ile sosyalist programda içerilen temel talepler arasındaki bir köprü görevi gören, işçi sınıfının ve kitlelerin gündelik mücadelelerini proleter devrim ve proletarya iktidarı hedefine bağlamayı merkezine alan geçiş talepleri sistemi kitlelerin varolan bilincinden hareket ederek başlayacak bir eylem programına tekabül eder.

Tek başına alındıklarında ve bir kitle seferberliğinin hedefi kılınmadıklarında büyük bölümü teker teker düzen içi talepler haline gelebilecek olan geçiş taleplerinin, aşgari ve kısmî taleplerden (işsizliğe karşı talepler ve ücret artışı talepleri) yola çıkıp, demokratik talepleri (örgütlenme önündeki engellerin kaldırılması, işkencecilerin cezalandırılması, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması, jüri önünde yargılanma,) kapsayarak, sosyalist taleplere (işçi-emekçi hükümeti, mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi) ulaşan bir sistem içinde ve bir kitle seferberliği halinde birleştirilmeleri gerekir.

En basit gündelik taleplerden hareketle işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin mücadelesini giderek yükselen bir örgütlülük ve mücadele silsilesi içinde işçi sınıfının iktidar sorununa bağlayan geçiş talepleri, bir yandan kitlelerin somut ve acil taleplerini mücadele gündeminin merkezine yerleştirmenin öte yandan bu mücadelenin reformizm yönünde çürümelerini önlemenin imkanını sağlar.

## *v. Geçiş Talepleri ve İktidar Sorunu.*

Proleter devrimin temel sorunu iktidar sorunu olduğundan içinde hükumete ilişkin bir talep formülasyonu bulunmayan hiçbir programın bir geçiş programı anlamına sahip olması düşünülemez. Dolayısıyla burjuva hükümetlerinin yerini alacak olan somut talep, programın varacağı iktidar merkezini de işaret etmek zorundadır. Bütün öteki geçişsel talepler çevresinde yaratılan kitle hareketlerinin üzerinde yükselecek olan işçi-emekçi hükümeti, işçi-köylü hükümeti vb. gibi, ülkeden ülkeye değişebilecek bir hükümet formülü, taşıdığı propaganda değerinin ötesinde bir devrimci durumda ancak eyleme ilişkin bir ajitasyon değeri kazanır. Kaçınılmaz olarak da böyle bir devrimci durumda artması ve kendisini konseyler, şuralar, sovyetler vb. çeşitli biçimlerde doğrudan kitlesel iktidar organları içinde ifade etmesi gereken kitle hareketine yaslanacak olan böyle bir hükümet formülü son tahlilde proletarya iktidarının popüler bir tanımlaması olur.

Proletaryanın sınıf mücadelesinin siyasal iktidar meselesini gündemine alana kadar gelişmesi işçi sınıfının ve öncüsünün de faaliyetiyle devrimci olmayan bir dönemden devrimci bir döneme geçilmesi, sınıfın öncü partisinin karşısına devrimi yönetmek görevini koyar. Geçiş talepleri sistemi, partinin devrimci olmayan durumdan devrimci duruma geçerken, azamî ve asgarî program ayırımlarının yol açtığı kopuklukları aşmasını ve süratle koşulların gereğine bağlı olarak propaganda sloganlarından ajitasyon sloganlarına geçmesini, bir dönem önce temel talepler arasında propaganda sloganı olarak bir değer taşıyan "İktidar işçi hükümetine!" sloganını, devrimci dönemde bir ajitasyon sloganına dönüştürmesini mümkün kılar. Reformizmin, devrimci bir dönemde fiilen aşılmış bulunan düzen içi reformlar programının yerine kitlelere "gerçekçi" bir iktidar perspektifi sunar.

## IV. DEVRİMİN KESİNTİSİZLİĞİ

Demokrasinin fethini bir devrime bağlayan yaklaşımların çoğu, devrimci süreçte doğrudan doğruya demokratik taleplerin içinde gerçekleşeceği bir alt aşama öngörürler. Bu aşama farklı adlarla anılmakla ve farklı sınıf ittifaklarına bağlı olarak yürütüleceği öngörülmekle birlikte, bütün bu yaklaşımlarda ortak nokta, devrimin iki aşamadan oluşacağını ve birinci aşamanın demokratik görevleri çözmekle yükümlü bir demokratik devrim olacağını öngörülmesidir. Demokratik görevlerle proletaryanın iktidarı arasındaki bağı geçiş talepleri temelinde kuran yaklaşımda ise demokratik görevlerin kısmi çözümü, devrim öncesindeki mücadelenin ve örgütlülüğün gücü oranında egemen sınıfın ödünler vermek zorunda bırakılmasına, bütünsel ve nihai çözüm ise işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrimle kurulacak yeni iktidarın şuralar ve konseyler yoluyla sağlanacağına bağlıdır.

# 1. Demokratik Devrimin İki Stratejisi

Sosyalist harekette, devrimin iki farklı aşamadan geçerek gerçekleşeceğini ileri süren sosyalist akımlar arasında demokratik devrim aşamasına ulaşmanın iki temel stratejisi vardır. Birincisi, demokratik devrim burjuvaziye ait görevleri yerine getireceği için öncülüğü burjuvaziye bırakır. İkincisi ise, demokratik devrimin bile burjuvazinin devrime direnmesi dolayısıyla işçi sınıfının hegemonyasında yürütüleceğini öngörür. Birinci formül burjuvazinin devrimci herhangi bir işlevinin kalmadığı emperyalizm çağında tam bir hayaldir ve burjuva devrimlerinde bile demokratik kazanımların, burjuvazi istediği için değil, çalışan kitlelerin mücadeleleri sonucunda elde edilmiş olduğu gerçeği bunun bir hayal olduğunu kanıtlar.

İkinci formül, devrimde işçi sınıfının hegemonyasını savunmak açısından doğru bir noktadan hareket etmekle birlikte, devrimin sosyalist görevlerin gündeme gelmediği bir demokratik aşama yapıyacağı öngörüsüyle pratikte durmaksızın çalışmıştır. İşçi sınıfının öncülüğünde demokratik küçük burjuvazi ve orta burjuvazi ile ittifak halinde gerçekleşen bir devrimin demokratik aşamada kendisini "burjuva" görevlerle sınırlayacağı, ancak "burjuva" görevlerin tamamlanmasından sonra proletaryanın bu ittifaklarından sıyrılarak sosyalist devrime yönelceğine ve yekpare iktidarını kuracağına ilişkin bu tasarımı bugüne kadar gerçekleşmiş hiç bir sosyalist devrimde ifadesini bulmamış ekonomist bir şemadır. Hiçbir yerde iktidara gelen proletaryanın ikinci bir devrim yapmasına tanık olunmamış, devrimden doğan devlet proletarya iktidarından başka herhangi bir biçimle sonuçlanmamış, bu şemalarla yola çıkan hiçbir önderlik "demokratik" denilen aşamada duraklamamıştır. Bu pratik tecrübeler toplamından hareket etmek yerine, proletaryanın devrimdeki müttefiklerinin, özellikle de köylülüğün kendi iç ayrışmalarını gözetmeyen ve bazı katmanlarının çıkarlarının doğru politikalar uyarlandığında sosyalizmle uyuşacağını görmezlikten gelen bir perspektiften soruna bakanlar, "demokratik devrim" in iktidara getirdiği proletaryanın uzunca bir süre tarımda kapitalizmi geliştirmekle meşgul olacağı ve burjuva mülkiyetine müdahale etmemesi gerektiği varsayımından hareket ederler. Bütün bunlara rağmen tarihsel deneyim, bir aşamalı devrim perspektifini benimsemiş öncülerin, belirli tarihsel konjonktürlerde, başarılı bir kesintisiz devrime önderlik edebildiklerini göstermiştir. Görünürdeki bu tutarsızlık bir açıklama gerektiriyor.

## 2. Proletarya İktidarı ve Sosyalizm.

Proletarya önderliğindeki bir devrimin doğasını belirleyen şey, toplumsal devrimin gelişme ritmi, yani burjuvazinin mülksüzleştirilmesinin hangi hızla ve hangi kertelerden geçerek gerçekleşeceği değil, devrimin hangi sınıfı iktidara getirdiğidir. Tarihte hiçbir devrim müttefikleri olmaksızın herhangi bir sınıfı iktidara getirmiş değildir. Müttefikleri kimler olursa olsun burjuvaziye iktidara getiren devrim nasıl kaçınılmaz olarak şu ya da bu hızla meta üretimini genelleştirir ve kapitalizmin gelişme yollarını açarsa, proletaryayı iktidara getiren devrim de iktidardaki sınıfın doğası gereği müttefikleri kim olursa olsun ve bu hangi hızla gelişirse gelişsin emeği meta olmaktan çıkarmadan ve komünist üretimin yollarını açmadan edemez. Aksi takdirde devrimi yöneten öncü, temsilcisi olduğu sınıfla antagonistik bir çalışma içine düşer ki, bu devrimin sonu demektir. Bugüne kadar siyasal iktidara yükselen hiç bir öncü parti, hiç değilse devrimin gelişmekte olduğu bir aşamada, bu hataya düşmemiş, devrimin temel gücü olan sınıflardan vazgeçmek yerine formülasyonlarından vazgeçmeyi yeğlemiştir. Çin ve Küba Devrimleri buna iyi bir örnektir.

Öncünün aşamalı bir strateji perspektifine rağmen, devrimin başarı kazanmış olması devrimin bir kitle hareketi olarak gelişmesinin güçlülüğüne bağlı olmuştur. Örneğin Çin Devri-

mi'nde ara aşama stratejileri, devrimin bütün gelişme evrelerinde *Çin Komünist Partisi*'nin burjuvaziyle ittifak arayışlarına, bunun da öncülerin *Guomindang* tarafından katledilmesine yol açmış olmasına rağmen, devrim köylü kitlelerinin burjuva *Guomindang*'ı değil, *Çin Komünist Partisi*'ni izlemekteki kararlılığı sayesinde gerçekleşebildi. Tam tersine bir örnek vermek gerekirse, proletaryayı iktidara getiren Ekim Devrimi'ni bir proleter devrim olarak tanımlamış olmasına rağmen Lenin, Bolşeviklerin iç savaşın sonuna kadar "bütün köylülükle birlikte yürüdükleri sürece hâlâ bir demokratik devrim yapmakta" olduğunu söyleyerek, proleteryanın öncülüğündeki bir demokratik devrimle sosyalist devrimler arasındaki kesintisizliği vurgulamış oldu.

Aşamalı devrim stratejilerine karşın devrimci dalganın gücünün pratik tarihte kendi hükümünü icra etmiş olması, işçi sınıfının proleter olmayan müttefikleriyle ilişkisini doğru olarak belirleyen ve demokratik görevleri sosyalist görevlerle bağlayan bilinçli bir stratejinin varlığı ile yokluğunun farksız olacağı anlamına gelmez. Ulusal ve uluslararası düzeyde karşı devrimci blokun Çin ya da Küba'dakinden daha güçlü olduğu Yunanistan, İspanya ya da Şili'de devrimin uğradığı felaketlerin, onu güden stratejilerle hiç ilgisiz olduğunu söylemek, tarihte bilinçli insan faaliyetinin yalnızca ikincil bir rol oynadığını söylemekle eşdeğer olur. Bu yenik devrimlerin tahlili daha ilk bakışta bu ülkelerdeki öncü partilerin tümünün III. Enternasyonalin perspektiflerinden kaynaklanan "demokratik" ara aşama hedefi gereğince milli burjuvazilerle ittifak arayışı içinde olduğuna dair pek çok bilgi sunar.

### 3. Kesintisiz Devrimde Proletarya ve Müttefikleri.

Demokratik görevlerden yola çıkarak proletaryayı iktidara geçiren ve böylelikle demokrasi ile sosyalizm arasında kesintisiz bir süreç oluşturan proleter devrim, proleteryanın devrimi yalnız başına gerçekleştireceği, ya da proleter olmayan müttefiklerinin devrim sonrasında iktidarda temsil edilmeyecekleri anlamına gelmez. Çünkü proletarya yalnızca, ezilen bir sınıf olduğu için değil, aynı zamanda kolektif emeğin tarihin kurucusu olduğunun bilincine varılmasının imkanı olduğu için de, insanlığın tarih öncesini sona erdirecek devrimi yapacak sınıftır. Bu anlamda, kendi devrimci misyonunun bilincine varmış, sınıf mücadelesi içerisinde kendisini kurarak devrim yapmaya yönelmiş proletarya, çalışan, ezilen bütün kesimleri temsil eder, onlara kendi hakikatlerini gösterir. Proleteryanın devrimci bir sınıf olarak tarih sahnesindeki yerini alması, kapitalizmin baskısı altındaki bütün öteki emekçilerin somut çıkarlarının dolaysız olarak ifade edilebilmesinin, onların taleplerinin sonuna kadar götürülmesinin teminatı olduğu, emekçilerin zihninde bir fantazyaya halinde yaşamakta olan birleşmiş, özgür üreticiler toplumu ütopyasına görünürlük, somutluk kazandırdığı içindir ki, proleter olmayan emekçi tabakalar da işçi sınıfının önderliğindeki devrime katılır ve desteklerler. İşçi sınıfının öncüsü, bu desteği elde etmek için onların da taleplerini sahiplenir. Gerçekleştirmiş oldukları ölçüde devrimde kendi partileri ve özörgütlenmeleri ile yer alan bu güçler, devrim sonrasında da iktidar organlarına ve siyasal temsil kurumlarına katılırlar. İktidar organlarına bu katılım, küçük burjuva partilerinin hükumette temsili, ortaya çıkmış olan yeni devlet tipinin doğasını değiştirmez. Burjuva ve proleter devletin dışında sağlam ve istikrarlı bir üçüncü devlet tipi sözkonusu olamaz. Bu yüzden, başka sınıf ve tabakalarla ittifak içinde iktidara gelerek burjuvaziyi yenilgiye uğratan işçi sınıfı iktidarını ancak bir proleter devlet ile konsolide edebilir. Bu, 20. yüzyılda bütün başarılı proleter devrimlerin (Sovyet, Çin, Küba, Yugoslavya) de kanıtlandığı bir mutlak hakikattir.

# V. DEVRİMCİ OLMAYAN DÖNEMİN DEVRİMCİ POLİTİKASI

## 1. Devrimci Bunalım ve Devrimci Faaliyet.

Toplumsal devrim, dönemsel ya da konjonktürel değil tarihsel bir olgu olduğuna ve sınıfların karşılıklı güçleri arasındaki bir çatışmadan doğduğuna göre, proletaryanın öncü partisi, bir devrimci dönemin henüz olgunlaşmakta olmadığı, ya da olgunlaşmış bir devrimci krizin bastırıldığı, yatıştırıldığı veya geri çekilmekte olduğu dönemlerde de bilinçli olarak devrimin ilerleyeceği bir dönemi hesaba katmakla yükümlüdür. Çünkü bir devrimci kriz ve onun öznel imkanları, ekonomizmin bakış açısından görüldüğü gibi nesnel iktisadi süreçlerin otomatik tezahürleri olarak ortaya çıkmaz, bizatihi işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin eylemleri ve bilinçleri, iktisadi, toplumsal ve ideolojik/siyasal süreçler üzerinde bir karşı etkide bulunarak, toplumu bir arada tutan hegemonya blokunun dağılmasına yol açabilirler. Ancak o zaman bir devrimci bunalımdan söz edilebilir. Devrimci bilinç ve devrimci faaliyet devrimci bir bunalıma giden süreçte temel etkenlerden biridir.

## 2. Durgunluk Döneminde İki Ayrı Politik Çizgi.

### i. Reformizm.

Reformizm köklerini, burjuva toplumundaki toplumsal ilişkilerden, en çok da işçi sınıfı içindeki ayrılmalardan alır. Dolayısıyla reformizm bir yanılığın değil maddi çıkarların ürünüdür. Ancak reformizm işçi hareketi içinde bir eğilim olduğu için de, çıkarları yalnızca görünürde işçi kitleleriyle özdeşleşen ama düzen içi konumlarını kapitalizmin istikrarına borçlu olan reformist önderler, işçi hareketi içinde istikrarın sürekliliği yanılışmasını yaygınlaştırmakta yarar görürler. Reformist önderlere göre, istikrar ya da durgunluk dönemlerinde sosyalizm, uğrunda mücadele edilemeyecek kadar bugünün gerçekliğinden uzak bir alemin hayalidir. Böyle dönemlerde “gerçekçi” (reformist) politika kendisini “gerçekçi” taleplerle sınırlamak zorundadır. Böylelikle sosyalist politika işçi sınıfının kendiliğinden bilincine yani, burjuvazinin hegemonyası altında oluşmuş olan bilincine indirgenir. Sosyalizm ise yalnızca propagandanın konusu olur.

Reformizmin durgunluk dönemindeki politikalarının başlıca karakteristikleri şöyle özetlenebilir: a) Reformist politika sınıflararası güçler ilişkisini hareketin gelecekteki dönüşümleri içinde değil, görünürdeki duraganlığı içinde ele alır. Hakim sınıfın hakimiyetinin değişmezliğinden yola çıkar ve kitlelerin somut ihtiyaç ve taleplerinin hangi burjuva partisinin vaadler portföyünden karşılanacağına bağlı olarak burjuvaziyle bir sınıf işbirliği politikası kurar. b) Mücadele biçimlerini en az direnme çizgisi üzerine yerleştirerek burjuva partilerinin taktiklerine uyarlar ve parlamenter ve yasal burjuva taktiklerini taktiğinin temeli haline getirir.

### ii. Sosyalizm.

İşçi sınıfının sosyalist öncüsü ise, durgunluk dönemlerinin, dengenin geçici olduğu, toplumun şöyle ya da böyle bir devrimci dönüşüm dönemine ulaşacağı öngörüsünü politikasının merkezine yerleştirir. Duraganlık dönemlerinin, hatta geri çekilme dönemlerinin politikale-

rında dahi, sınıfın güçlerinin azamisinin burjuvazinin karşısında konumlandırılmasını gözetir. Sosyalizm de en az reformizm kadar “gerçekçi”dir. Bu yüzden toplumun yüzeydeki görünüşüne, duraganlığa, istikrara değil onun en derin temelindeki hareketin maddiliğine dayanır. Buradan hareketle sosyalist politika a) işçi sınıfının burjuvazinin hegemonyasından bağımsızlaştırılmasını durgunluk döneminin ana eksenine haline getirir. b) Mücadele biçimlerini burjuva parlamentosunun ve yasallığının gereklerine değil, işçi hareketinin bilinç ve örgütlülük düzeyine, sınıf mücadelesinin gelişme imkanlarının bilinçli bir tahliline uyarlar.

### iii. “Sol” Komünizm

Bunu yaparken, “sola savrulmanın”, mücadele perspektifinin işçilerin acil talepleri ile ilişkilendirilmemesinin, çalışanların gündelik hayatını belirleyen gerçekliğe karşı kayıtsız kalınmasının sonuçları, fiilen, sınıfın reformist politikalara teslim edilmesiyle aynı anlama gelir. Dolayısıyla sosyalist bir perspektifin yokluğunda, reformizmle ultra-solun birleşik etkisi işçi sınıfının mücadele hedeflerini varolan toplumun sınırları içine hapsettiği nispette sürekli olarak devrimci hayalleri besler, devrimci hayalleri beslediği nispette mücadeleyi düzen sınırlarına hapseder. Bunun tarihteki karşılığı ise, bir otorite bunalımı dönemine gelindiğinde egemen sınıfın saldırıları karşısında mücadele içinde eğitilmemiş işçi sınıflarının uğradığı sürekli yenilgiler; burjuvazinin kendi yasallığını ihlali karşısında içine düşülen acz; bedeli karşı devrim olarak ödenen elden kaçırılmış devrimlerdir. Sosyalist politika ise, burjuvazinin hegemonik blokunu parçalayan otorite bunalımı bir devrimle sonuçlanmasa bile, hareket halindeki kitlelerin mücadelesinin yan ürünler olarak reformlar üretebilmesinin, yenilgilerin etkilerinin en aza indirilebilmesinin; sınıfın güçlerinin bir bozguna uğramaksızın düzenli bir geri çekilişi başarabilmesinin imkanını verir.

## 3. Reformist Düzen İçi Talepler ve Devrimci Geçiş Talepleri.

Somut politikalardaki bu farklar politik gündemi tayin için ileri sürülen önerilerin de farklılaşmasına yol açar. Örneğin “dış borçlar” sorunu burjuvazinin mali ve iktisadi politikalarının tüm yüklerini çalışan sınıflara aktarırken, reformizm IMF, Dünya Bankası gibi kurumlarla “Ülke çıkarları açısından” uygun ilişkiler kurulması için burjuvaziye “gerçekçi” yollar göstermeye girişir; sosyalist politika ise, çalışan kitlelerin bakış açısından hareketle burjuvazinin borçlarının çalışanlar ve emekçiler tarafından ödenmesini reddeder ve “Dış borçlar ödenmesin!” sloganını ileri sürer.

Reformist politika enflasyonun dizginlenmesi için, enflasyondan ekstra kârlar ve rantlar sağlayan burjuvaziye anti enflasyonist politikalar, yani verili üretim koşullarını değiştirmeyen kemer sıkma politikaları, üretim artışı projeleri sunarken, sosyalist politika savunma harcamalarının en aza indirilmesini, ordunun ve bürokrasinin neden olduğu mali yükü teşhir yoluyla “ucuz devlet”i, fiyatların ve kiralara dondurulmasını, toplu sözleşme mücadelesinin yanısıra sözleşme dönemleri arasında ücretlerin enflasyona karşı endekslenmesini, enflasyon oranının işçi temsilcilerinden oluşan fiyat denetim komiteleri tarafından belirlenmesini talep eder.

Reformist politika üretimden kaçan rantların yatırıma dönüştürülmesi için faiz hadlerinin düşürülmesini savunurken, sosyalist politika bankaların millileştirilmesini ve saydamlaştırılmasını talep eder. Reformist politika, işsizliğin önlenmesi için burjuvazinin sermaye yatırımı yapmasını savunur ve yabancı sermayenin ülkeye girişine ses çıkartmazken, sosyalist politika ücretlerde düşüş ve çalışma temposunda artış olmaksızın istihdamın varolan işletmelerde artırılmasını, işlerin varolan işçiler arasında paylaştırılmasını ve çalışma sürelerinin kısaltılarak

ek istihdam yaratılmasını, burjuvazinin artı değer transferinin sınırlanmasını ve yabancı sermayenin millileştirilmesini talep eder.

Halka karşı girişilen baskı ve işkenceler karşısında reformist politika suçların faillerinin, suçu işleyen devlet tarafından cezalandırılmasını, sosyalist politika siyasi polisin tasfiyesini talep eder; cezaevlerindeki baskılar karşısında reformist politika demokratik bir cezaevi tüzüğü isteğini ileri sürerken, sosyalist politika siyasal mahkumların serbest bırakılması talebini yükseltir; reformist politika Komünist Partisinin yasallaştırılması talebiyle programını düzen içine çekerken, sosyalist politika sınıfın devrimci öncüsünün bir kesintisiz devrim programı üzerinde birleştirilmesi için hukukun güvenli kanatlarının altına değil proletaryanın tarihsel eyleminin yarattığı imkanlara yaslanarak, devrim yapma hakkını kullanır.

Kıscası; devrimci olmayan bir dönemde devrimci politikayı terketmek, devrime öncülük etmekten, kapitalizmin nesnel iç çelişmelerinin kaçınılmazlaştırdığı bunalımlardan bir devrimin imkanını çıkartmaktan vazgeçmek ve burjuvazinin açık zora başvurduğu anda onun karşısında konurplanamamak ve yenilgiye zemin hazırlamak, yenilginin bozguna dönüşmesine yol açmak demektir. Varolan herşey yokolmaya mahkumdur. Kendisini burjuva devletin ve burjuva toplumun sürekliliği ve istikrar içinde yenilemesi üzerine kuran reformist politika ancak bu istikrarın sürekliliği kadar “gerçekçi” olabilir ve her devrimci bunalım bu “gerçekçi”liğin aslında nasıl bir “hayalcilik” olduğuna bir kere daha gösterir. Varolan gerçekliğin kabulünü onun bir devrimle ortadan kalkacağını da kabulüne bağlayan sosyalist politika ise bir devrimi hedeflemeyi ve onun için mücadele etmeyi gerektirir. Gerçekleşmiş bütün devrimler sosyalist harekette asıl “gerçekçiliğin”, yalnızca böyle bir perspektifin benimsenmesinde yatıgını kanıtlamıştır.

## VI. İŞÇİ SINIFI VE TOPLUMSAL MUHALEFET

İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisi onun —geçici ya da kalıcı— müttefikleriyle ilişkisidir. Egemenlik için mücadele eden har sınıf gibi, işçi sınıfının da kendi dolaysız amaçlarını toplumdaki tüm ezilenlerin talepleriyle bağdaştırdığı bir program çevresinde ortaya koyabilmesi toplumsal muhalefet üzerinde hegemonya sağlamasının anahtarıdır. Bu hegemonya ancak, burjuva toplumun çelişkilerinin kapitalizm zemini üzerinde çözümlenemeyeceğinin açıklanabilmesi ve pratikte kanıtlanabilmesi sayesinde sağlanabilir. Kitlelerin burjuva toplumun sürekliliğine ve kendini yeniden üretmesine verdiği onay ile gerçek çıkarları arasında nesnel bir çelişme bulunur. Sosyalist muhalefet, müttefiklerini, kitlelerin yaşadıkları bu çelişmeyi gerçek bir harekete dönüştürmeyi başarabildiği takdirde yanına çekebilecektir.

Ancak işçi sınıfının toplumsal muhalefete önderliği bakımından devrimci sınıf politikası ile reformist politika arasında çok belirgin bir ayrım vardır. Reformist politika iktidara yönelebilmek için çoğunluğun desteğine olan gereksinimi, bu çoğunluğun çıkarlarının sosyalizmle bağdaşmayacağı gerekçesiyle, kendi amaçlarını burjuva toplum ve burjuva devlet çerçevesinde formüle ederek karşılamaya çalışır. Öteki ezilen sınıflar, katmanlar ve toplumsal hareketlerle ilişkinin ancak burjuva toplum düzeyinde kurulabileceğine ilişkin bu tez, gerçekte işçi sınıfının devrimci hareketini toplumsal muhalefet karşısında öncü değil artçı bir konuma sürükler, muhalefetin hareketini en geri katmanlarının yürüyüşüne uydurur. Örneğin, reformist politika için bir “antiemperyalist” talep, ancak “yurtsever” kimliğiyle, bir “demokratik” talep ancak “demokrat” kimliğiyle savunulabilir. Programından sonra adını da değiştiren *İtalya Komünist Partisi* bu reformist politika çizgisinin varması mümkün olan en son noktayı gösteren örneklerden biridir.

Oysa, kapitalist toplumun sürekliliği ve kendisini yeniden üretmesi yalnızca zorla değil, çıkarları kapitalizmle çelişen büyük kitlelerin onayının kazanılmasıyla sağlanabildiğine göre,

sosyalist muhalefetin kendi müttefiklerini, ancak bu hegemonyayı parçaladığı takdirde yanına çekebileceği açıktır. Dolayısıyla her biri, kapitalizmin ve burjuva devletin baskı ve sömürsü yüzünden muhalefete sürüklenmiş olan toplumsal güçler karşısında açık, anti-kapitalist bir politik çizgi izlenmesi işçi sınıfının, toplumsal muhalefetle varolan hegemonya sistemine meydan okuyan bir ilişkiye girebilmesini mümkün kılabilir. Şu halde, işçi sınıfının toplumsal muhalefete sosyalist sınıf politikası ile önderlik etmesi, amaçlarını gizlemesini değil açıkça ortaya koymasını, çoğunluğun desteğini, “yurtsever” ya da “demokratik” değil, sosyalist kimlikle kazanmasını gerektirir.

İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisinin farklılaştığı alan ve düzeyler şöyle sıralanabilir:

## 1) Toplumsal/Siyasal Mücadele Alanı.

*i. Küçük mülk sahibi ve mülksüzleşmekte olan emekçilerin -küçük köylüler, esnaf ve zanaatkarlar- muhalefeti:*

Özellikle ekonomik bunalım dönemlerinde işçi sınıfının devrimci hareketi burjuva hükümetlerinin iktisat politikalarına, burjuvazinin tahakkümüne yönelttiği eleştirileri, “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” çözümüne kadar taşıyabilir. Bu tabakaların mülk sahipliği temeli üzerinde olmakla birlikte kendilerinin de emekçi oluşları, işçi sınıfının onlarla ortak bir dil geliştirmesini hem sağlar, hem gerekli kılar. Ancak bu muhalefetin doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilmesi, işçi sınıfı iktidarı altında ve bir süreç içinde olabilir.

*ii. Topraksız ve yoksul köylülerin, kırsal yarı proleterlerin muhalefeti:*

Doğrudan doğruya mülk sahipliğine, büyük toprak sahiplerinin mülkiyetine yönelen doğası ile işçi sınıfının anti-kapitalist mücadelesi için dolaysız bir ittifak alanı sağlar.

*iii. Öğretmenler, memurlar, teknik elemanlar, sağlık görevlileri vb. ücretlilerin muhalefeti:*

Doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilme yeteneği taşır. Emek güçlerinden başka satacak birşeyleri olmayan bu çalışanlar, muhalefetlerini kapitalizmin yıkılmasına kadar götürmeleri ve işçi hareketinin yörüngesinde toplanmaları en mümkün tabakaları oluşturur. İşçi hareketi bu kesimlerin muhalefetlerini doğrudan doğruya anti-kapitalist bir temele yerleştirmeleri için, onları proleterlerden görünürde ayıran statülerin gerisindeki ilişkilerin aydınlatılmasına özel bir dikkat göstererek, başta sendikalaşma hakkı olmak üzere tüm temel taleplerini sahiplenmelidir.

Ancak, muayenehane, büro, derşane, laboratuvar gibi işyerlerinin sahibi olarak toplumsal işbölümü içinde kendi hesaplarına çalışan ama gelişen teknolojinin ve bilginin taşıyıcılığını yaptıkları için klasik küçük burjuvaziden farklılaşan mühendisler, doktorlar, eczacılar, vb. yeni küçük burjuva katmanlar, özellikle emperyalizme bağımlı ülkelerde toplumsal muhalefet içinde aktif bir rol alırlar. İşçi hareketi sosyalizmin inşası çabasında bu katmanların bilgi birikimlerinden de yararlanılmasının gerekliliğini gözönünde tutarak, bu katmanların muhalefetlerinin toplumun yeniden örgütlenmesi yönünde kanalize etme çabası içinde onların kitle örgütleriyle (odalar, dernekler, barolar) demokratik temelde bir diyalog sürdürerek yeni küçük burjuvazinin bu bölüklerini kazarmaya çalışır.

iv. Kentlerin yoksul kitleleri, yarı proleterleri ve gecokondularda yaşıyanlar:

Kapitalizmin kırdan kente fırlattığı ama varlık koşullarını sağlamaktan aciz kaldığı, sürekli bir yedek sanayi ordusu işlevi gören, bu yüzden de işçi sınıfı ile zaman zaman içiçe geçen bir toplumsal gruptur. İşçi sınıfı iş, konut, sağlık, eğitim vb. sorunlarına sahip çıkarak bunların burjuvaziye ve burjuva iktidarlarına, yerel yönetimlere karşı savunulmasında tutarlı bir siyasal tavır takınarak kent yoksullarına gerçek kurtuluşlarının sosyalizmde yattığını gösterebilir.

## 2) Örgütsel Alan.

İşçi sınıfı hareketi toplumsal muhalefetin örgütlenmesine öncelikle kendi örgütlenme ve mücadele biçimlerini devrimci bir mücadelenin gereklerine uyarlayarak katkıda bulunabilir. İşçi sınıfı düzen sınırları içinde kurulu yapıların, sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin sağladığı bütün imkanlardan yararlandığı gibi, mücadelenin düzenin sınırları dışına taşıdığı dönemin ortaya çıkardığı ve çıkarması muhtemel yapılardan da değişmez bir biçimde kitlelerin özörgütlenmelerinin ve özaylemliliklerinin geliştirilmesi için yararlanır. İşçi sınıfının çeşitli düzeylerde ve çeşitli işlevleri olan örgütlenmeleri arasındaki ilişkiyi kurmak öncü partisinin yükümlülüğüdür. Parti sınıfın öncüsünün örgütü olarak sınıfla ilişkisini bu kitlesele örgütler aracılığıyla kurabilir. Yalnızca öncülerden ibaret bir partinin işçi sınıfının sosyalizme götüren gerçek hareketinin yerini alması düşünülemeyeceğine göre kitlesele işçi örgütlerinin varlıklarının korunması ve her düzey ve işlevde çeşitlendirilmesi sınıfın maddi ve manevi mücadelesini kendi özaylemlile yürütebilmesinin şartlarından biridir.

İşçi sınıfının özaylemlile ve özörgütlenmesinin gelişmesi, toplumsal muhalefetin de mücadele biçimleri ve örgütler geliştirmesine ışık tutar. İşçi sınıfının iktisadi çıkarlarını savunmasının aracı olan sendikaların kendi dışındaki çalışanların da örgütlenmesine örnek teşkil etmesi bunun kanıtlarındandır.

Devrimci dönemlerde toplumsal muhalefetin devrimci bir karakter edinebilmesi taleplerinin kapitalizmin sınırlarını aşması kadar mücadele ve örgütlenme tarzının da kurulu düzen sınırlarını aşan bir nitelik edinmesiyle mümkün olabilir. Bu, toplumsal muhalefetin gelişme ritmine de bağlı olarak kurulu düzen içindeki yapıların —sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin— kategorik olarak reddini gerektirmez. Ancak reformizmin toplumsal muhalefeti yalnızca ve birincil olarak bu yapılara bağlayan muhalefet örgütlenmesi anlayışının, devrimci sonuçları öngörmeyen, burjuva egemenliğinin yerini almayı değil onun üzerinde etkide bulunmayı hedefleyen politikasından farklı olarak devrimci politika, her an kitlelerin muhalefetinin yalnızca devrimci talepler biçiminde dile getirilmesiyle değil, aynı zamanda bu talepler çevresinde özaylemliliğinin geliştirilmesi, özörgütlenmesinin gerçekleştirilmesiyle de azami ölçüde ilgilenmesi, işçi hareketinin toplumsal muhalefetle eklemlenebilmesini ve kitlelerin faaliyetlerinin arttığı dönemlerde faaliyetin sonuçlarının sistemi zorlamasını sağlayacak başlıca şartlardandır.

## 3) Kültürel/Entelektüel Alan.

Toplumsal muhalefetin kültürel/entelektüel cephesinde mücadele, potansiyel müttefiklerin aydınlarını işçi hareketinin yanına çekmeyi ve onların sosyalist dünya görüşüyle ilişki kurmalarını amaçlar. Egemen sınıfın kültürel hegemonyasının parçalanması, işçi sınıfının dünya görüşünün ve kapitalizmin eleştirisine dayalı bir entelektüel atmosferin yaygınlaşmasını, ka-

pitalizm altında toplumsal ilişkilerin, gündelik hayatın yabancılaşmış değerlerinin inkarını ve yeni değerlerin işlenip geliştirilmesini gerektirir.

Faaliyetlerinin merkezinde politika bulunan işçi sınıfının öncü partisi özerk bir yaratıcılık ve bilgi alanı oluşturan kültürel entelektüel faaliyet alanının çekilip çevrilmesini ve yönlendirilmesini üstlenemez. İşçi sınıfının organik aydınlarının kültürel entelektüel alan üzerindeki etkileri, dolaysız siyasal müdahaleler ile şekillendirilemez. Öncü partinin var olan kültürel/entelektüel hayata yönelttiği eleştiri bu alan üzerindeki etkisinin hem yeterli hem de gerekli şartıdır.

## VII. EZİLEN ULUSLARIN MUHALEFETİ VE İŞÇİ SINIFI.

Ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı mücadelesi, varolan devlet çerçevesinde bir gerilim yarattığı ölçüde devrimci bir dinamik oluşturur. İşçi sınıflarının ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesini sosyalist mücadeleye bağlayabilmeleri kendi tarihsel rollerini doğru oynamalarını, ezen ulus sosyalistlerinin ezilen ulusun ayrılma hakkını şartsız savunmasını, ezilen ulus sosyalistlerinin ise ulusların kapitalizmin aşıldığı bir düzlemdeki birliğini savunmasını gerektirir. Bu ilişkide kritik nokta, ezen ulus proletaryasının sosyalist öncüsünün burjuva devletin sömürgeci terörist politikasına, şovenizmine kararlı bir biçimde karşı çıkıp çıkmadığıdır.

## VIII. KADIN HAREKETİ VE İŞÇİ SINIFI

Kadınların, doğrudan doğruya kapitalizmden kaynaklanmayan, ancak kapitalizmin egemenliğine eklenilen ezilmişlikleri ayrı bir muhalefet temeli oluşturur. Bir yandan, bu muhalefetin işçi sınıfı hareketi ile doğrudan bir bağlantısı yoktur; öte yandan, kadın hareketinin mücadele alanı, bir takım hukuksal talepler dışında, demokrasi çerçevesi içinde de ele alınamaz.

Kadın hareketi, erkek egemenliğiyle mücadele eden farklı ulus, sınıf ve kesimlerden kadınların birbirinden ayrı örgütlenmelerinin tümünü kapsayan parçalı, heterojen bir harekettir. Bunun bir parçası olan kadın kurtuluş hareketi ise, kadınların kurtuluşunun köklü toplumsal dönüşümler gerektirdiği saptamasına dayanır. Sosyalist bir devrimin kadınların kurtuluşunun önündeki bazı maddi engelleri ortadan kaldıracığı için gerekli bir koşul olduğunu düşünen kadınlar, bu hareketin bir parçasıdır.

Kadın kurtuluş hareketinin devleti ele geçirmek anlamında bir siyasal iktidar perspektifi yoktur. Ancak toplumun bütün alanlarında varlığını gösteren yaygın bir egemenlik ilişkisinin sorgulanması ve tehdit edilmesi, politik bir hareket olan kadın kurtuluş hareketini her aşamada düzenle ve devletle karşı karşıya getirir. Kapitalist toplumda erkek egemenliğinin aşındırılması mücadelesi, ailenin, işgücü piyasasının ve dağılımının, kâra dayalı sınai yapılanmanın, her türlü baskı ve şiddet kurumunun, devletin sorgulanması anlamına gelir. İşçi sınıfı hareketi, erkek egemenliğini toplumsal bir egemenlik olarak gören kadın kurtuluş hareketinde, tam da bu noktada, kendi mücadelesi için bir müttefik bulur.

## IX. “GLOBAL” SORUNLAR VE SOSYALİZM.

### 1. Emperyalizmin ve Devrimin “Globalliği”

Emperyalizm çağıyla birlikte kapitalizmin ekonomisi, ve siyasetiyle uluslararasılaştığı. "glo- balleştiği". dolayısıyla ona karşı mücadelenin ve onun nihai olarak alt edilmesi ancak dünya çapında mümkün olacağı, 19. yüzyıl sonlarından beri Marksist düşüncenin temel taşları ara- sındadır. "Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!" sloganının Komünist Manifesto'nun başına yer- leştirilmiş olmasının bunun dışında bir anlamı olmamıştır. Keza Kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesine paralel olarak üretici güçlerin "yıkıcı güçler"e dönüşeceği, Marx'ın daha genç-liğinde formüle ettiği bir öngörüdür. Marksistler, bu öncüden hareketle şu sonuca varmışlar- dı: "Günümüz dünyasındaki global sorunların tarihsel kaynağı esas olarak kapitalizm, özel mülkiyet, ve bunun saldırgan biçimi olan emperyalizmdir. Bu nedenle, silahlanma ve savaş tehdidi, üçüncü dünyanın karşılaştığı felaketler, doğanın ve çevrenin tahribi gibi sorunların nihai ve kalıcı çözümüne yönelinebilmesi ancak sömürücü sınıflı topluma dayalı özel mülki- yet ilişkilerinin yeryüzünden kaldırılmasına ve dünya sosyalizmine bağlıdır." ("Sosyalistlere" deklarasyonu)

Hem global sorunların varlığını hem de bu sorunların çözümünün dünya çapında ger- çekleşeceğini kabul etmekte sosyalizm ve reformizm birleşir görünmekle birlikte her iki yakla- şım arasında derin ve temelli ayrımlar bulunmaktadır.

## *i. Reformizmin "Global" Sorunlar Formülasyonunun Sınıf Aşırı İçeriği.*

Reformizmin "Global Sorunlar" konusundaki muhakemesi şöyle işlemektedir: a) gün- müzde öyle sorunlar ortaya çıkmış ya da eskiden beri varolan sorunlar öyle boyutlar ve özel- likler kazanmıştır ki, bunların "fail"i kim olursa olsun kurbanları toplumsal sınıflaraşırı, ve ulusal devletlaraşırıdır; b) bu sorunların çözümünün öznesi ve çözümün kapsamı toplumsal sınıflaraşırı ve ulusal devletlaraşırıdır. Global sorunlar sermayenin değerlenme koşullarını, hatta nükleer savaş tehlikesi bizatihi kapitalist sınıfın fiziksel varlığını tehdit ettiğine göre, burjuva- zinin hatta tekelci sermayenin kimi kesimlerini bile "daha bugünden, henüz kapitalizm için- de", "sınıflar üstü" bir anlayışla, sınıflararası bir koalisyon ve işbirliği yoluyla sorunun çözümüne yönelmek için "dünya solu" ile güçlerini birleştirmeye ikna etmek mümkündür.

## *ii. Emperyalizmin Akıl Dışılığı ve Reformizmin Akılcılığı.*

Reformizmin evrensel aklın gereği olarak ileri sürdüğü bu sınıflararası ve sınıflaraşırı "barış" formülü, çürüten kapitalizm çağında üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çel- işkinin, tek tek akılcı olarak verilmiş kararların toplamı olarak nasıl bir "global" akıldışılık ürettiğini ve bunun her alanda kendisini tekrar ettiğini görmeczlikten gelmenin bir ürünüdür.

Kapitalizmde, üretimi düzenleyici tek mekanizma olan piyasa işleyebilmek için kâr hır- sını ve rekabeti bireysel "ajanlar" a dayatmak zorundadır. Kapitalistler, bu dayatma altında durmadan teknolojik yeniliklere yönelirler. İşçinin emeğinin yerine, makinaları, robotları, bil- gisayarları geçirirler. Tek tek kapitalistler açısından son derece akılcı olan bu kararların mey- vasını kısa dönemde aşırı kârlar biçiminde devşirirler. Ancak toplam kârın temelinde yatan toplam işçi emeği kütlesi bu süreç içinde giderek daralır ve tek tek kapitalistler açısından akılcı olan kararların hepsi biraraya geldiğinde kapitalist sınıfın tümü açısından akıldışı bir sonuç doğar: kâr oranları düşer.

Kapitalizmin işleyişindeki bu yasallıkla nükleer savaş tehdidi arasında da bir paralellik kurulabilir. "Genel insanlık sorunu" nükleer savaşın kendisi değil, böyle bir savaşın patlak verebilecek olmasıdır. (Yoksa nükleer savaşın insan uygarlığının, belki de insanlığın fiziksel varoluşunun otadan kalkması demek olacağına görüş birliği vardır.) Böyle bir olasılığın ka-

pitalizmden kaynaklandığı halde kapitalizmi de tehdit ediyor olması, hiç kuşkusuz akıldışı bir durumdur ve bunun temelinde de itici gücünü kapitalist ülkelerin oluşturduğu nükleer silah yığınağının gezegenimizi bir kaç kez yokedebilecek boyutlara ulaşmış olması yatmaktadır. Burada asıl dikkatten kaçırılmaması gereken nokta, bu duruma kapitalist devletlerin tikel çıkarları açısından tamamen akılcı kararlarla varılmış olmasıdır. Silahlanma yarışında temel güdü, karşı tarafın “misliyle mukabele” olanağını elinden alacak olan bir “nükleer ilk vuruş” kapasitesi kazanma hedefidir. “Yıldız savaşları” projesinin amacı da budur ve kapitalizm ve ABD açısından tamamen akılcıdır. Bu bireysel akılcılığı global olarak yokeden genelleşmiş rekabet düzeninde sermayelerin ve ulusal devletlerin rakiplerinin karar ve davranışlarına hükmedemeyişleridir. Nitekim SSCB emperyalizm lehine bozulan nükleer “dehşet dengesi”ni her seferinde yeniden kurmayı başarmış ve nükleer savaşın önlenbilmesinde hiç değilse şimdilik belirleyici bir rol oynamıştır. Ancak bu, durumun akıldışılığını ve insanlık için yarattığı tehdidi ortadan kaldırmaz. Kaldı ki, bu “dehşet dengesi”ne de sonsuza kadar güvenilemeyeceği ortadadır. Sovyetler Birliği, Çin ve Varşova Paktı ülkelerinin içine düştükleri ekonomik zorluklar ve teknolojik gerilik durumu kökünden değiştirebilir. Ağırlaşan ekonomik bunalım koşullarında kapitalist kamp içinde Hitlervari intihar eğilimleri güçlenebilir. Nükleer silahlarla donanmış bir Hitler, pekala dünyanın sonu olabilir.

## 2) Barış ve Sosyalizm

Nükleer savaş tehlikesinin olsun çevrenin tahribinin olsun önüne geçmenin tek güvenilir yolu, genel olarak silah, özel olarak nükleer, kimyasal ve biyolojik silah (çevreye zarar veren maddeler) üretimini yasaklayacak ve bu yasağı fiilen yürütecek yaptırım ve denetim olanaklarıyla donanmış bir dünya düzeninin kurulmasıdır. Bunun günümüzden öngörülebilir biricik biçimiye bir dünya sosyalist cumhuriyetler federasyonudur. Egemen sınıfların her hangi bir kesimiyle girilecek stratejik ittifaklar ister istemez bu programatik hedeften taviz verilmesini içereceği için global sorunları ortadan kaldırmaz, ancak ağırlaştırır.

### *i. Kısmi Çözümler ve Kalıcı Genel Çözüm.*

Bununla birlikte bu sorunların kalıcı çözümünün dünya sosyalizmini öngerektirmesi bu alanda kısmi hedefler için mücadele edilemeyeceği ya da global tehdide karşı mücadelenin yalnızca emekçi sınıflarla sınırlı bir taban üzerinde yürütülebileceği yargısına varmak da, sosyalizmin dünya çapında gerçekleşmesini beklemek ya da kaderimizi kapitalizmin insafına bırakmak olur. Kaldı ki, dünya sosyalizmi bir bakıma ancak bu kısmi hedefler çevresinde başlayan mücadelelerin de meşruiyet kazanmasıyla kavranabilir bir genel hedef haline gelebilir. Ancak kısmi çözümler ile nihai çözüm arasında temelli bir fark bulunduğunu da akıldan çıkartmamak gerekir.

Örneğin, “ozon deliği”ni yamamak, en azından genişlemesini durdurmak “daha bugünden, henüz kapitalizm içinde” helki mümkündür. Ama bununla çevre sorununun nihai çözümüne yönelinmiş olunmaz. Çevre sorununun temelinde yatan özellikle kimya sanayiinde sayısız yardımcı maddenin çevre üzerindeki uzun dönemli etkileri bilinmeden ve yeterince araştırılmadan üretime sokulmasıdır. Zararlı etkileri saptananların kullanılmasını, geniş bir kamuoyu yaratarak, kısmi bir mücadele hedefi çevresinde gerçekleştirilecek bir kitle seferberliği yoluyla önlemek mümkündür. Ancak bununla yıkıcı etkileri ozon deliği örneğinde olduğu kadar belirginlik kazanmamış sayısız zararlı maddenin çevreyi kirletmesi önlenmiş olmaz. “Bölgesel savaş”lar önlenbilirse de bu nükleer savaş stoklarının yarattığı topyekün imha tehdidinin ortadan kalktığı demek olmaz. Nihai çözüme yönelebilmek için bile ilk koşul üretimi ve tüke-

timi halkın özyönetim organlarının denetimi altına sokmak, demokratik ve merkezi sosyalist planlamayı, dünya çapında kurmaktır.

## ii. Teknoloji ve Sosyalizm.

Beri yandan, dünyanın bugünkü durumunda çevre sorunlarının ve nükleer kirlenmenin tek yaratıcısının dünya kapitalizmi olmadığını da tanınması gerekir. Dünya kapitalizminin baskısı altında onunla yarışmak ve standardize tek bir dünya pazarı için üretim yapmak, Sovyetler Birliği ve öteki Comecon ve Varşova Paktı ülkelerinin, Çin Halk Cumhuriyeti'nin vb. varolan teknolojiyi olduğu gibi almaları ve hiç dönüştürmeden kullanmaları, teknolojik gerilik ve işçi sınıfının ve tüketici kitlesinin üretime ilişkin kararlar üzerinde doğrudan söz sahibi olmadığı bir sosyo-politik yapı dolayısıyla da bunların zararlı sonuçlarından korunamamaları sonucunu doğurdu. Bilinen en yakın örneğiyle Çernobil nükleer reaktöründeki kaza dolayısıyla açığa çıkış denetimsizlik, halktan saklanmış olan başka kazaların varlığının ortaya çıkması, nükleer kirlenmenin başlıca olmakla birlikte biricik sorumlusunun kapitalizm olmadığını da gösterdi. Sanayinin atmosfere saldırdığı SO<sub>2</sub> gazlarının yol açtığı asit yağmurlarının Orta ve Doğu Avrupa'da milyonlarca hektarlık ormanlık alanı yok etmesinin sorumlusunun Comecon ülkelerinde kullanılan metalürji teknolojisi olduğu biliniyor. Karadeniz'in kirliliğine yalnızca Türkiye'nin yol açmış olamayacağını anlamak için konunun uzmanı olmak bile gerekmez. Okyanuslarda Sovyet balıkçı filolarının balinaların kitle halinde avlanmalarında kapitalizmden daha az rol oynamadığı, balinaların neslinin tükenmesinin tek bir nedene kapitalist balıkçılık teknolojisine bağlanamayacağı tahmin edilebilir.

Teknolojinin ve üretim araçlarının gelişiminin evrensel bir rekabetin konusu olmaktan çıkarılması, nesnelerin metalaşmaktan kurtulması, teknolojinin k\*ar üretmenin değil, toplumun gerçek ihtiyaçlarını üretmenin yöntemi haline getirilebilmesi ancak kapitalizmin yeryüzünden kaldırılmasıyla mümkündür; kapitalizmin varlığında ve onun egemenliğindeki bir dünyada, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde de kapitalizmin belirlediği bir üretici güçler kütlesi ve teknoloji ile yapılan üretim, insan üretici gücünün, doğal çevrenin tahribine ister istemez katılmaktadır.

Dolayısıyla, global sorunların nihai çözümüne yönelinebilmesi bile, sosyalizmin dünya çapındaki zaferini şart koşar. Ancak bu kadarı henüz yeter değil gerek şarttır. Nihai çözümün elde edilmesi kapitalizmin yarattığı ve etkilediği tahribatı önleyecektir, ama bunun onarımı nasıl kapitalizmde tahrip edilen insanın içinde yeniden kendisini kuracağı bir kültür devrimini gerektirecekse, aynı şekilde kendisiyle birlikte çevresini de yeniden kuracağı bir çevresel devrimi gerektirecek gibi görünmektedir.

## ŞERHLER :

### ŞERH 1 Gelenek

"Tebliğimizin "Geçiş Talepleri Programı" bölümünde, asgari-azami program ayrımının kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecini farklı siyasal iktidar ya da programlarla tanımlanan devrim aşamalarına bölen yaklaşımla paralellik arzettiği açıklanmaktadır. Tebliğin, Komin-

tern döneminde ikili program anlayışına dönülmesi olgusunun saptandığı bölümler ise ek bir açıklamayı bizce gerekli kılmaktadır. .

Marksist hareketin tarihinde aşamalı devrim anlayışı ve ikili program ayrımının aşılmasında Ekim Devrimini hazırlayan siyasal pratik ve bu pratiğin birincil öznesi Bolşevik Partisinin katkısı belirleyici olmuştur. Ancak eski perspektifin yerini alan sosyalist devrim ve geçiş programı anlayışları uluslararası harekette kalıcılık kazanamamıştır. Bu tarihsel zaafın gerek çeşitli ülkelerdeki işçi sınıfı partilerinin iktidar perspektifinden ve dolayısıyla iktidar mücadelesinden uzaklaşmalarında, gerekse devrim sonrası ülkelerde ortaya çıkan birçok sorunda önemli payı vardır.

1920'li yıllardan başlayarak gerçekleşen aşamacılığın teorik restorasyonunun tarihsel çerçevesini bu tartışmada mutlaka gündeme almak gerekir. Aşamacılığa “dönüş”ün temelleri şöyle sıralanabilir:

(1) Uluslararası hareketin II. Enternasyonal geleneğinden gelen güçlü teorik-siyasal mirası ancak bir devrimci dalgayla aşılabildi. Ancak Ekim Devrimi bir dünya devriminin kıvılcımı olamamış, devrim tek ülkede yalıtılırken dalga da geri çekilmiştir.

(2) Aşamacılığın tarihsel yadsınmasını temsil eden Ekim Devrimi bu niteliğini uluslararası harekete yaygınlaştıramamış, bizzat devrimin kazanımlarının savunulması sonuçta aşamacılığı beslemiştir.

(3) Devrimci dalganın geri çekildiği konjonktürde, ulusal düzeyde kazanılmış sınıf mevzilerinin, uluslararası düzeyde de SSCB'nin savunulması gerekleri birleşmiş, bu sentezden çoğu tekil partinin payına “riskli atılımlardan kaçınmak” düşmüştür.

(4) Bu etkenlerin biraraya gelmesi, Komintern politikalarının da belirleyici etkisiyle tekil partilerin programlarının bir savunma mevziine çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Perspektifin siyasal iktidar odağından kaydırılarak demokratik görevleri, ya da asgari programı temel alması bu partileri genelde devrim için hazırlıksız bırakmıştır.

III. Enternasyonal politikalarının, bu arada program anlayışında kaydedilen bu gerilemelerin “tek ülkede sosyalizm”in kurulması ve savunulması ile belirlenen bu tarihsel bağlamdan soyutlanarak tartışılabilmesi olanaksızdır.

## ŞERH 2

Saruhan Oluç / Şadi Ozansü / Sungur Savran / Nesrin Tura  
/ Ahmet Ural

Metnin “Geçiş Talepleri ve Program” başlıklı IV. bölümünde III. Enternasyonal'in 1920'li yılların ortasından itibaren başlayan bir süreç içerisinde, ilk dört kongre boyunca geliştirilmiş olan geçiş taleplerine dayalı program anlayışını terkederek, yeniden asgari/azami program ayrımına döndüğü belirtilmekte ama bunun nedenlerine değinilmemektedir. III. Enternasyonal'in Ekim Devrimi öncesinin program anlayışına, hatta burjuvazinin demokratik devrimde önemli bir rol oynayacağı görüşünü de benimseyerek Menşevizme doğru bir dönüş yapmasının kaynağında, Avrupa'da devrimin yenilgiye uğraması dolayısıyla Sovyet devriminin yalıtılması ve ilk sosyalist devrimin yeni bir sosyo-ekonomik formasyona sahip bir ülkede gerçekleşmiş olması temelinde yükselen bürokrasinin temsilcisi, Stalin yönetimindeki SBKP'nin “tek ülkede sosyalizm anlayışını savunarak dünya devriminin çıkarlarını Sovyet devletinin çıkarlarının tutsağı haline getirmesi yatar. Bu yöneliş III. Enternasyonal'in de Sovyet devletinin politik ve diplomatik manevralarının bir aracı haline getirilmesine yol açmış, Stalin önderliği emperyalist güçlerle Sovyet devletinin arasındaki ilişkilerin durumuna bağlı olarak birçok ülkede doğan devrimci durumların sosya-

list devrimlerle sonuçlanmasını III. Enternasyonal'e bağlı Komünist Partilerin izlediği politikalar aracılığıyla engellemeye çaba göstermiştir. Metnin "Devrimin Kesintisizliği" bölümünde değinilen Çin (1925), İspanya (1936-1939), Yunanistan (1946-1949) örnekleri tam da SBKP önderliğinin bu politikasının bir ürünüdür. İşte "tek ülkede sosyalizm" anlayışına bağlı olarak dünya çapında asgari programa yapılan dönüş ve burjuvaziyle ittifak arayışları, tam da dünya devriminin gelişimini Sovyet devletinin anlık çıkarlarına feda eden (ve uzun dönemli çıkarlarına zarar veren) bu politikanın bir aracıdır, zannedildiği gibi basit bir teorik yanlışlığın ürünü değil.

### ŞERH 3

Saruhan Oluç / Şadi Ozansü / Sungur Savran / Nesrin Tura  
/ Ahmet Ural

Metnin "Devrimin Kesintisizliği" başlığını taşıyan V. bölümü, demokratik görevlerin çözümünün ancak proleter iktidarı altında mümkün olacağını, iktidara yükselen proletaryanın ise sosyalist önlemler almak zorunda kalacağını savunmaktadır. Bu Ekim Devrimi'nde en klasik örneği yaşanan sürekli devrim sürecinin bir ifadesidir. (sürekli devrim sürecinin öteki iki boyutu, yani sınıf mücadelesinin devrim sonrasında da farklı temellerde de olsa süreceği ve sosyalist devrimin nihai zaferine ancak dünya çapında ulaşılabilceği tezleri, bu tebliğin kapsamı dışındadır.) Sömürge, yarı-sömürge ya da öteki az gelişmiş ülkelerde demokratik devrim ile sosyalist devrimin iç içe geçişini sürekli devrim kavramıyla ifade etmenin yararı, bu tür devrimleri gelişmiş kapitalist (emperyalist) ülkelerdeki sosyalist devrim sürecinden ayırma gerekliliğinden doğar. Bu ikinci tip ülkede, devrim bazı demokratik taleplere cevap verecek olsa da esas olarak sosyalist talepler etrafında gelişir ve sosyalist görevleri hızla çözmeye girişir. Oysa sürekli devrim öncelikle demokratik talepler etrafında yükselir; devrim sonrasında sosyalist görevlere el atış temposu ise iç ve dış güçler dengesine, üretimin toplumsallaşma derecesine vb. bir çok etkene bağlıdır.

### ŞERH 4

İktidar Yolu Dergisi

Geçiş talepleri ile proleter devrim arasındaki sıkı bağlantının tesbit edilmesini, bilince çıkarılmasını ve başa konmasını benimsiyoruz. Benimsemediğimiz nokta, geçiş talepleri doğrultusunda dönüşümlerin ancak proletarya diktatörlüğü ile gerçekleşebileceği görüşü, ya da bu geçiş talepleri sistemini bütünleyen bir işçi-emekçi hükümeti formülünün "son tahlilde proletarya diktatörlüğünün bir tanımlaması" olarak belirlenmesidir.

Bu yaklaşım, kitleleri demokratik hedeflerden sosyalist devrime götüren sürecin kendisi değil, bu sürecin alabileceği biçimlerden yalnız birini, geçiş taleplerinin iktidara taşıdığı devrimci iktidarın başından itibaren öncü parti ile belirlendiği biçimi tanımlamaktadır. Yapılması gereken, bu süreci genel olarak tanımlamak, ortaya çıkabilecek somut, özgül biçimleri karşılamaya hazır, her durumda süreci sosyalizme yöneltmemizi sağlayabilecek genel bir kavrayış oluşturmaktır. Bu kavrayış ise şöyle formüle edilmelidir:

Geçiş talepleri sistemi;

İşçi sınıfını ve emekçi kitleleri haklılığı ve yakıcılığıyla kavrayabilecek ve harekete geçirebilecek;

Burjuva düzeni sarsan boyutlarına karşın kendi meşruiyetini yaratarak, kitleleri düzen sınırları dışına çekebilecek;

Bir kez gerçekleştiğinde, ancak sosyalizme doğru ilerlenerek korunabilecek ve geliştirilebilecek kazanımlar yaratarak sosyalizmi kitlelerin gündemine sokabilecek nitelikte devrimci taleplerin oluşturduğu bütündür.

Geçiş talepleri sistemini tamamlayan ve “kendisini doğrudan kitlesel iktidar organları içinde ifade etmesi gereken, kitle hareketine yaslanacak olan” işçi-emekçi, işçi-köylü hükümetleri proletarya diktatörlüğünün propaganda ve ajitasyon amacıyla kullanılan takma adları olarak anlaşılmamalıdır. Yanlış olan devrimci taleplerle harekete geçen işçi sınıfının ve müttefiği emekçi kitlelerin ilk devrimci darbeyle elde ettikleri kazanımların böyle bir aşamada sınıfsal kimliğini netleştirmemiş bir iktidar altında muhafaza edebileceği, mevzileri savunarak koruyabileceği düşüncesidir. Bu mümkün değildir, çünkü böyle bir devrimci iktidar tam anlamıyla geçici bir karakter taşır ve işlevini, sosyalist bilincin işçi sınıfı içinde kök salmasının, proletaryanın emekçi halk kitleleri üzerinde hegemonyasını kurmasının aracı oluşundan alır. “Bu yüzden, başka sınıf ve tabakalarla ittifak içinde iktidara gelen işçi sınıfı, iktidarını ancak bir proleter devlet ile konsolide edebilir.” Bu pekiştirme süreci yalnızca yeni iktidar yapısının iç dinamikleri ile yürüyebileceği gibi ikinci bir devrimci sıçramayı da gerektirebilir. Devrimin ilk ele geçirdiği mevzilerde sorun olabileceğine ilişkin yanlış yaklaşımı açıkça eleştiren metinde bu son noktanın eksik olduğunu düşünüyoruz.

Devrimci dalganın ürünü devrimci iktidarın başından itibaren proleter bir devlet karakteri taşıması, tek başına öncü partinin öznel niyetlerine, çabalarına bağlı değildir. Elbette öncü partinin doğru politikalar izlemesi, doğru sloganları tam zamanında öne sürmesi, tutarlı bir eylem hattıyla sağlıklı bir kitle çizgisi izlemesi vazgeçilmez önemdedir. Ancak sosyalizmin, sınıfsız toplum idealinin işçi sınıfına maledilmesinin, işçi sınıfının emekçi kitleler üzerinde hegemonyasını kurmasının kritik momentleri devrim sürecidir. Devrimci ve devrim karşıtı güçlerin birlikte etilediği bu sürecin mahiyeti, sürecin başarıya ulaşması durumunda ortaya çıkacak devrimci iktidarın özelliklerine de yansımaktır.

Devrim öncesi mücadele döneminde işçi sınıfının emekçi kitleler üzerinde hegemonyasını ne kadar kurabildiği, devrimci dalganın şiddeti ve gelişme temposu, ilk darbenin şiddeti, bu darbenin burjuva devlet aygıtını ne ölçüde parçaladığı, kitle inisiyatifinin düzeyi, burjuvazinin müdahalelerine de açık bir süreç içinde belirleneceği için tam bir kesinlikle öngörülemez. Oysa devrimci iktidarın bir proleter devlet niteliği taşıması, ya da proleter devlete dönüserek konsolide edilmeye ihtiyaç göstermesi (bu son durum söz konusuysa, konsolidasyon sürecinin içereceği çatışmalar) tam da bu meselelere sıkı sıkıya bağlıdır. Öncü parti geleceğe ilişkin olasılıklardan birini mutlaklaştırmamalıdır. Program, devrimi gerçekleştirecek emekçi kitleleri bir “devrim cephesinde” birleştirebilecek şekilde geçiş taleplerine bütünsellik kazandırmalıdır. Olası her durumda sosyalizmi güncel bir alternatife dönüştürebilecek bir yaklaşımın ön koşulu budur.

## ŞERH 5

Saim Koç / Celal Polat / Sezai Sarıoğlu

Yetmiş yıllık sosyalizm pratiklerinin köklü bir eleştirisi ve kendi özel tarihimizin muhasebesi bağlamında Yeni Öncü dergisinde başlatmış ve sürdürmekte olduğumuz tartışmalarımızın temel konuları arasında program anlayışları ve kesintisiz devrim başlığı altında Demokratik Devrim sorununun kavranışı da yer almaktadır. Ve henüz bu tartışmaların başında bulunmaktayız.

a- Zaman zaman belli bir çevre/gelenek ile sınırlı, zaman zaman da sosyalist hareketin hayli geniş bir yelpazesine kadar uzanarak sürmekte olan bu tartışmalar, BTDK tartışmalarının yanı sıra çok önemli ve yaşamsal değerdedir. Kaldı ki bir geçmiş değerlendirmesinden, dünya sosyalizminin yaşanmış tarihine kadar uzanan bir zemini

anlayan bizler için. tartışmaları en uygun bir metodoloji ile, içeriklerine uygun olarak tüketmek tarihsel önemdedir. Nihayet BTĐK çerçevesinde sürdürülen tartışmalar, son derece kapsamlı konuların olağanüstü sınırlı bir zaman dilimine sığdırılmış olması, diğer yandan tebliğin bazı bölümlerinde yer alan program anlayışları ve devrimin kesintisizliği gibi son derece önemli ve dünya tarihi planında da karşılıkları olan iki konuda hem zaman hem kapsam ve hem de metodolojik olarak yeterli ve sonuna kadar tüketilmiş bir tartışma sürdürmeden taraf olmayı zorlaştıran, hatta yanlış kılan, bir yandan da bu hıza ayak uydurması mümkün ve gerekli olmayan, özel tartışmalarımızı, bu haliyle besleyip teşvik etmekten çok, dışından, üstünden ve kestirme bir tarzda fiili durumlar yaratarak yanlış olarak “bitiren” bir çözüme yol açmaktadır.

b- Buna bağlı olarak gerek azami/asgari program, gerek aşamalı/kesintisiz devrim kavramlarına yüklenmiş bulunan anlamları ve gerekse de bunların karşılıklı ilişkileri konusunda öne sürülen yaklaşımları, metin karşısında kişisel pozisyonlarımız ne olursa olsun, peşinen, tartışılmaz bir ideolojik/politik sistematik olarak görmüyoruz.

Bu nedenle çevremiz içinde süren tartışmanın henüz sonuçlanmadığı şu aşamada Devrim ve Demokrasi tebliğindeki, “5. Geçiş Talepleri ve Program” alt bölümü ile, “IV. Devrimin Kesintisizliği” bölümlerinin bizi ifade etmediğini belirtmekle yetineceğiz.



# Demokrasi ve Devrim (Tezler)

Çağatay ANADOL / Oral ÇALIŞLAR / Servet Ziya  
ÇORAKLI / Metin ÇULHAOĞLU / Necmi DEMİR /  
Gencay GÜRSOY / Saim KOÇ / Orhan KOÇAK / Er-  
tuğrul KÜRKÇÜ / Saruhan OLUÇ / Şaban ORMAN-  
LAR / Şadi OZANSÜ / Celal POLAT / Nail SAT-  
LIGAN / Sezai SARIOĞLU / İskender SAVAŞIR /  
Gülnur SAVRAN / Sungur SAVRAN / Zeki TOMBAK

1. Türkiye siyasal tarihinin özgüllüklerinin de etkisiyle, sosyalist akımların bir bölümünün yakın ve uzak geçmişinde demokrasi ve sosyalizm hedefleri arasındaki ilişkinin kurulmasında iki yanlış eğilimin uç verdiği gözlemlenmiştir. Sosyalist hareket içinde bir eğilim, demokrasiye geçiş hedefini programlarının merkezine yerleştirirken, bir başka eğilim, işçilerin ve ezilenlerin çıkarları açısından demokratik mevzilerin önemini yadsımış, somut günlük talepler uğruna mücadeleyi küçümsemiş, burjuva devletin değişik biçimleri arasındaki önemli farkları görmezden gelmiştir. Marksist hareket, demokratik hak ve özgürlükler uğruna verilecek mücadeleyi programının ana unsurlarından biri olarak kabul etmekle birlikte, bu mücadeleyi işçi sınıfının iktidar mücadelesine bağlamak zorundadır

2. Demokrasi bir devlet biçimidir, yani bir sınıfın öteki sınıflar üzerindeki hakimiyetinin bir ifadesi ve güvencesidir. Bu niteliği ile demokrasi insanlığın bütünsel kurtuluşu ve gerçekten özgürleşmesi yolunda aşılması gereken bir evredir. Çünkü, bir bütünsel kurtuluş ancak sınıf karşıtlıkları temelinde bölünmüş toplumların ortadan kaldırılması ile olanak kazanacaktır. Öyleyse, demokrasinin sonlu olması, yani devletin sönümlenmesi özgürleşmenin bir koşuludur. Farklı demokrasiler (burjuva demokrasisi ve sosyalist demokrasi) farklı sınıfların hakimiyetlerine temabül ettiği için evrensel bir demokrasiden söz edilemez.

3. Burjuva demokrasisi salt siyasal ve biçimsel olma özelliğiyle esas olarak sömürünün sınıf hakimiyetinin ezme ve ezilme ilişkilerinin varlığını sürdürmesinin bir aracı ve güvencesi işlevini görmekle birlikte bu siyasal ve biçimsel özgürlükler aynı zamanda işçi sınıfına ve öteki ezilenlere hakim sınıflar karşısında verdikleri mücadelede önemli mevziler sağlar. Ancak bu mevziler uluslararası düzeyde işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin verdikleri tarihsel mücadelenin ürünüdür. Dolayısıyla demokratik mevzilerin kazanılması burjuvaziyle sınıf işbirliği aracılığıyla ezen ve ezilen sınıfları birlikte kapsayan bir mutabakat yoluyla değil, eksenine sınıf karşıtlığını yerleştiren bir mücadeleyle gerçekleştirilebilir. Sosyalist demokrasi, yüzyılların mücadelesiyle kazanılan bu özgürlükleri terk etmek bir yana, biçimsel olmaktan çıkartarak maddi ön koşullarını sağlayacak, o arada sınıflı toplumlarda emekçilerin mücadelesiyle elde edilen bu hak ve özgürlüklerin somut ifadeleri olan bir takım kurumları sosyalist demokrasinin örgütsel yapısının organik bir parçası olarak yeni toplumda işlevlerine kavuşacaktır.

4. İşçi sınıfının öncü partisinin görevi demokratik mevziler için verilecek mücadeleyi devrim için mücadeleye bağlamaktır. Sosyalizm ancak yığınların eseri olabilir. Demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılması, genişletilmesi, bilfiil kullanılarak pekiştirilmesi ve korunması, sos-

yalizme ulaşmanın yegane güvencesi olan yığın inisiyatifini olgunlaştıracak her açıdan güçlendirecektir. Devrimci program kitlelerin en basit acil taleplerine sahip çıkarak bu talepleri, bir bütün olarak alındıklarında kapitalizmin çerçevesini açacak ve proletaryanın iktidar mücadelesine bağlanacak bir talepler sistemi halinde biçimlendirilmelidir. Bu taleplerin elde edilmesini, kitlelerin burjuvaziden bağımsız mücadelesinin ve öz örgütlenmelerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Devrimci programın görevi bugünün somut talepleri ile işçi sınıfı iktidarı arasında bir köprü oluşturmaktır.

5. Emekçilerin kurtuluşu bir devrim sorunudur. Emperyalist sistemden de kopmayı içeren bu devrimi ancak işçi sınıfının fiili öncülüğünde diğer emekçiler ve yoksul köylülerle kurulacak bir ittifak gerçekleştirebilir. Burjuvazinin iktidarının yerine işçi sınıfının iktidarını kuracak olan bu devrim kendisini sadece demokratik görevlerle sınırlamayacak, kesintisiz bir biçimde sosyalist görevlerin gerçekleştirilmesine geçecektir.

## İŞÇİ SINIFI VE TOPLUMSAL MUHALEFET

1. İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisi onun —geçici ya da kalıcı— müttefikleriyle ilişkisidir. Egemenlik için mücadele eden har sınıf gibi, işçi sınıfının da tüm ezilenlerin taleplerini, kendi dolaysız amaçlarını ifade eden bir program çevresinde ortaya koyabilmesi toplumsal muhalefet üzerinde hegemonya sağlamasının anahtarıdır. Bu hegemonya ancak, kitlelerin burjuva toplumun sürekliliğine ve kendini yeniden üretmesine verdiği onay ile gerçek çıkarları arasındaki nesnel çelişmenin gerçek bir harekete dönüştürülmesiyle sağlanabilir. Sosyalist politika bu hareketi, müttefiklerine, burjuva toplumunun çelişkilerinin kapitalizm zeminini üzerinde çözümlenemeyeceğinin açıklanabilmesi ve pratikte kanıtlanabilmesi ile yaratabilir.

2. Reformist politika, iktidara yönelebilmek için çoğunluğun desteğine olan gereksinimi, bu çoğunluğun çıkarlarının sosyalizmle bağdaşmayacağı gerekçesiyle, amaçlarını burjuva toplum ve burjuva devlet ile sınırlı olarak formüle eder. Sosyalist hareket ise tersine, kapitalizmin ve burjuva devletin baskı ve sömürsü yüzünden muhalefete geçmiş olan toplumsal güçler karşısında ancak açık, anti-kapitalist bir politik çizgi izleyerek bu hegemonyayı parçalayabileceği açıktır. Dolayısıyla, işçi sınıfının toplumsal muhalefete sosyalist sınıf politikası ile önderlik etmesi, amaçlarını gizlemesini değil açıkça ortaya koymasını, çoğunluğun desteğini, “yurtsever” ya da “demokratik” değil, sosyalist kimlikle kazanmasını gerektirir.

3. İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisinin farklılaştığı alan ve düzeyler şöyle sıralanabilir:

### i. Toplumsal/siyasal Mücadele Alanı:

a) Küçük mülk sahibi ve mülksüzleşmekte olan emekçilerin -küçük köylüler, esnaf ve zanaatkarlar- muhalefeti: Özellikle ekonomik bunalım dönemlerinde işçi sınıfının devrimci hareketi burjuva hükümetlerinin iktisat politikalarına, burjuvazinin tahakkümüne yönelttiği eleştirileri, “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” çözümüne kadar taşıyabilir. Bu tabakaların mülk sahipliği temeli üzerinde olmakla birlikte kendilerinin de emekçi oluşları, işçi sınıfının onlarla ortak bir dil geliştirmesini hem sağlar, hem gerekli kılar. Ancak bu muhalefetin doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilmesi, işçi sınıfı iktidarı altında ve bir süreç içinde olabilir.

b) Topraksız ve yoksul köylülerin, kırsal yarı proleterlerin muhalefeti, doğrudan doğruya mülk sahipliğine, büyük toprak sahiplerinin mülkiyetine yönelen doğası ile işçi sınıfının anti-kapitalist mücadelesi için dolaysız bir ittifak alanı sağlar.

c) Öğretmenler, memurlar, teknik elemanlar, sağlık görevlileri vb. ücretlilerin muhalefe-

ti doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrimci bağlanabilme yeteneği taşır. Emek güçlerinden başka satacak birşeyleri olmayan bu çalışanlar, muhalefetlerini kapitalizmin yıkılmasına kadar götürmeleri ve işçi hareketinin yörüngesinde toplanmaları en elverişli kesimi oluşturur. İşçi hareketi bu kesimlerin muhalefetlerini doğrudan doğruya anti-kapitalist bir temele yerleştirmeleri için, onları proleterlerden görünürde ayıran statülerin gerisindeki ilişkilerin aydınlatılmasına özel bir dikkat göstererek, başta sendikalaşma hakkı olmak üzere tüm temel taleplerini sahiplenmelidir.

Ancak, muayenehane, büro dershane, laboratuvar gibi işyerlerinin sahibi olarak toplumsal işbölümü içinde kendi hesaplarına çalışan ama gelişen teknolojinin ve bilginin taşıyıcılığını yaptıkları için klasik küçük burjuvaziden farklılaşan mühendisler, doktorlar, eczacılar, vb. yeni küçük burjuva katmanlar, özellikle emperyalizme bağımlı ülkelerde toplumsal muhalefet içinde aktif bir rol alırlar. İşçi hareketi sosyalizmin inşası çabasında bu katmanların bilgi birikimlerinden de yararlanılmasının gerekliliğini gözönünde tutarak, bu katmanların muhalefetlerinin toplumun yeni örgütlenmesi yönünde kanalize etme çabası içinde onların kitle örgütleriyle (odalar, dernekler, barolar) demokratik temelde bir diyalog sürdürerek yeni küçük burjuvazinin bu bölüklerini kazarmaya çalışır.

a) Kentlerin yoksul kitleleri yarı proleterleri ve gecokondularda yaşayanlar kapitalizmin kırdan kente fırlattığı ama varlık koşullarını sağlamaktan aciz kaldığı sürekli bir yedek sanayi ordusu işlevi gören bu yüzden de işçi sınıfı ile zaman zaman içiçe geçen bir toplumsal gruptur. İşçi sınıfı iş, konut, sağlık, eğitim vb. sorunlarına sahip çıkarak bunların burjuvaziye ve burjuva iktidarlarına, yerel yönetimlere karşı savunulmasında tutarlı bir siyasal tavır takınarak kent yoksullarına gerçek kurtuluşlarının sosyalizmde yattığını gösterebilir.

## ii. Örgütsel alan.

İşçi sınıfı hareketi toplumsal muhalefetin örgütlenmesine öncelikle kendi örgütlenme ve mücadele biçimlerini devrimci bir mücadelenin gereklerine uyarlayarak katkıda bulunabilir. İşçi sınıfı düzen sınırları içinde kurulu yapıların sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin sağladığı bütün imkanlardan yararlandığı gibi, mücadelenin düzenin sınırları dışına taşıdığı dönemin ortaya çıkardığı ve çıkarması muhtemel yapılardan da değişmez bir biçimde kitlelerin özörgütlenmelerinin ve özaylemliliklerinin geliştirilmesi için yararlanır. İşçi sınıfının çeşitli düzeylerde ve çeşitli işlevleri olan örgütlenmeleri arasındaki ilişkiyi kurmak öncü partisinin yükümlülüğüdür. Parti sınıfın öncüsünün örgütü olarak sınıfla ilişkisini bu kitleler örgütleri aracılığıyla kurabilir. Yalnızca öncülerden ibaret bir partinin, işçi sınıfının sosyalizme götürme gerçek hareketinin yerini alması düşünülemeyeceğine göre kitleler örgütlerinin varlıklarının korunması ve her düzey ve işlevde çeşitlendirilmesi sınıfın maddi ve manevi mücadelesini kendi özaylemlisiyle yürütebilmesinin şartlarından biridir.

İşçi sınıfının özaylemlisi ve özörgütlenmesinin gelişmesi, toplumsal muhalefetin de mücadele biçimleri ve örgütler geliştirmesine ışık tutar. İşçi sınıfının iktisadi çıkarlarını savunmasının aracı olan sendikaların kendi dışındaki çalışanların da örgütlenmesine örnek teşkil etmesi bunun kanıtlarındandır.

Devrimci dönemlerde toplumsal muhalefetin devrimci bir karakter edinebilmesi taleplerinin kapitalizmin sınırlarını aşması kadar mücadele ve örgütlenme tarzının da kurulu düzen sınırlarını aşan bir nitelik edinmesiyle mümkün olabilir. Bu, toplumsal muhalefetin gelişme ritmine de bağlı olarak kurulu düzen içindeki yapıların —sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin— kategorik olarak reddini gerektirmez. Ancak reformizmin toplumsal muhalefeti yalnızca ve birincil olarak bu yapılara bağlayan muhalefet örgütlenmesi anlayışının, devrimci sonuçları öngörmeyen, burjuva egemenliğinin yerini almayı değil onun üzerinde etkide bulunmayı hedefleyen politikasından farklı olarak devrimci politika, her an kitlelerin muhalefeti

tinin yalnızca devrimci talepler biçiminde dile getirilmesiyle değil, aynı zamanda bu talepler çevresinde özaylemliliğinin geliştirilmesi, özörgütlenmesinin gerçekleştirilmesiyle de azami ölçüde ilgilenmesi, işçi hareketinin toplumsal muhalefetle eklemlenebilmesinin ve kitelerin faaliyetlerinin arttığı dönemlerde faaliyetin sonuçlarının sistemi zorlamasını sağlayacak başlıca şartlardandır.

### iii. Kültürel/Entellektüel Alan:

Toplumsal muhalefetin kültürel/entellektüel cephesinde mücadele potansiyel müttefiklerin aydınlarını işçi hareketinin yanına çekmeyi ve onların sosyalist dünya görüşüyle ilişki kurmalarını amaçlar. Egemen sınıfın kültürel hegemonyasının parçalanması, işçi sınıfının dünya görüşünün ve kapitalizmin eleştirisine dayalı bir entellektüel atmosferin yaygınlaşmasını, kapitalizm altında toplumsal ilişkilerin, gündelik hayatın yabancılaşmış değerlerinin inkarını ve yeni değerlerin işlenip geliştirilmesini gerektirir.

Faaliyetlerinin merkezinde politika bulunan işçi sınıfının öncü partisi özerk bir yaratıcılık ve bilgi alanı oluşturan kültürel/entellektüel faaliyet alanının çekilip çevrilmesini ve yönlendirilmesini üstlenemez. İşçi sınıfının organik aydınlarının kültürel/entellektüel alan üzerindeki etkileri, dolaysız siyasal müdahaleler ile şekillendirilemez. Öncü partinin var olan kültürel/entellektüel hayata yönelttiği eleştiri bu alan üzerindeki etkisinin hem yeterli hem de gerekli şartıdır.

## EZİLEN ULUSLARIN MUHALEFETİ VE İŞÇİ SINIFI.

Ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı mücadelesi, varolan devlet çerçevesinde bir gerilim yarattığı ölçüde devrimci bir dinamik oluşturur. İşçi sınıflarının ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesini sosyalist mücadeleye bağlayabilmeleri kendi tarihsel rollerini doğru oynamalarını, ezen ulus sosyalistlerinin ezilen ulusun ayrılma hakkını şartsız savunmasını, ezilen ulus sosyalistlerinin ise ulusların kapitalizmin aşıldığı bir düzlemdeki birliğini savunmasını gerektirir. Bu ilişkide kritik nokta, ezen ulus proletaryasının sosyalist öncüsünün burjuva devletin sömürgeci terörist politikasına, şovenizmine kararlı bir biçimde karşı çıkıp çıkmadığıdır.

## GLOBAL SORUNLAR VE SOSYALİZM

1. Çağımızda bir dizi global sorunun (nükleer savaş tehdidi, doğal ve tarihsel çevrenin tahribi vb.) insan soyunun fiziksel varlığını tehdit eder boyutlara ulaşması, Marksizmin kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesine koşut olarak üretici güçlerin birer “yıkıcı güç” haline dönüşeceği yolundaki öngörüsünün güncel bir doğrulamasıdır.

2. Barış hareketi, çevre koruma hareketi, vb gibi “yeni toplumsal hareketler”in gösterdiği gelişme, global sorunların algı ve bilincinin emekçi sınıfların ötesinde en geniş toplum kesimlerinde yaygınlaşmaya başladığının göstergesidir. Bu, anti-kapitalist mücadele olanaklarını ve sosyalizm için mücadelede işçi sınıfının çevresindeki potansiyel ittifaklar ağını azaltıp daraltmayan, tam tersine artırıp genişleten bir durum yaratmaktadır.

3. Teknolojik dönüşümlerin toplumsal sınıf ve tabakaların iç bileşimlerinde ve karşılıklı ilişkilerinde meydana getirdiği bütün değişikliklere karşın işçi sınıfı kendi özgürleşmesi bütün insanlığın özgürleşmesine bağlı olan biricik toplumsal özne olma özelliğini korumaktadır. Dolayısıyla proletaryanın sınıf çıkarlarını insanlığın “genel çıkarlar”ına tabi kılmayı gerektire-

cek bir durum yoktur.

4. Global sorunların mülk sahibi sınıfların üyelerini ve burjuva ulusal devletleri de olumsuz yönden etkilediği olgusundan hareketle global sorunların "daha bugünden" henüz kapitalizm içinde çözülebileceğini savunan görüşler, sermayenin ve kapitalizmin doğası konusunda yanlış kavrayışları yansıtır.

5. Kapitalizm içinde global sorunların kalıcı nihai çözümlerine ulaşmak olanaksızdır. Bu olanaksızlık, şu ya da bu global sorunun etkilerinin hafifletilebilmesi ya da geri dönülmez sınırları aşmasının önlenmesi olasılığını dışlamaz. Örneğin nükleer savaşın belirli bir konjonktürde patlak vermesi önlenemez ama; nükleer silahlanma yarışının asıl müsebbibi olan kapitalizm dünya ölçeğinde ortadan kaldırılmadan nükleer savaş tehlikesi yokedilemez.

6. Bununla birlikte, nükleer silahlanma, çevre kirlenmesi, doğanın tahribi vb global sorunların, tek ve biricik nedeni kapitalist devletler değildir. Kapitalizmden devralınan üretici güçler ve teknolojinin yıkıcı güçlerin yanısıra dönüştürülmeksizin kullanılması ve geliştirilmesi sonucunda Sovyetler Birliği, Çin ve Doğu Avrupa ülkeleri de bu sorunların sürmesine ve nihai çözüme ulaşmanın güçleşmesine katkıda bulunmaktadır.

7. Dolayısıyla, global sorunların kalıcı çözümü, genelleşmiş rekabeti ortadan kaldıracak, üretim ve tüketim kararlarını insanların demokratik denetimi altına alacak bir siyasal ve iktisadi örgütlenişin, yani sosyalizmin dünya çapında kurulmasına bağlıdır.

## KADIN KURTULUŞ HAREKETİ VE İŞÇİ SINIFI

Kadınların, doğrudan doğruya kapitalizmden kaynaklanmayan, ancak kapitalizmin egemenliğine eklemlenen ezilmişlikleri ayrı bir muhalefet temeli oluşturur. Bir yandan bu muhalefetin işçi sınıfı hareketiyle doğrudan bir bağlantısı yoktur; öte yandan kadın hareketinin mücadele alanı, bir takım hukuksal talepler dışında, demokrasi çerçevesi içinde de ele alınamaz.

Erkek egemenliğini toplumsal bir egemenlik olarak gören bir kadın kurtuluş hareketi, kurtuluş mücadelesinde, kaçınılmaz olarak devletle karşı karşıya gelir. Tam da bu noktada, yani kadınların egemen devlet ve toplum ilişkilerine karşı çıkışlarında, işçi sınıfı hareketi kendi mücadelesi için bir müttefik bulur.



### 1- DEVRİM, SINIF, DEMOKRASİ İLİŞKİSİ:

Demokrasi ve devrim, birbirinden kopmaz parçalardır. Demokrasi için mücadele devrim yol verir, devrim; demokrasiyi sisteme dönüştürür, kalıcılaştırır.

Halk yığınları, en sade, en geniş demokrasiyi ve özgürlüğü devrim döneminde yaşarlar. Tarihsel deneylerin de ortaya koyduğu gibi, geniş emekçi yığınlar, devrim sırasında eskiyi yıkmak, yeniyi kendi gönlünce kurmak için bütün gücüyle ve özgür iradesiyle mücadele etmiş, bu eylemlilik içinde en geniş demokrasiyi yaşamışlardır. Burjuva devrimlerinde de, proleter devrimlerde de yasalar ve yasaklar çemberine alınmış en geniş demokrasi, halk yığınlarının hareketliliği ve katılımıyla doğmuştur. Devrim, eski toplumsal sistemi yıkıp yeni sistemi kurarken, kendi karakterine uygun olarak demokrasiye biçim vermiş, erki ele geçiren sınıf ya da sınıfların temel çıkarları doğrultusunda demokrasiyi belli çevreler içine almıştır. O nedenle, demokrasi, devrim ve sınıfsal temel, birbirini biçimlendiren ve birbirine sıkı sıkıya bağlı fenomenlerdir.

Demokrasi devrimle birlikte bir sistem haline gelir. Devrimle birlikte doğan demokrasinin hangi sınıfın demokrasisi olduğunu, devrime de karakterini veren sınıf belirler. Devrim, hangi toplumsal çelişkinin çözümüne yöneliyor, hangi sınıf ve katmanların ittifakıyla gerçekleşiyor ve siyasal erki hangi sınıf ve sınıflar paylaşıyorsa, devrimden sonra şekillenecek ve kurumsallaşacak olan demokrasi o temel sınıfın damgasını taşır. Siyasal erki burjuvazi kurmuş ve kendi çıkarları doğrultusunda yeniden örgütlemişse, sistemleştireceği demokrasi burjuva demokrasisidir. Aynı şekilde, siyasal erki proletarya ve yakın müttefikleri ele geçirip yeniden örgütlemişse, proletarya demokrasisini kurar. Bundan dolayı, demokrasi, devrim ve iktidar sonucu, kaçınılmaz olarak sınıf özüne bağlı bir biçimde açıklanmak durumundadır.

Demokrasi ve devrim mücadelesi, başından beri amaçlıdır. Bir amaca yöneliktir. Bu amaç; karşıt sınıflar arasındaki çelişkiyi, yeni, ileri ve gelişenden yana çözümlemek, o sınıfın çıkarları temelinde toplumsal sistemi kurmaktır. Hiç bir demokrasi ve devrim, genel, sınıflarüstü ve amaçsız değildir. Aynı şekilde demokrasi uğruna mücadele bir sınıfın devrimden kopuk ondan bağımsız, onun sınıf çıkarından yalıtık olmaz. O nedenle, demokrasilerle birlikte, devrimler de taşıdıkları sınıf özüne uygun olarak “burjuva devrimleri” ve “proleter devrimler” biçiminde birbirinden ayrılırlar. Tarih, bize bunları net bir biçimde gösteren örneklerle doludur.

Demokrasi uğruna mücadele, aynı zamanda; nasıl, hangi sınıf için bir devrim uğruna mücadele edildiğinin temel göstergesidir. Burjuva devrimini hedefleyen güncel demokrasi mücadelesinde ileriye sürülen taleplerin tümünün içeriği; sermaye sınıfının özgürce sömürsünü, emeğin özgürce pazarlanmasını kapsar. Bu konuda, burjuva devrimler çağında burjuvaziyle işçiler arasında zımnî bir mutabakat vardır. Burjuvazi sömürü ve sermayesini büyütme özgürlüğü talep ederken, işçiler de emeğini özgürce pazarlamayı talep eder. Bu talepler etrafında geliştirdikleri mücadele, proletarya ile burjuvazinin arasında imzalanmış ve ilan edilmemiş bir zımnî ittifak vardır. Bu durumda, proletarya henüz kendisi için bir sınıf olmamıştır, kendiliğinden sınıftır.

Proletarya kendisi için sınıf olma yoluna girerken, burjuvazi ile olan bu zimni (içsel) mutabakat bozulur. Artık proletarya kendi örgütünü kurmakta kendi sınıfı için isteklerde bulunmakta, kendisiyle birlikte ezilen, sömürülen diğer toplum kesitlerini de kurtarmak için mücadele etmekte, kendi demokrasisinin taleplerini örmektedir.

Genel demokrasi planları ve şiarlarının toplumsal gerçeğe uymadığı, her demokrasinin bir sınıfın çıkarlarını temsil ettiği, burjuva devrimlerinden kısa bir süre sonra pratik olarak da görülmüştür. Burjuva devrimleri sırasında yükseltilen “özgürlük, kardeşlik, eşitlik” şiarlarının gerçek içeriğinin nasıl burjuvazinin sınıf çıkarları tarafından belirlendiği kendiliğinden ortaya çıkmıştır. “Özgürlük, kardeşlik” ve “eşitliğin” sadece burjuvazi için varolduğu, işçi sınıfı ve emekçi halk kitleleri kendisi için mücadeleye atıldıklarında burjuvazinin demokrasisinin işçi sınıfı ve emekçiler üzerinde kaskatı bir diktatörlüğü görülmüştür. O nedenle, Marxizm, her “demokrasi” dendiğinde, “hangi sınıf için” sorusunun sorulması gerektiğini söyler.

Hangi sınıf için demokrasi sorusu doğru ve açık bir biçimde yanıtlanmadan, nasıl bir devrim sorusunda net bir biçimde yanıtlanamayacağı açıktır. Ya da adına “devrim” dense de, onun içi boş bir sözcük olmaktan öteye gitmeyeceği bellidir. Demokrasi de böyledir. Hangi sınıf için demokrasi olduğu açıkça belirtilmeden çizilecek “genel demokrasi” planları ve programları hiç bir anlam ifade etmez. Çünkü kapitalizm altında “genel demokrasinin”, belirleyici, ayırdedici ve sınırları çizilmiş bir tanımı yoktur. Burjuvalar, tekelliler de demokrat olduklarını demokrasi istediklerini söylerler. Kapitalizmin sınırları içinde “genel demokrasi” savunusu yapıldığı sürece, burjuvazinin bu genel demokrasi içinde sınırsız sömürme özgürlüğünü “koruyup kullanması” nı demokrasi dışı göstermek mümkün değildir. İşte bu nedenlerle, demokrasi, gerçek toplumsal dayanaklarına oturtularak ele alındığında bir anlam taşır. Ve işte bu noktada bir liberalle, bir Marxistin demokrasiye bakışının ayırdedici çizgisi belirginleşir. Bir liberal, demokrasinin sınıf özünü açıklamaktan ısrarla kaçınır. Genel, sınıflarüstü bir demokrasi tasavvur eder. Marxistler ise, gerçekleri açığa çıkarmak ve neyi savunduklarını açık açık ortaya koymak için, sınıf demokrasisini savunduklarını, bu demokrasinin bir proletarya demokrasisi olduğunu söylemekten geri durmazlar.

Bir liberalin savunduğu genel demokrasinin (ki bu, açıkça adı belirtilmese de gerçekte bir burjuva demokrasisidir) sınırları, kapitalist mülk edinme özgürlüğü ve sömürünün kutsal sınırsızlığı ile belirlenir. Proletarya demokrasisi ise kapitalist özel mülkiyet ve sömürünün yasaklanması ile başlar. Bireyin ve toplumun özgürlük sınırı, buraya kadardır. Yani, proletarya demokrasisinde sömürme özgürlüğüne yer yoktur. Dolayısıyla kapitalist mülk edinme özgürlüğü yoktur. Bunun dışında her konuda özgürdür. Burjuva demokrasisi sömürme ve kapitalist mülk edinme, ücretli köle çalıştırma özgürlüğüne dayandığı için; demokrasinin kıstası olarak burjuva demokrasisini temel alan liberaller, proleter demokrasiyi “özgürlüklerin ortadan kaldırılması” olarak görürler.

“Genel demokrasi” için mücadele ettiğini söyleyen liberallerin dilinde “devrim” sözcüğünün de içi boşaltılmış bir sözcükten başka anlam taşımadığı açıktır. Sınıf bakış açısı ve o devrimin sınıf içeriğinin belirlenmesi, burada da belirleyici önemdedir. Devrime anlam kazandıracak, onun içeriğini dolduracak temel malzeme, hangi sınıf için istendiği netçe belirtilmiş olan demokrasidir. Genel demokrasi istemiyle proleter devrimi kavramının içi doldurulamaz.

Devrim mücadelesinde strateji, taktikler, mücadele ve örgütlenme biçimleri devrim inşaatının duvar ve çatısını oluşturuyorsa, içini de proletarya demokrasisi döşemektedir. Devrimci mücadele sürecinde talep edilen demokratik haklar ve talepler, hangi sınıf ve katmanların temel çıkarlarını gözetiyorsa, doğal olarak o mücadele o sınıf ve katmanların devrimi lehine geliştirecektir. (Kuşkusuz burada sözünü ettiğimiz devrim, bilinç ögesinin örgütlü öncülüğünde gerçekleşecek olan devrimdir. Değilse, iran gibi yığınların kendiliğinden harekete geçtiği, ayaklandığı, mevcut iktidarı devirdiği, ama yerine proletaryanın bilinçli önderliğinde yeni iktidarı kuramadığı, başka gerici güçlerin (Mollalar) devrime ve iktidara el koyduğu devrimler de var-

dir. Ancak, bunlar avrı inceleme konuları olarak ele alınmak durumundadır.) Burada üzerinde durduğumuz konu, bilinçli, örgütlü güçlerin önderliğinde sürdürülen devrim mücadelesinde talep edilen demokrasinin sınıfsal karakteri ile, bu talep uğruna mücadelenin varacağı devrimin içeriğinin dialektik bütünlüğüdür. Öyleyse, proletarya demokrasisi için savaşımları reddeden, genel demokrasi için mücadele ettiğini söyleyen ve fakat bunları getirip proleter devrimi ile birbirine eklemeye çalışanların bu çabasının bir aldatmacadan başka bir şey olmadığını açıkça ilan etmek gerekir. Tekrarlıyoruz: devrim, demokrasi, sınıf ilişkisini çarpıtan, demokrasinin sınıf içeriğini gizleyen, öte yandan proletarya demokrasisini reddeden, demokrasi ve proleter devrimi savunucuları gerçekte ikiyüzlü reformistlerdir ve liberallerden başkaları değildir. Böylelerinin yüzünü, “hangi sınıf için demokrasi” sorusuna verecekleri yanıt açıkça ortaya koyar. O nedenle demokrasi, devrim, sınıf ilişkisi bu denli önemlidir.

## 11- DEVLET VE DEMOKRASI

Demokrasi uğruna mücadele ile devrim nasıl kopmaz bir bütünü oluşturuyorsa, devlet ve demokrasi de öylesine iç içedir. Her devlet, bir sınıfın demokrasisi ile şekillenir. Sınıflarüstü devlet yoktur. Biçimlenişleri birbirlerinden farklılık taşısa da, özde bir sınıfın damgasını egemenlik örgütünü temsil ederler.

Kuşkusuz toplumsal yaşam tek düze değildir ve sadece beyaz ve siyah renklerden oluşmaz. Toplumsal ilerleme sürecinde bazı geçici ve/veya istisnai durumlar da vardır. Bu, devlet ve demokrasi için de geçerlidir. Bazı durumlarda devlet yapısının, bir sınıfın temel çıkarları doğrultusunda yukarıdan aşağıya bütünlüklü bir tarzda yeniden örgütlenemediği dönemler ortaya çıkabilir. 1917 Şubat Devrimi ile 1917 Ekim Sosyalist Devrimi arasında geçen dönemde Rusya’da kurulmuş olan iktidar böyle bir geçici döneme tekabül ediyordu. Krenskiy hükümeti bir burjuva iktidarıydı, ama yerel yönetimler işçi, köylü, asker sovyetlerinin elindeydi. Ne proletarya ve yakın müttefikleri devlet üzerinde tam bir egemenlik kurabilmişlerdi, ne de burjuvazinin böyle bir egemenliği oluşmuştu. İki temel sınıfın tam egemenlik mücadelesi sürüyordu. Lenin bu dönemde oluşan siyasal yapıya “ikili iktidar” adını verdi. Bir yanda burjuvazinin oluşturduğu Bakanlar Kurulu, öte yanda halkın kendi kendini yönetme organları olarak ortaya çıkan Sovyetler iktidarı. Ya proletarya ve müttefikleri bütün iktidarı alacaktı, ya da burjuvazi tam egemenliğini kuracaktı. Bolşeviklerin önderliğinde sosyalist devrime hazırlanan proletarya, “Bütün iktidarın sovyetlere devredilmesi” belgisi etrafında savaşımları yükselterek, 1917 Ekim Devrimi’ni gerçekleştirdi ve ikili iktidara son vererek, müttefikleriyle birlikte proletarya diktatörlüğünü kurdu.

Böylesi istisna ve geçici durumların dışında, genel olarak, devlet ya burjuvazinin, ya da proletaryanın egemenliğinde olmak durumundadır. Burada, iktidar ile devletin her zaman özdeş olmadığını da belirtmek gerekiyor. Bu farklılık teknik anlamda farklı organsal aktivite ve işlevlerle sınırlı değildir. İktidar olmakla, devlet yapısının şekillenmesi arasında çoğu kez belli farklılıklar olmaktadır. İşte bu nedenle, proletarya mevcut devlet (burjuva) üzerinde iktidar olmakla; siyasal erki ele geçirmekle yetinemez. O, burjuva devlet aygıtı yerine proleter devlet örgütlenmesini koymak zorundadır. (Asıl konu, genel olarak devlet ve iktidar arasındaki farklılıkların irdelenmesi olmadığı için, devletle demokrasinin ve bu ikisinin sınıfla bağının bütünlük içinde ele alınması bazında kısaca değinmekle yetiniyoruz.)

Demokrasi, devrim ve devlet, birbirine bağlı, birbirini şekillendiren faktörlerdir ve bu şekillendirmeyi sınıfsal zemin sağlar. Her sınıfsal devrim kendi sınıfının demokrasisini, o demokrasi de toplumun siyasal örgütlenmesini ve kendisini korumasını sağlayacak devleti yaratır. Devrim son derece doğurgan ve yaratıcı bir güçtür. Eskiği yıkarken, yeniği yaratır. Devrime geniş halk yığınlarının etkin katılımı ve tarihsel girişimciliği, önceden planlanan programları da alt üst ederek yepyeni şeyler üretir. Rusya’da işçi sınıfı ve halk yığınlarının yarattığı Sovyetler, hiç bir parti ya da örgütün planları sonucu doğmadı. Devrim içerisinde, milyonlarca

işçi, köylü, aydın ve askerlerin yarattığı yasama ve yürütme yeteneğine sahip toplumsal örgütler olarak doğdu ve daha sonra devlete dönüştü. Böylece, Devrim, hem proletarya demokrasisini ve hem de onun devletini yarattı. Kapitalizmden sosyalizme geçişi gerçekleştiren diğer tüm devrimlerde de (biçimler birbirinden farklı olmakla birlikte) aynı süreci görürüz. Devrim, demokrasi ve devlet birbirini yaratan ve şekillendiren bir bütünlük ortaya koymuştur. Bu demektir ki, her devlet bir sınıfın demokrasisinin egemenlik aygıtıdır.

Burjuva devlet, burjuva demokrasisinin ve burjuvazinin egemenliğinin baskı aygıtıdır. Militarist ve anti-demokratik bir yapıya sahiptir. Burjuva devletin militarist anti-demokratik yapısı dağıtılmadan, burjuva devlet altında reformist güçlerin savunduğu “genel demokrasi” bile elde edilemez. Burjuva devlet ve ona egemen olan tekeli sermayenin yapısı ve karakteri demokrasi düşmanlığıdır. Burjuvazinin sınırsız sömürüsü ve dizginlenmemiş tahakkümünün aracı olan devlet, kitleler tarafından kazanılmış ve korunmakta olan demokrasiye isteyerek razı olmaz. Bunlar, burjuva devletin baskılarına ve onları işlemez kılma yolundaki yasaklarına rağmen kitlelerin mücadelesi sonucu elde edilirler. Elde edilmiş olan bütün demokratik haklar, burjuva devlet yaşadığı müddetçe tehdit altındadır ve bu haklar sürekli devlet tarafından erozyona uğrattılır. Kapitalist sistemin ve burjuvazinin çıkarlarına yönelmediği sürece; demokratik hakların reformist tarzda kullanılmasına fazla ses çıkarmayan devlet, bu hakların, devrim yolunda kullanılmaya başlandığını gördüğü an, yüzündeki bütün maskelerini kaldırıp atar ve bütün barbarlığı, bütün vahşiliğiyle devrimci kitle hareketinin üzerine saldırır. Burjuva devletin bu karakteri, tarihler boyu böyle olmuştur ve kitleler onun gerçek yüzünü somut yaşamlarında görmüşlerdir. Günümüzde burjuva devletin gericiliği ve barbarlığı daha da artmıştır.

### III- KAPİTALİZM ALTINDA DEMOKRASİ MÜCADELESİ

Kapitalizm altında demokrasi sorunu tartışılırken genel soyutlamalardan çok Türkiye realitesi üzerinde durmak gerekir.

Burjuva demokrasisi, “toplum yok birey var” felsefesine dayanır. Bu felsefede “bireyin özgürlüğü” kurt kanununda olduğu gibi işler: Gücünün güçsüzü ezmesi, bireyin ya başkasının kapısında kul, ya da başkasını kendi kapısında kul yapması, ya başkası için çalışması, ya da başkasını kendisi için çalıştırması burjuva demokrasisinin erdemi olarak gösterilir. Sermaye sahibi işçiyi sömürür ezer, işsiz, aç, sefil kalanı “bireyin yeteneksizliği”ne bağlar ve tanrıya havale eder. Güçlü olanlar egemenlik kurarlar. Bu egemenliği devlet üzerinde gerçekleştirme özgürlüğü vardır. Ama bu sahte, aldatıcı demokraside, güç, egemenlik, “bireyin özgür yeteneği, gücü” olarak gösterilir, gücün ekonomik temeli gözlerden saklanır. Başkaları üzerinden sağladığı sömürüyle zenginleşenlerin güçlülük ve egemenlik demokratik hakkıdır. Açlık, yoksulluk işsizlik de demokratik haktır. Deyim uygunsa, zorbalık burjuva demokrasisinin temel taşıdır.

Faşizm, askeri diktatörlükler, gericilik, tutuculuk, savaş kışkırtıcılığı, daha fazla kâr ve sermaye amacıyla çevreyi kirletmek, ozon tabakasını delen gazlar üretmek, zayıf ve geri kalmış ülkeleri borçlandırarak sömürmek, bu ülkeler üzerinde egemenlik kurmak, gerekirse işgal etmek, sanayinin zehirli artığını bu ülkelere gömmek, emperyalizmin sömürüsünü her türlü “anti-demokratik” baskıdan uzak tutarak alabildiğine özgürleştirmek vb. gibi tüm “genel” ve geniş “demokratik” haklar burjuva demokrasisinin sınırları içindedir ve onun içinden çıkar.

Genelde burjuva demokrasisinin kapsamı böyledir. Türkiye özgülünde durum daha da farklı. Türkiye burjuva demokrasisinde, faşizm, askeri diktatörlükler de demokrasinin önemli erdemlerinden sayılır ve mükafatlandırılır. Ayrıca, sermaye sınılı sadece sömürü özgürlüğüne sahip değildir, hayali ihracat vb. gibi sahtekarlık yetenekleri de önemli bir meziyettir ve

en geniş demokratik haklara sahiptir. Binbir hilelerle dolu seçim yasaları hazırlayıp “özgür seçimler” yapmak, buna rağmen seçim sonuçlarını işine gelmiyorsa kaale almamak da Türkiye’deki burjuva demokrasisinin meziyetlerindendir. Bunlar, genel olarak burjuva sistemlerin özelliklerine ek olarak Türkiye burjuva sisteminin belirgin özellikleridir.

İlk bakışta bunlar kara mizah gibi görünür. Ama, bunlar Türkiye’nin somut gerçekleridir. Halihazırda yaşamakta olduğu realitesi budur. Reformizm kitlelerin halihazırda yaşamakta olduğu bu somut gerçekleri bile görmezlikten gelerek “realist olmak gerekir”in arkasına sığınıp, burjuva devleti reformlarla iyileştirmeyi temel strateji haline getirebiliyor. Üstelik de başkalarını “realist olmamakla” suçlayarak bunu yapıyor.

Bilimsel ve teorik olarak sorunun böyle olduğu bir yana somut yaşam bile defalarca göstermiştir ki, burjuva demokrasisinin temeli sermayenin sömürü gücünün temeline oturmuştur. Sermaye sınıfı ekonomik gücüne dayanarak sömürebildiği yere kadar iktisadi cebr geçerlidir. Bu gücün yetersiz kaldığı yerde iktisatdışı ceberrut baskı yöntemleri devreye girer.

Türkiye burjuvazisinin iktisadi gücü zayıftır. Onedenle iktisatdışı cebri sürekli gündemde tutmaktadır. Türkiye’de burjuva demokrasisinin kendiliğinden sağlayacağı ortam ancak bu kadar olur. Daha fazlası olamaz. Daha fazlasını, reformist yöntemlerle değil, militan devrimci bir mücadele ile almak mümkündür.

Türkiye’de bu sistem altında güncel demokrasi mücadelesi yolunda bazı reformları yaptırmak, bazı demokratik hakları elde etmek ve bu mevzileri korumak olanaklıdır. Ama bunları kazanabilmek için devrimci olmak ve devrimci mücadele biçimlerini uygulamak gerekir. Reformist teslimiyetçilikle bugüne kadar hiçbir demokratik hak elde edilememiştir. Edilemez de çünkü reformizm, burjuvazinin verdiğiyle yetinmeyi boyun eğmeyi öğütlemenin öğretisidir. Reformistler Türkiye’de “realite” adına “ulusal uzlaşma”lar sağlayarak bazı konumlar elde etmeye çalışıyorlar. Türkiye’nin realitesi öyleki; burjuva sistem, reformist uzlaşmacılığa bile tahammül edemeyecek ölçüde dar ve korkakur. Bu realite, Türkiye’de devrimci olmayı, devrimci mücadeleyi yükseltmeyi, reformist yalvaçlıktan, burjuvaziden demokrasi bekleme onursuzluğundan kurtulmayı gerektiriyor.

Bunun daha da anlaşılır olması için, Türkiye’nin bugün varolan sorunlarına kısaca değinmekte yarar var.

En başta burjuvazinin kendi iç sorunlarını ele alalım. Fazla gerilere gitmeden, gelinmiş olan bu noktaya bakacak olursak, sorunların on yıl öncesinden çok daha üst üste yığılmış bulunduğunu, burjuvazinin kendi arasında bile uzlaşma eğiliminin değil sertleşme eğiliminin güçlendiğini görürüz.

ANAP iktidarda. Onun ikiz kardeşi DYP ve Sosyal-Demokrat SHP muhalefette. Parlamento dışındaki diğer burjuva partileri bir yana, bu üç büyük burjuva partisi arasında, Bulgaristan’a karşı şoven mutabakattan başka herhangi bir uzlaşma var mı? Yok. Bu burjuva partileri kendi aralarında bile demokrasiyi uygulayamıyorlar. Kıran kırana bir mücadele içindeler. Burjuvazinin kendi arasındaki çelişki oldukça derin. Mevcut yasal düzenleme çerçevesinde “demokratik yoldan” mücadele etmeyi bulamayan burjuva muhalefet güçleri bile sertleşir, meydanlara taşmaktan, halkın tokat atmasından vb. sözederken, realite adına reformizmin, ortamı sütlüman göstermesi, “ulusal uzlaşma”larla demokratik, yasal yollardan demokrasiyi kazanmak yollu politikalar çizmesi gerçeklere ne derece uygundur? Tersine gerçek ve mantık dışı bir politikadır. Burjuvazinin kendi arasındaki çelişkiler derinleşirken ve mücadele sertleşirken, öte yandan burjuvaziyle işçi sınıfı ve emekçiler arasındaki çelişkiler hafifliyor, yumuşuyor mu? Hayır. Bu alanda da çelişkiler keskinleşiyor, kitle örgütleri, sendikal mücadele, hak arama, demokratik hakları kullanma vb. gibi tüm konularda burjuva devlet aygıtlarıyla amansız bir mücadele sürdürülüyor. Bu alanda da, reformist “ulusal uzlaşma” politikasıyla yapılabilecek bir şey yoktur. Herşey bir yana, cezaevlerindeki koşulların düzeltilmesi, hatta bazılarında varolan tüzüğün uygulanmaması için bile, reformist uzlaşmacı yöntemlerle herhangi bir şey elde edilebildi mi? Hayır. En basit demokratik insani hakların elde edilebilmesi

için binlerce tutuklu ve yakınlarının yıllardır sürdürmekte oldukları ve birçok devrimcinin hayatına mal olan aktif devrimci mücadeleleri gerekti. Çünkü, cezaevlerine öylesine insanlık dışı koşullar dayatılmıştı ki, ya boyun eğmek ve teslimiyet, ya da direnmek ve ölmek ikilemiyle karşı karşıyaydı insanlar. Kuşkusuz, böylesi ikilemlerde reformizm boyun eğme ve teslimiyeti seçme onursuzluğunu salık verir. Devrimci güçler ise direnmişler ve kazanmışlardır.

Kürk sorusunda da durum böyledir. Kürt halkının hiçbir ulusal demokratik hakkı, bugüne kadar reformist uzlaşmacı yöntemlerle ekile edilememiştir, edilemez. Bir kısım burjuvaların Türkiye'de "Kürt vardır" diyebilmeleri; "ana dilini konuşsunlar" diyebilmeleri için bile (ki bunların hiç birisi devletin resmi olarak kabul ettiği şeyler değil) devrimci güçlerin amansız bir savaşım yürütmeleri gerekti. İşkenceler, sürgünler, kurşunlanmalar ve idamlardan oluşan gerçeği, Türkiye gerçeğinden ayırmak mümkün mü? Orada açık açık savaş sürmekteyken, reformizmin realitesinin bulutların üstünde dolaştığı açık değil mi?

Türkiye'nin realitesi, yani gerçekleri bunlardır.

Gerçeklere gözleri kapatarak, ulusal uzlaşmacılığı ve reformist yenilenme programlarını Türkiye'nin gerçekliğine uygun politikalar olarak nitelemek, kendini de toplumu da aldatmaktır. O nedenle, güncel demokrasi mücadelesinin dışı dış devrimci bir atılımla yükseltilmesi, en ufak demokratik hakkın bile devrimci tutum, devrimci eylem olmadan elde edilemeyeceğinin bilinmesi çok önemlidir. Türkiye'nin gerçeği, devrimcilerin sadece burjuvaziye ve onun devletine karşı değil, ama aynı zamanda reformizmin aldatıcı hayallerine karşı da mücadele etmek gerektiğine işaret ediyor.

#### IV- DEMOKRATİK HAKLAR UĞRUNA MÜCADELE VE BU MÜCADELENİN DEVRİME BAĞLANMASI

Demokratik haklar uğruna verilen ve verilecek mücadeleyi yığınların toplumsal siyasal hayata aktif ve etkin bir katılımı olarak anlamalıyız. Bu mücadeleler kitlelerin siyasal eğitimi açısından önemli bir rol ve anlam taşımaktadır. İşçi sınıfının öncü devrimci partisi konuya bu anlamda yer ve önem vererek, kitleleri demokratik hakları çerçevesi içerisinde mücadeleye sevk eder ve bu çerçevede geniş, kitlesel örgütler yaratılmasına yardımcı olur, önderlik eder.

Devrimci parti kitleleri mücadeleye seferber ederken kitlelerin güncel ihtiyaç ve yaşamlarından yola çıkarak mücadele hedef ve taleplerini formüle eder. Bu talepler temel itibarıyla uğruna mücadele edildiğinde kapitalizm çerçevesini aşan ve kitleleri proleteryanın iktidar mücadelesine bağlayan bir yaklaşımla formüle edilirler. Böylece mücadele içerisine giren kitleler burjuva düzenin bütünüyle aşılması zorunluluğunu hissedecek, kapitalist sistemle sürekli bir biçimde karşılaşacaklardır. Yine güçler dengesi sağlandığında gerçekleştirebilecekleri talepleri de, kitlelerin sosyalizm uğruna mücadelede kullanabilecekleri birer manivela olarak işlev görecek, burjuva iktidarın gücünün parçalanmasını, kitlelerin iktidar mücadelesinde odaklar elde etmesini sağlayacaktır.

Yine işaret edilmesi gereken bir nokta demokratik taleplerin kitlelerin özgücü ve mücadelesi ile elde edilme yolu; kitlelerin bu yolda bağımsız örgütlenmeler oluşturmalarını da gündeme getirmektedir. Bu yol sınıfsal ayrışmayı hızlandıracak, bağımsız sınıf örgütlenmelerini güçlendirecektir. Bu durum emekçi kitlelerin daha örgütlü ve daha insiyatifli olarak mücadeleye katılmalarını sağlayacaktır.

#### V- DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ

Türkiye'nin ekonomik, politik, konjonktürel koşullarına uygun doğru ve geçerli strateji Demokratik Halk Devrimi stratejisidir. Bu strateji aşamalı bir devrim stratejisi değildir. Demokratik Halk Devriminin gerçekleşmesi sonucu işçi sınıfı önderliğinde emekçi güçlerce halk

iktidarı kurulacaktır. Demokratik Halk İktidarı, proletarya demokrasisinin Türkiye'deki iktidar biçimi olacaktır. Proletarya demokrasisinin Türkiye'deki biçimi olan halk iktidarı ilk günden itibaren halk yığınlarının yüküğü tekeli kapitalist ilişkilerinin yerine sosyalizmi inşa etmeye başlayacaktır. Belli bir evre için bile olsa kapitalizmi yaşatmayı ve geliştirmeyi amaçlamayacaktır. Ancak zorunlu olarak kapitalist ilişkilerin bir kısmı halk iktidarı altında da varolmaya devam edecektir. Halk iktidarının amacı bu kapitalist kalıntıları yaşatmak ya da güçlendirmek olmayacaktır. Halk iktidarının amacı, sosyalist üretim ilişkilerini güçlendirerek kapitalist kalıntıları barışçıl yöntemlerde ortadan kaldırmak olacaktır.

Demokratik halk devrimi genel karakter olarak, dünya kapitalizminden sosyalizme geçiş sürecinin, yani dünya sosyalist devriminin Türkiye'deki parçası, Türkiye özgülündeki stratejisidir. Devrimden sonra kurulacak halk iktidarı da bu anlamda devrimin karakterine uygun olarak proletarya demokrasisinin bir biçimi olacaktır. Halk iktidarı genel karakter olarak Türkiye'ye özgü proleter demokrasisini teşkil edecektir.

Sadeleştirerek belirttiğimiz devrim stratejisi, amaç olarak yani olması gereken olarak belirlenmiştir. Devrim mücadelesinin gelişim süreci karşımıza başka şeyler çıkartabilir. Bugün olasılık gibi gözükten bazı şekiller ilerde somut olgulara dönüşerek gerçeklik haline gelebilir. Ama biz devrim stratejisinin olasılıklar üzerine kurulmasının yanlış olacağını düşündüğümüz için, proletaryanın örgütlü siyasal önderliğinde halkın kendi mücadelesi ile gerçekleştirmeyi öngördüğümüz devrim stratejisini mutlaka asıl amacı olan sosyalizme bağlı olarak belirlemek gerektiğine inanıyoruz.

Daha bugünden stratejinin olasılıklar üzerine inşa edilmesi mücadeleye sadece zarar verir. Türkiye devrim mücadelesi, ülkemizde temel toplumsal çelişki olan emek-sermaye çelişkisi zemininde yükseliyor. Faşizm, emperyalizm, tekellilik, şovenizm gibi olguların hepsi kapitalizmin birer unsuru durumundadır. Demokratik halk devriminin anti-faşizm, anti-emperyalizm, anti-tekellilik ve anti-şovenizm gibi öğeleri de içermesi; onu anti-kapitalist zeminden kopartmıyor. Bir toplumsal devrimle faşizmin, tekelliliğin, şovenizmin yıkılması, emperyalizmin kovulması yerine kapitalizmin konulmasını gerektirmiyor. Sosyalizmin konulmasını gerektiriyor. Çünkü hem faşizm, hem emperyalizm ve hem de tekellilik kapitalizmden kaynaklanıyor ve bunlar kapitalizmin sonuçlarıdır. Bunların bir toplumsal devrimle yıkılması aynı zamanda ve doğal olarak kapitalizmin önemli ve belirleyici ölçüde yıkılması anlamına geliyor. O nedenle Türkiye'de gerçekleşecek toplumsal devrimin, anti-emperyalizm, anti-faşizm, anti-tekellilik öğelerini içermesi, ulusal baskıyı ortadan kaldırmayı amaçlaması bu devrimin kapitalizmi aşip sosyalizmi kurmasına herhangi bir engel teşkil etmiyor. Ya da bu görevler, sosyalizmden önce, ondan ayrı, burjuva demokratik bir aşamayı gerektirmiyor. Devrimi, faşizme veya emperyalizme göre aşamalandırmak hem nesnel koşullara, hem de Demokratik Halk Devrimi stratejisine terstir. Emperyalizm Türkiye'de bir açık işgal gücü olarak değil, ekonomik bir güç olarak bulunuyor. Kapitalizmi güçlendirip, sömürsünü ve egemenliğini bu kapitalist temelde sürdürüyor. Faşizm ise soyut bir olgu değil. Tekelci sermayenin en iri, en gerici kesiminin diktatörlüğüdür ve o da son tahlilde kapitalizme dayanmaktadır. Tekellilik hakeza, kapitalizmden soyutlanması mümkün olmayan bir olgudur ve kapitalizmin bir üst aşamasıdır. Bütün bunları, yani kapitalizmle iç içe olan olguları ondan soyutlayarak, toplumsal devrim stratejisini bu anti'lere göre aşamalara bölmek eşyanın tabiatına terstir. Türkiye'de devrimin ana hedefi kapitalizmin aşılmasıdır. Bu hiçbir şekilde ikinci plana itilemez. Bu nedenle, Türkiye'de demokratik halk devrimi, anti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekelci, anti-kapitalizme bağlı olarak ele alınmalı, onun temelinde yürütülmelidir.

## VI - GLOBAL SORUNLAR

Nükleer tehlike, çevre kirliliği, silahlanma, doğanın tahribi vb. gibi konular dünya gündeminin baş sıralarına çıkarılarak global sorunlar olarak ele alınmaktadır. Dünya insanlığı

nın dikkatleri en çok bu sorunlar üzerine çekiliyor. Bunların insanlık için çok önemli sorunlar olduğuna kuşku yoktur. Dünyanın genelini yakından ilgilendiren sorunlar olduğu da doğrudur. Ama bunlar sürekli olarak insanlığın gündeminin birinci sırasında tutularak, insanlık için bunlar kadar temel bir sorun olarak ortada duran ve global sorunların bir çoğuna kaynaklık eden kapitalizmin insana ve doğaya yabancılaşması olayı gözden kaçırılmamalıdır. Halbuki, bugün insanlığın önemli bir bölümü için en önemli yakıcı global felaket, açlıktan ölmek, işsizlik, evsizlik, yarı aç, yarı tok işkenceye dönmüş sosyal yaşamdır.

Kapitalizm 200 yıldan fazla bir zamandır, insanlık için en büyük kötülük olan dışlanma, yabancılaşma olgusunu körükleyerek yaşatmaktadır. Yabancılaşma, özel çıkarıcılığı, bencilliği, sömürüyü, köleliği körüklerken, bunların birer ürün olarak da işsizliği, yoksulluğu, açlığı boyutlandırmaktadır. İnsanlığın ezilen ve sömürülen emekçi kesimini insanlığa aykırı bir yaşam koşuluyla çevrelemektedir.

Bugün global sorunlar tartışılırken bu sorunlara temel kaynaklık eden bu olgular üzerinde pek durulmamaktadır. Hatta bir dünya “bunalımı”ndan söz edilirken bile bu bunalımın esas kaynağı olan yabancılaşma olayı gözlerden irak tutulabilmekte, böyle bir “bunalım”ın doğmasına, sosyalist sistemin de ortak olduğu yollu görüşler geliştirilmektedir.

Global sorunların, nükleer tehlike, çevre sorunları gibi dar bir çerçevede tutulması ve ana sorunun gözden kaçırılması yanlıştır, üçüncü dünya ülkelerinin borç yükü ve emperyalizm tarafından ağır bir biçimde sömürülmeleri, işsizlik, açlık, yoksulluk, evsizlik, kültürel ve ahlaki çürüme, toplumsal ilerlemenin önünün tıkanarak insanlığın bir bunalıma sürüklenmesi gibi sorunlar da genel insani sorunlardır ve en az çevre sorunları kadar insanlığı yakından ilgilendirmektedir.

Dünya devrim güçlerinin, bu sorunları özgülünde en yakıcı biçimde yaşamakta olan toplumların, kapitalizmin yapısından kaynaklanan bu sorunları çözmek için devrim mücadelesini yükseltmeleri gerektiğine inanıyoruz.

Bu nedenle, dünya barışı, çevre sorunları, vb. gibi global sorunların dünya devrim süreci ve her ülkenin devrim mücadelesinden ayrı, ondan kopuk bir biçimde ele alınmasının doğru olmadığını söylüyoruz. Bütün bu sorunlar, devrim mücadelesi ile birlikte ele alınmalı, köklü çözüm onun içinde aranmalıdır.

Bugünkü global sorunların hiç birisi kapitalizmden bağımsız değildir. Hepsi kapitalizmden kaynaklanmaktadır. Bu global sorunlara karşı mücadeleyi kapitalizme karşı mücadeleden ayrı görmek, ormanı bırakıp tek tek ağaçlarla uğraşmaktan başka bir anlama gelmez.

Çevre kirliliği, ekolojik felaketler vb. gibi konularda sosyalist ülkelerin de belli bir payının olduğunu kabul etmek gerekiyor. Ama bunlar hiçbir şekilde sosyalizmin özünden kaynaklanan olgular değildir. Sosyalist ülkelerin ihmalkarlığı ve duyarsızlığından, bürokrasinin rutinliğinden kaynaklanan arızı olgulardır. Çünkü sosyalizmin doğasında, felsefesinde; kâr hırsına kapılarak insan sağlığını ve çevreyi hiçe saymak yoktur. Sosyalizmin doğası ve felsefesinin temelinde insanın genliği, insanın mutluluğu vardır. Çünkü sosyalizm merkezine insanı oturtmaktadır. İnsana, insan sağlığına ve yaşamına zarar veren her davranış sosyalizme de yabancı bir davranıştır. Sosyalizm, kapitalizmde olduğu gibi kâr ve çıkar uğruna herşeyi mübah saymaz. O nedenle sosyalist ülkelerde görülen çevre kirliliği, doğal afetlerin insan yaşamına verdiği zararın büyük olması, ekolojik felaketler karşısında yeterli tedbirlerin alınmaması hatta tedbirsizlikler sosyalizmin doğasının ve felsefesinin ürünü değildirler. Ekolojik felaketlerden biri olan depremin, daha fazla masrafla daha dayanıklı konutlar, inşaatlar, yollar yaparak zararını en aza indirmek yerine, masraf kısararak dayanıksız konutlar inşa etmek ve bir deprem anında binlerce insanın ölümüne neden olmak sosyalizmin doğasından kaynaklanan bir hata değil, sosyalizmin insanın genliği ülküsüne karşı da işlenmiş bir suçtur.

Bütün dünyada sosyalizmin varlığı ve kurulmasıyla, global sorunların köklü ve tümden çözümünün yolu açılacaktır. Bunun için global sorunların çözümüne yönelik mücadele, dünya çapında kapitalizme son verme mücadelesiyle bütünleştirilmek zorundadır.

# Sosyalist Hareket ve Demokrasi Mücadelesi

Çağatay ANADOL

Sosyalist ülkelerde yaşanılmakta olan toplumsal ve siyasal süreçleri Batı dünyası kendi iktisadi ve siyasal sisteminin ebediliğinin, “Batı demokrasileri”nin üstünlüğünün kanıtlanması olarak tanıtıyor. Bu koroya “12 Eylül tipi demokrasi”nin cenderesindeki Türkiye’den sesler de katılıyor. Kendi ülkesinde demokrat olamayanların sosyalizme demokrasi dersi vermeğe kalkıştıkları, “Batı demokrasisi”nin erdemlerinden dem vurup Batıdaki burjuva demokratik standartların yanına bile yaklaşmayanların, ya da dokuz yıllık bir gaspın şefini “demokrat” diye uğurlayan bir takım sosyal demokratların bulunduğu bir ülkede demokrasi konusu gerçekten de hem toplumun, hem de solun en başta gelen gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Hele hele sosyalist ülkelerde sosyalizmin ruhuna ters bir takım vahim deformasyonların yol açtığı sonuçlara bakarak, reel sosyalizmi tartışacaklarına, bilimsel sosyalizmi yadsıyan ve sosyalizm adına Batıya öykünen kimi yaklaşımlara tanık olduğumuz Türkiye solunda, demokrasi sorununu ve demokrasi için verdiğimiz mücadelenin sosyalist hedeflerimizle bağını irdelemek büyük önem taşımaktadır.

Sosyalizm ve demokrasi ilişkisi, sosyalist hareketimizin gündeminde yer alan program sorunu açısından da temel nitelikte bir tartışma konusudur. Şüphesiz bu tümenden yeni, ya da sadece ülkemiz sosyalist hareketine özgü bir tartışma konusu değildir. Bu tartışma, işçi sınıfı siyasal hareketinin uluslararası planda şekillenmeye başladığı ilk yıllara dek uzanır. Ancak konu güncelliğini ve yakıcılığını korumaktadır. Sadece Türkiye’de demokrasiyle bağdaşmaz rejimin varlığı veya demokrasinin köksüzlüğünden ötürü değil, aynı zamanda uluslararası hareketin yeni tartışma ve arayış çabaları ile, 70 yıllık sosyalizm deneyinin irdelenmesiyle de bağlantılı bir güncelliktir sözkonusu olan.

## İKTİDAR HEDEFİ

Sosyalistler bugün hareketin birliğinin ideolojik, programatik, politik ve örgütsel sorunlarını aralarında tartışırken, hiç kuşkusuz hepsinin amacı toplumun sosyal ve siyasal yaşamına ağırlık koyabilecek şekilde etkili, aktif ve giderek büyüyen birleşik bir güç oluşturmaktır.

Bu tartışmalar, çalışmalar ve uğraşlar sonucunda birleşik bir sosyalist hareket olarak toplumun önüne:

a) Yaşanılmış deneyler ve uygulamalardan çıkarılacak dersler sonucunda ve 21. yüzyılın başındaki dünya ve insan koşullarında nasıl bir sosyalizm sorusunu yanıtlamış sosyalist toplum projesiyle ve programıyla çıkmak,

b) Bugün toplumumuzun, onu oluşturan 55 milyon insanın önünde duran ivedi sorunla-

rın çözümü için bir dizi ekonomik ve siyasal reformu içeren güncel projeler koymak zorundayız. Sosyalistler olarak bugün siyasal demokrasi için mücadele ederken, sosyalist toplum ve sosyalist demokrasi hedefimizi gözden ırak tutmamak, belirleyici önem taşımaktadır. Çünkü asıl mücadelemiz insanın insan tarafından sömürülmesine son verileceği yeni toplumsal düzen için, sosyalist toplum projesi doğrultusundaki mücadeledir. Sosyalist hareketin varoluş nedeni, sosyalist toplumu amaçlamasıdır. Aksi halde, herhangi bir parti, hareket yada kişinin kendini sosyalist diye tanımlamasına gerek kalmaz. Şayet sosyalistler kendilerini sadece siyasal demokrasi, ekonomik-demokratik haklar, yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kadın hakları, çevre sorunları ya da barış hareketi ile sınırlayacaklarsa, bunları savunmak için sosyalist olmaya, kendimizi Marksist diye tanımlamaya gerek yoktur.

Bu saptama, program sorunu için de çıkış noktasını oluşturmaktadır. Program, bir partinin elde etmek için uğrunda mücadele ettiği her şeyi açık seçik ifade etmek zorundadır. Ancak sosyalizm hedefinden sırf soyut idealler düzeyinde bahsetmek veya sosyalist toplum projesini, günün birinde hernasılsa birilerince erişilecek uzak ve silik bir hedef gibi anlatmakla da bu ihtiyaç karşılanmış olmaz. Sömürü ve baskıdan arınmış yeni bir toplumsal düzen hedefinin gerçekleşme imkân ve şartları da yığınlarla açık ve net bir şekilde sunulmalıdır. Bu da iktidar sorununda düğümlenmektedir.

Unutmamak gerekir ki, en mükemmel demokratik program bile sosyalizme geçişi sağlayacak kapsamda olamaz. Çünkü sözkonusu, olan, kapitalizmden temelden farklı bir toplumsal düzene geçiştir. Buysa işçi sınıfı ve müttefiklerinin iktidarı ele geçirmeleriyle imkân dahiline girer. Bu gerçekleşmeden, sömürü ve baskıya son verecek süreç başlatılamaz. Öyleyse, sosyalist kimliğimizi yansıtmakla yükümlü programımız, işçi sınıfının diğer emekçi sınıf ve katmanlarla birlikte iktidarını öngörmek zorundadır. Program aynı zamanda bu iktidarın ilk ağızdan alacağı tedbirleri de ikna edici tarzda ve ana hatlarıyla kapsamalıdır.

İktidar hedefi, parti olabilmenin, yığınları sosyalizm mücadelesine sevk edebilmenin olmazsa olmaz nitelikte bir önkoşuludur. Ama işçi sınıfının, emekçi yığınların iktidara hazırlanmaları da bir o kadar önemlidir. Bu noktada, sınıflar mücadelesinin her alanını kapsayan demokrasi mücadelesi belirleyici bir önem kazanmaktadır.

## DEMOKRASİ MÜCADELESİNİN ÖNEMİ

Özgürlük ve demokrasi sözcükleri günlük yaşamda yanyana kullanılmakla birlikte kelimenin geniş anlamında farklı kategorileri oluştururlar. Özgürlük, insanlığın ilk gününden itibaren başlamış sonsuz bir süreçtir. İnsanın önce doğadan özgürleşmesi, insan topluluklarında insanın bireyleşme süreci ve bireyin toplumda özgürleşme süreci içinde demokrasi siyasal bir kategoridir. İleride sınıflar ortadan kalktığında demokrasi kavramı da geçmiş toplum biçimleriyle birlikte göçecek, ama özgürlük sürecektir.

Bilimsel sosyalizm insanın nihai özgürleşmesi ve toplumun özgür bireyler topluluğu haline gelmesi demek olan sınıfsız topluma giden yolda, insanın insan tarafından sömürülmesi, -üretim araçlarının özel mülkiyetine- son verilmesini öngörmektedir. Yedi bin yıllık bir sömürücü sınıflar saltanatının yıkılması ve yönetimin emekçilere geçmesi elbette bu yedi bin yıllık tarihin en köklü değişimi, en radikal sosyal devrimi demektir. Daha önceki sınıflı toplum formasyonlarında yönetim bir sömürücü sınıftan, yeni sömürücü sınıfa geçmiştir. Daha da önemlisi, yeni sosya-ekonomik formasyonun ekonomik ilişkileri de, o ilişkilerin sahibi olan yeni sömürücü sınıf da, bir önceki toplumun bağrında yeşermiş, büyümüş, güçlenmiş, eski ve yeni iki üretim tarzı bir süre yanyana yaşadıkdan sonra, yeninin güçlenmesi ve içinde yaşadığı eski kabuğu çatlatması sonucu, yeni sömürücü sınıf toplumda kurmuş olduğu üretim ilişkilerine dayanarak siyasal iktidarı ele geçirmiş ve bu iktidar yoluyla kendi ekonomik sosyal ve siyasal sistemini genişletip, güçlendirmiştir. Sosyalizme geçiş kapitalizmin bağrında sosyalist üretim

tarzının doğup, güçlenmesiyle ve işçi sınıfının, emekçi halkın daha sonra iktidara gelmesiyle gerçekleşmeyeceğinden emekçi halk için siyasal iktidar hedefi sosyalist insanın başlangıcı demektir.

Bu kaçınılmaz faktör, hem sosyalizme ulaşacak siyasal devrim hem de siyasal iktidarın kazanılmasından sonra başlayacak olan sosyalist kuruluş sürecini güçleştirmektedir.

Kapitalizmden sosyalizme geçmek için, gerek siyasal iktidarın kazanılmasında, gerekse sosyalist toplumsal düzenin kurulmasında en önemli faktörün, geniş emekçi yığınların sosyalizme kazanılması olduğu açıktır. Ne var ki, sosyalist ülkelerin deneyleri göstermiştir ki, yığınların siyasal iktidar için sosyalizme kazanılmaları da, devrimden sonra sosyalizmi benimsemiş olmaları da yeterli değildir. Kitleler inisiyatifleri, yönetim bilgi ve deneyimleri, yönetilen yığınlar değil, yöneten yığınlar olarak üretim araçlarına da, devlete de, siyasete de, toplumsal sorunlara da sahiplenmeleri sağlanmadan sosyalizm kurulamamaktadır, gerek sosyalist kuruluşta, gerek sosyalist toplumsal bünyede, gerekse yönetimde ve siyasal kurumlarda sayısız ve vahim deformasyonlar oluşmaktadır.

Şu halde, hem siyasal iktidar mücadelesi hem de sosyalizmin kurulması için demokrasi büyük önem taşımaktadır.

Siyasal devrime giden yolda, demokratik hakların kazanılması, emekçilerin yaşama ve çalışma koşullarının iyileşmesinin sağlanması emekçilerin gelişmelerini, yetkinleşmelerini sağlayacağı gibi, onların ekonomik, demokratik, kültürel ve siyasal kurumlarının toplumda köklü, sağlam ve özerk birimler olarak yeşermeleri, çalışan yığınların bilgi ve deneyimlerini geliştirecek, emekçilerin sosyalizm davasına kazanılmalarını sağladığı gibi, kendi örgütlerine yığınlar olarak, yöneten yığınlar olarak sahip çıkmalarını sağlayacaktır.

Bu bakımdan, demokrasi mücadelesi, kapitalist toplumda siyasal demokrasi için verilen mücadele, hem siyasal iktidar hedefi doğrultusunda, hem de gelecekte sosyalist toplumun kurulmasında hayati önem taşımaktadır.

## GÜNCEL ALTERNATİF PROGRAMIN GEREĞİ:

Sosyalistler toplumsal sürecin her anında, toplumun çok büyük çoğunluğunu temsil eden emekçi yığınlar için ortaya somut çözümler koymak, toplumun önüne somut önerilerle çıkmak yükümlüğündedirler.

Vurgulamak gerekir ki, bugün toplumumuz kapitalizm ile sosyalizm arasındaki bir yol kavşağında değildir. Geniş kitlelerin sosyalizm tercihine yönelmeleri ve toplumun sosyalizm eşğine varması, uzun süre alacak sınıf mücadelelerini, sosyal ve siyasal süreçleri gerektirmektedir.

Şu halde, sosyalist siyasal hareket, nihai çözümün sosyalizmde olduğunu, sömürü ve baskıdan kurtulmak için emekçi halkın siyasal iktidarı kazanmasını ve sosyalist demokrasi temelinde politik üstyapıyı yeniden örgütleyerek sosyalist inşaa başlanmasını, bunun da ancak en geniş yığınların eseri olabileceğini döne döne **vurgularlarken**, bugün için yığınlara somut mesajlar iletmek, verili andaki ekonomik, sosyal, siyasal koşullarda yığınların lehine ve toplumun ilerletecek yönde pratik çareler önermek zorundadır. Herhangi bir siyasal muhalef tabi ki esas olarak iktidarı amaçlar, ama bir muhalefeti muhalefet yapan faktörler onun iktidar mücadelesiyle sınırlı değildir. Hele hele sol söz konusu olduğunda, içindeki bütün kesimleriyle sosyalist sol, toplumsal muhalefetin en ileri, en dinamik kesimlerini kucaklıyor demektir. Bir başka deyişle sosyalist hareket kendi işlevini iktidara geldikten sonraya ertelemiş olamaz, muhalefet olarak da ileriye doğru toplumsal değişimleri zorlamak, yığınların güncel mücadelesinde aktif ve çözümleyici olmak, kısmi taleplerin gerçekleştirilmesinde etkin bir rol oynamak sosyalist muhalefetten beklenendir.

İşte, sosyalistlerin güncel alternatif programları bu ihtiyaçtan doğarlar ve zaman içinde

değişen koşullarda değişmelere uğrarlar. Bu bakımdan, güncel alternatif programlar, verili bir zaman kesiti içinde geçerlilik kazanırlar.

Öte yandan, belli bir kapitalist ülkenin belli koşullarında sosyalist solun burjuva koalisyonlarına katılabileceği ve katılması gereken politik güçler dengeleri doğabilirler. Böyle hükümetler, sosyal devrim hükümetlerinin programlarını-sosyalist inşayı amaçlayan programları- taşımazlar, fakat işçi partisinin ve diğer sol güçlerin, radikal akımların toplumsal dengelerdeki güçleri oranında önem kazanabilecek olan reform hükümetleri niteliğini taşırlar. Şu halde, sosyalist solun güncel programları, sadece iktidarlardaki güçlere muhalefetten dayatılacak reformları, talepleri içermez, aynı zamanda, böyle reformların yapılabilmesinin, daha gelişkin noktalara varılabilmesinin bir gereği olarak kapitalist düzen içinde hükümetlere katıldığı takdirde gerçekleştirilebilecek talepleri, öngörülerini de içerir.

## DEMOKRASİ MÜCADELESİNİN KAPSAMI

Sosyalistler uzun erimde işçi sınıfının ve emekçi halkın düzeni için mücadele ederken, yaşadıkları toplumdaki tüm sorunlarla yakından ilgilenmek, toplumu daha ileriye götürmek yükümlülüğünü de taşırlar. Aksi halde gelecekte ki sosyalist toplum tasarısının yinelenip durduğu, her türlü sorunun çözümünün bilinmedik bir yarına -sosyalizme- ertelendiği, yığınların ve ülkenin güncel sorunlarının küçümsendiği tüm çalışmaların, ideolojik çalışmalara, sosyalizmin ajitasyon ve propagandasına indirildiği soyut ve hayattan kopuk bir duruma düşülür. Sosyalistlerin böyle bir konuma düşmeleri, insanlara gelecekte cennet vaadeden bir tür dindarlıktır, sosyalizmin mistikleştirilmesidir.

Kapitalist toplumsal yaşam, değişik sınıf ve katmanlardan emekçilerin sayısız sınıf muharebeleriyle geçer. İşçilerin toplu iş sözleşmelerinden, grev ve diğer sınıf eylemlerinden tutun da, kırsal kesimdeki küçük üreticilerin ürünlerini daha iyi değerlendirmek için verdikleri uğraşlara, çeşitli meslek gruplarının hak aramalarına, öğrencilerin demokratik eylemlerine kadar bir dizi mücadele sınıf karakteri taşırlar ve güncel plandaki bu mücadelelerin hiç birisi sosyalist nitelikli olmayıp, kapitalist toplumdaki demokratik nitelikli hak arama mücadeleleridirler.

Ayrıca, siyasal planda verilen insan hakları mücadeleleri, gericiği, faşizme, şovenizme, milliyetçiliğe, taassuba, devletin ve tüm siyasal kurumların, mevcut hukuk sisteminin demokratikleştirilmesine, burjuva devletin otoritesine karşı ademi merkezileşmeye dönük bir dizi siyasal eylem ve hedef vardır ki, bunlar da sosyalist nitelikli değil, demokratik niteliklidirler.

Gene, demokratik hareketlerden bir diğeri de, toplumdaki erkek egemenliğine karşı kadın-erkek eşitliği için verilen mücadele, sınıf karakteri taşımayan fakat tüm toplumun en önemli sorunlarından birisi olan demokratik hareketlerdendir.

Bu tür çalışmaların yanı sıra, toplumsal kültürün gelişmesi, geçmiş toplum biçimlerinden kalma, ya da mevcut kapitalist toplumda ortaya çıkmış olan ve toplumsal kültürü, insan ilişkilerini tahrip eden olumsuz değer yargılarının, şartlanmaların aşılması vb. gibi kültürel planda sürdürülen yoğun çabalar vardır. Bu çabalar arasında sosyalist düşünce ve ideallerin yeri büyük olmakla birlikte uğraşların ortak bazı hümanizmdir.

Toplumsal kültürün yükseltilmesi, etik-moral değerlerin etkilerinin yaygınlaştırılması, insanlığın biriktiremediği sayısız erdemlerdeki tahribata karşı, o değer yargılarının savunulup, güçlendirilmesi, insan karşıtı kültürel yozlaşmalara, toplumsal dejenerasyona karşı uğraş verilmesi zemininde marksist olsun ya da olmasın tüm hümanist, demokratik unsurlar beraberdirler.

İster devletin ve tüm siyasal kurumların demokratikleştirilmesi için verilen siyasal mücadele olsun ister insanlararası ilişkilerin, kadın-erkek ilişkilerinin demokratikleşmesi, toplumsal yozlaşmanın önlenmesi için sürdürülen kültürel uğraşlar olsun, bütün bunlar bugün için

daha insanca ilişkileri öngörür, ama insanın gelişmesine hizmet edecek bütün bu çabalar aynı zamanda yarının sosyalist toplumunu kuracak insanı yetkinleşmeye de hizmet eder.

Örneğin bugün ülkemizde demokrasi ve insan hakları için mücadele ederken. elbette demokrasinin kazanılması asıl güncel hedefimizdir. Fakat demokrasiyi için kazanmak istediğimiz sorusunun yanıtı, daha insanca toplumsal ilişkilere ancak demokrasi içinde ulaşabileceğimiz gerçeğindedir? Çünkü egemen sınıfın kurumlaşmış baskısı, tabuları, tapınışları ve şartlandırmaları altındaki yığınların demokrasiyi kazanmaları, o baskıları, şartlandırmaları geriletmeleri, özgürleşme ve insanileşme yolunda, insanın bireyleşmesi yolunda bir adımdır. Daha demokratik bir devlet, daha demokratik bir toplum, daha özgür insanlar demektir. Daha özgür insan, daha yetkin, daha zengin insan demektir. Toplumu oluşturan fertlerin kişiliklerinin gelişmesi, kendilerine özgüvenlerinin artması, yığınlarının katılımcılığının ve inisiyatiflerinin büyümesi demektir. Böyle bir süreç, bugün daha iyi yaşama ve çalışma koşullarını, daha demokratik bir siyasi yapıyı, daha demokratik sosyal kurumları ve insanlararası ilişkileri getireceği gibi, böyle bir toplumun insanların, yarınki sosyalist toplumsal kuruluşa daha yetkin kuşaklar, daha katılımcı yığınlar hazırlayacağı, yetiştireceği açıktır.

İşte bu noktada, en büyük görevin sosyalistlere ve genel olarak sola düştüğü açıktır. Çünkü burjuva devrimlerinin başlangıç evrelerinde, burjuvazinin devrimci olduğu çağda gelişmelerin motoru burjuvazi idi, fakat burjuvazinin gericileşmesinden itibaren, toplumdaki demokratikleşmeler, iyileşmeler daima işçi sınıfının, emekçi yığınların uzun mücadeleleriyle gerçekleşti. Bugün Türkiye burjuvazisinden de, emperyalist burjuvaziden de insanileşme yolunda hiç adım ve inisiyatif beklenemez.

Demokratik hareketlerde, toplumsal reform ve iyileştirme taleplerinde etkisiz kalan bir sosyalist hareket, yarınki sosyalist toplum projesini ne denli geliştirirse geliştirsün, toplumda inisiyatif kazanamaz, yankı bile uyandıramaz.

Sosyalist hareketlerin şu ya da bu demokratik talebin gerçekleştirilmesinde zayıf kaldığı her durumda, bu boşluk mutlaka başka sosyal ya da siyasal güçler tarafından kısmen ya da tamamen doldurulur. Örneğin bugün Batı hükümetlerinin hemen hepsinde bir çevre bakanlığı vardır, çevre sorunları için fonlar ayrılmaktadır. Ama bu adım o ülkelerde burjuvazi tarafından re'sen atılmamıştır. 70'lerin başlarında başlayan çevrecilik hareketleri, toplumlarda duyarlılık yaratmıştır, burjuva partilerini etkilemiştir ve çevre korunması konusunda önlemler alınmağa başlanmıştır. Ne yazık ki, Batı'nın işçi sınıfı partileri bu konularda bir hayli geriden gelmişlerdir. O partilerin hiç biride "ya devrim, ya hiç" parolasını taşımadıkları halde, emekçilerin yaşama ve çalışma koşulları için, barış eylemleri için, diğer pek çok demokratik talep için mücadele verdikleri halde, çevre sorunları konusunda pasif ve öngörüsüz davranmaları, ortaya çıkan ekolojist hareketleri "küçük burjuva akımı" ya da "burjuva aydınlarının boş zamanlarını değerlendirme kulübü" vb. gibi değerlendirmeleri yüzünden, o ülkelerde çevre sorununu gündeme getiren, toplumu uyarıp, duyarlandıran ve devletleri, özel sektör işletmelerini önlemlere zorlayan güç o küçük akımlardan doğmuştur.

Sosyalist hareket, tüm sosyalistler, ülkedeki bütün demokratik hareketlerle, tüm halk mücadeleleriyle, hak arama mücadeleleriyle, insanlığın ve Türkiye'nin daha ileriye gitmesi için verilen ve verilecek olan, akla gelebilecek tüm uğraşlarla bütünleşmeliyiz.

Öncülük, ardıcılık tartışmalarına ve iddialarına mahal bırakmaksızın sendikalarda, diğer tüm meslek örgütlerinde ekonomik-demokratik amaçlı tüm halk kuruluşlarında yer almalıyız. Toplumda, merkezi otoriteden ve onun güdümünden arınmış özerk kurumlar yaratmalıyız. Bu kurumların özerkliğinin güvencesi olarak onların mali potansiyellerini güçlendirmeliyiz, kırsal kesimdeki küçük üreticileri kucaklayacak kooperatifleri yeniden güçlendirmeli ve birleştirmeliyiz, işçi yardımlaşma sandıkları kurmalıyız, tüm çalışanların kendi meslek dallarında benzeri sandıklar kurmalı, varolanlarını birleştirmeliyiz, tüketici kooperatiflerini yaygınlaştırıp ister yöresel, ister ulusal düzeyde bunların birleşmelerini, dayanışmalarını sağlayıp büyük sermayenin tekelleri fiyat dayatmalarına ve araçların, simsarların, kabzımalların vb. kârlarına karşı

halk yığınlarının kendilerinin yönetip denetecekleri yaygın bir pazarlama ağı oluşturmamız, böylece hem köylü, zanaatkâr vb. gibi küçük üreticilerin emeklerinin tekeli sermaye karşısında korunmasını ve değerlendirilmesini, hem de tüketicilerin çıkarlarının kendi örgütlenmeleriyle gözetilmesini sağlamalıyız.

Burada andığımız ya da anmadığımız bütün demokratik, ekonomik halk örgütlenmeleri ni yaygınlaştırıp, birleştirip, güçlendirdiğimiz ölçüde, hem bugün için geniş emekçi yığınların daha iyi yaşama ve çalışma koşullarına ulaşmaları doğrultusunda halk örgütlenmelerine hizmet edeceğiz ve halkın örgütlü gücünü muazzam boyutlarda geliştireceğizdir. Hem de yarınki sosyalist toplum projemiz için, yetkin halk kurumları yaratacağıdır. Sosyalist demokrasinin asli gereklerinden birisi olarak emekçilerin inisiyatiflerini, katılımcılıklarını, yönetme yeteneklerini, bilgi ve deneyim sahibi olmalarını, kendi örgütlerine yönetilen olarak değil, onların asli sahibi olarak sahip çıkmalarını sağlayacak asıl kurumlaşmalar, bugün ekonomik ve demokratik haklar için, yarınsa sosyalist demokrasi ve sosyalist kuruluş için böyle böyle yaratılacaktır.

Bütün bu güncel mücadeleler içinde, sosyalist siyasal hareket olarak sosyalist toplum projemizden vazgeçmeyeceğiz, sosyalizm hedefine gölge düşürmeyeceğiz. Sosyalist ülkelerde yaşanılmakta olan bunalımlar, sosyalizmin iflas ettiğini, çünkü insan doğasına aykırı olduğunu söyleyen burjuva ideologlarını haklı çıkarmış değildir. Sadece reel sosyalizm, içinde taşıdığı defermasyonlarıyla, bürokrasisiyle, geleneksel sosyal işbölümü kalıplarını aşamayıp, onları sosyalizme taşımış olmalarıyla sosyalist-kapalist kamplar arasındaki mücadelede başarısız kalmıştır. Bu durumda sosyalistlerin yapacakları, demek ki, sosyalizm olmuyormuş, tutmuyormuş gibilerinden bir karamsarlığa kapılmak, insanı idealsizleştirmek değil, sosyalizmin biricik başarı güvencesi olan yığınların katılımını gerçekleştirecek bir sosyalist toplum modeline sahip olmaktır.

# Demokrasi ve Devrim Tartışması: Günümüzde Demokrasi Mücadelesinin Devrimci Özü

Zülfü DİCLELİ

2000'li yılların eşiğinde demokrasi ve devrim ilişkisini tartışırken marksizmin ve komünist hareketin günümüzde tarihinin en büyük bunalımını yaşamakta olduğuna gözlerimizi kapatamayız. Marksizmin etki alanının daraldığını, kapitalist ülkelerdeki komünist ve öteki devrimci güçlerin zayıfladığını, sosyalist ülkelerde büyük altüstlüklerin yaşandığını hep birlikte gözlülüyoruz. Bütün bunlar, marksizmde ve devrimci harekette, ideolojik, politik, teorik, örgütsel köklü bir yenilenmenin zorunlu olduğunu gösteriyor. Düşünsel ve politik mirasın gözden geçirilip, yeniden değerlendirilmesi ve günün koşullarına uygun geliştirilmesi gerekiyor. Türkiye marksistleri arasındaki tartışmalar da bu süreçte bir katkı olmalıdır.

Yenilenmenin önkoşulu devrimci teori ve pratiği, değişmiş dünya temelinde, gerçek temelinde yeniden kurmaktır. Tartışma ve eleştiri, ancak bu somut tarihsel temelde yaratıcı, ilerletici olabilir. Günümüzde Leninizme, tıpkı Lenin'in marksizme yaklaştığı gibi yaklaşmak, çağdaş koşulları onun devrimci özü ve yöntemiyle ele almak ve böylece onu aşabilmek, içinde yaşadığımız eskiden kökten farklı yeni döneme yanıt veren bir devrimci teori ve pratiğe ulaşmak gerekiyor. Marksizm, her zaman, somut durumun somut tahlili demektir. Bugünkü somut durum nedir?

Uzun yıllardır, dünya çapında bir devrimci dalga yaşanmıyor. İkinci Dünya Savaşından bu yana, kimi ülkelerde devrimler oldu. Ama bu ülkeler kapitalizmin çok az gelişmiş olduğu, bir bakıma genel dünya gelişmesinin dışında kalmış ülkelerdi. Kapitalizmin egemen üretim tarzı olduğu ülkelerde ise, bu dönem görece istikrar dönemi oldu. Şimdi bugünden 2000'li yıllara doğru bakıldığında, kapitalist dünyada büyük devrimci altüst oluşlar beklemenin fazla gerçekçi olmadığını kabul etmek gerekiyor.

Dünya kapitalizmi, bilimsel-teknik devrimin giderek daha hızlı şekilde sunduğu olanakları kullanarak üretici güçleri geliştiriyor. Burjuva devlet oturmuş, istikrarlı bir yapıya sahip. Halk yığınlarının beklentileri çok değişmiş durumda. Birkaç istisna dışında bütün kapitalist ülkelerde komünist ve öteki devrimci güçler politik güçleri oranında önemli konumlara sahip değiller.

Sosyalist ülkeler, geçmişteki Stalinist deformasyonun yol açtığı ağır sorunlarla karşı karşıyalar. Bu ülkelerde halk yığınlarının iktidar ve mülkiyete yabancılaşması sonucunda, sosyalizm, gerek sosyal-ekonomik gelişme düzeyi gerekse demokratikleşme açısından kapitalist ülkeler halkları için çekiciliğini şimdilik yitirmiş bulunuyor.

Bütün bunlar, sosyalizm ve devrim için mücadeleyi eski tarzda gündeme getirmenin sonuç alıcı olmayacağını gösteriyor.

Evrim ve devrim gelişmenin, biri diğerinden daha önemli, daha değerli olmayan iki biçimidir. Hangi biçimin öne çıkacağı, egemen olacağı nesnel koşullara belirlenir. Gelişmenin devrim yoluyla olduğu dönemlerde, bütün günlük mücadeleleri, bütün dönüşüm istemlerini devrim hedefine bağlamak, bu yolla halk yığınlarını devrimi gerçekleştirmeye kazanmak gerekir. Böylesi dönemlerde evrimci bir gelişmeyi desteklemek, yanlış olur ve devrimi güçleştirir. Lenin, 20. yüzyılın başlarında 1920'lerin başlarına kadar süren ve bütün Avrupa'yı kapsayan ve en keskin biçimde Rusya'da gündeme gelen devrimci dönem boyunca reform ve devrim diyalektiği üzerine yazdıklarıyla bu sorunu aydınlatmıştır.

Nesnel koşullar, 19. yüzyılın sonlarında ve şimdi 20. yüzyılın sonlarında olduğu gibi, gelişmenin başlıca biçimi olarak evrimi ortaya çıkarmışsa, bütün mücadeleler bu hedefe bağlanmalı, herşey evrimi gerçekleştirmeye yöneltilmelidir. Gerek Engels'in 1890'lardaki yazılarında, gerekse Lenin'in 1922-23'deki yazılarında bu tutum temellendirilmiştir.

Evrimin tek gerçekçi sosyal-politik gelişme yolu olarak belirlediği günümüz koşullarında buna nasıl bir politik içerik kazandırmalıyız? Örneğin devrimin tek sonuç alıcı gelişme yolu olarak belirlediği dönemlerde, marksistler, dünyanın ve ülkelerinin somut durumundan yola çıkarak, devrime çeşitli politik içerikler kazandırdılar, ulusal kurtuluş devrimleri, demokratik devrimler, sosyalist devrimler, antiemperyalist halk devrimleri gerçekleşti. Şimdi günümüz koşullarında evrime nasıl bir politik içerik kazandırmak sözkonusu olabilir?

Bu sorunun yanıtını, dünyamızın ve ülkemizin somut tahlilinden çıkarabiliriz.

Dünyada bilimsel-teknik devrim çok hızlı gelişmelere temel olurken, aynı zamanda sayısız yeni sosyal, ekonomik, kültürel sorun ortaya çıkıyor. Üretimin, dolaşımın, dağılımın uluslararasılaşması hızla artar. Dünya hızla küçülürken, ülkeler arası eşitsizlikler, sınıf ve katmanlar arasındaki farklılaşmalar derinleşiyor. İnsanlık yepyeni sorunlara karşı karşıya bulunuyor. Nükleer silah ve santrallerin varlığı, en küçük bir dikkatsizlik ya da raslantı sonucu, (silahsızlanma yolundaki son olumlu adımlara karşın "nükleer bir enfarktüs tehlikesi hâlâ gündemde bütün insanlığın yok olmasını getirebilir"). Çevre kirlenmesi, doğanın mevcut üretim teknolojisiyle sürekli tahrip edilmesi, "ekolojik kanser" insanlığı kemiriyor.

Hiç bir sistem, ülke, sınıf, politik güç bu sorunların birisini olsun tek başına çözemez". Bütün bu sorunların kaynağı kapitalizmdir, o nedenle bu sorunlar ancak dünya devriminden sonra bütün dünyanın sosyalist olmasıyla çözülebilir" görüşü hem politik hem de tarihsel olarak yanlıştır. Kimi global sorunların ortaya çıkmasında sosyalist ülkelerin de payı olması, insanlığın bir bütün olarak çevre bilincine daha yeni yeni varmakta olması bir yana, sözkonusu sorunlar, insanlığı, daha dünya sosyalizmi zafere ulaşmadan yok etmekle tehdit ediyor. Bu sorunların ağırlaşmasının hızı ile dünya sosyalizminin koşullarının olgunlaşmasının hızı büyüyen bir asimetri gösteriyor. O nedenle, günümüzün yakıcı sorunlarını sistem sorunu olarak tanımlamak yerine insanlık sorunları olarak tanımlamak gerekiyor. Çözümü bütün insanlığın bu sorunları birlikte ele almasında aramak gerekiyor.

Çağdaş sorunların çözümü, ancak her iki sistemin, bütün ülkelerin, bütün sınıfların ve partilerin işbirliğinde ise, ancak çok geniş yığınların aktif katılımıyla bu sorunlar çözülebilirse, bugün beliryeci olan bunu sağlamak, bunun koşullarını hazırlamaktır.

Geniş işbirliği ve katılımın önkoşulu demokrasidir. Günümüzün temel gereksinimi çok boyutlu bir demokratikleşmedir. İki sistem arasındaki, devletler arasındaki, sınıflar arasındaki, politik ve toplumsal güçler arasındaki ve bireyler arasındaki ilişki sistemlerinin yenilenmesi, demokratikleşmesi zorunludur. Sistemlerin, devletlerin, partilerin kendi içlerinde demokratikleşmesi, ekonominin, iletişimin, eğitimin, aile ve bireyin demokratikleşmesi zorunludur.

Demokratikleşme, ideolojik, sosyal-sınıfsal çelişkilerin üzerinin örtülmesi, sosyal, sınıfsal, ulusal, kültürel çeşitliliğin yok sayılması anlamına gelmiyor, bütün bu çelişkilerin ve çeşitliliğin varlığını, bir yandan bireyin politize olmasını ve sorunların çözümüne katılımını bir yandan da karşıtlar arasında işbirliği gerçekleştirecek bir ortamda sürdürmesini sağlamak an-

lamina geliyor.

Sözkonusu olan yeni bir politik kültürün oluşmasıdır. Politik ilişkilerin, karşını tahrir etmek, yok etmek için. kaba şiddet de içinde her türlü aracı meşru gören bir anlayışla yürütülmesinc son verip katılımcı, çoğulcu. hoşgörülü, ahlaklı. mutabakata dayalı bir şekilde yürütülmesine geçebilmektiir. Bu, insanlık tarihinde yepyeni bir aşamanın başlangıcı olacaktır.

Demokratikleşme, insanlığın yüzlerce yıllık özlemidir. Bütün büyük sanat yapıtları, hep bu özlemin ifadesi olagelmıştır. Fransız Devrimi, ardından ,Ekim Devrimi ve şimdi son on yıllardaki özgürleşme hareketleri, günlük yaşamdan politikaya kadar bütün etkinlik alanlarının demokratikleşmesi ve özgürleşmesi istemlerinin ifadesi olmuş, insanlığı bu yönde ilerletmişlerdir. Şimdi bütün bunların deneyimlerini birleştirerek, radikal demokratikleşmeyi gerçekleştirecek yeni bir aşama önümüzde duruyor.

Türkiye’de mücadele çizgimizi saptarken, böylesi bir uluslararası bağlamı temel almamız gerekiyor. Çizgimiz, dünyanın genel gidişine uygun olmalıdır. Bugün Türkiye’de bütün politik güçler, ”dünya hızla değişiyor, yeni bir dünya kuruluyor, burada Türkiye’nin yeri ne olacak?” sorusuna yanıt arıyorlar. Türkiye marksistleri mücadele stratejilerini, bu soruya halkın çıkarlarını başa alan, gelişmenin yolunu açabilecek bir yanıt getirerek oluşturmak göreviyle karşı karşıyadır.

Dünyada başat gelişme demokratikleşme, hümanistleşme doğrultusunda, Türkiye’deki gelişmeyi de bu doğrultuda etkilemek gerekir. 1980’lerin sonunda, bu ayrıca Türkiye’nin içinde bulunduğu özgül durum nedeniyle zorunludur.

Türkiye’nin temel politik sorunu rejim sorunudur. Türkiye bugün geleneksel devletin ve devlet politikalarının bunalımını yaşıyor. Rejim sorunu çözülmeden, gerçekten çoğulcu, insan haklarına dayalı, demokratik bir rejim kurulmadan, Türkiye’nin hiçbir sorunu çözülemez ve Türkiye dünya gelişmesine katılamaz.

Rejim sorunu Türkiye’nin onlarca yıllık sorunudur. 12 Eylül bu sorunu daha ağırlaştırmış, çözümünü daha acilleştirmiş, çok boyutlu bir çözüm zorunluluğunu gündeme getirmiştir.

Türkiye kapitalizmi daha gelişmesinin ilk aşamalarında. Gerek burjuvazi, gerekse işçi sınıfı kendi çıkarlarını gerçekleştirebilmek için, Devlet’in ekonomiye ve politikaya müdahalelerinin en aza indirilmesine bürokrasinin rolünün önemsizleştirilmesine gereksinim duymaktadır. Sınıf mücadelesinin devletin müdahalesi olmadan (ama elbette her iki sınıfın da devleti kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışacakları koşullarda) özgürce yürütülebilmesi, demokrasinin temel bir koşuludur. İçinden hala tam çıkmadığımız 12 Eylül dönemi, demokratik bir rejime ulaşmanın, olağan bir politik faaliyet ve özgür düşünce, yaratıcılık için nasıl olmazsa olmaz bir koşul olduğunu işçilere, aydınlara, çok geniş kesimlere tekrar tekrar öğretti. Şimdi, ülkemizde radikal bir demokratikleşme ihtiyacı çok daha bilince çıkmış, bunun güçleri gelişmeye başlamıştır.

Türkiye’de, öteki kapitalist ülkelerde de olduğu gibi, bugün kapitalizmi aşma, sosyalizme geçme koşulları olgunlaşmış olmaktan uzaktır. Böylesi bir dönüşüm için herşeyden önce politik güçler oranı son derece elverişsizdir. Kısa sürede politik güçler oranını sosyalizmden yana güçlerin lehine çevirmek hayalci bir hedeftir. Gerçekçi bir politik strateji saptamak istiyorsak, Türkiye’nin daha uzun yıllar kapitalizm çerçevesinde kalmaya devam edeceğini kabul etmek gerekiyor.

Kapitalizm çerçevesindeki bir strateji, kapitalist gelişmeye ve kapitalist devlete, bütün politik ve toplumsal süreçlere, demokratik dönüşümler için müdahale etmek, süreci bu yönde etkilemek hedefine göre düzenlenebilir. Marksistler, burjuva politik güçler karşısında kendi demokratik alternatiflerini oluşturmak durumundadır. TBKP’nin “Barış ve Demokratik Yenilenme Alternatif Programı” buna bir örnektir. Buradaki anlayışın tartışılıp geliştirilmesi iyi bir başlangıç olabilir.

Marksistler, kapitalist gelişmeye demokratik bir içerik kazandırma, bu süreç içinde işçi

sınıfının etkisini artırma, onun politik kültürünü geliştirme politikasını şimdi başa almak yerine, şu anda ve yakın gelecek için nesnel temeli olmayan, soyut bir devrim ve sosyalizm hedefini başa almaya devam ederlerse, bir politik etki kazanamayacak ve yığınların, burjuva alternatifler peşinde sürüklenmesine neden olacaklardır.

Kapitalizm çerçevesinde demokrasi için mücadele etmek, demokratikleşme sağlamak, burjuva hedeflerin ötesine geçememek sonucunu getirmez. Kapitalizmde demokrasiyi burjuva devleti ile özdeşleştiren, demokrasiyi yalnızca bir yönetim tarzı olarak gören anlayışlardandır. Demokrasinin kapitalizmde sınıfsal yanları, sınıfsal sınırlılıkları olmakla birlikte, evrensel, bütün insanlık tarihinden süzülüp gelmiş ve gelecekte sosyalizme de taşınması gereken yanları da vardır. Demokratikleşme, insanlığın özgürleşme sürecinin somut, tarihsel bir aşamasıdır. Bu aşama atlanamaz, demokratikleşmeden, özgürleşilemez.

Demokrasi, bizler için kendi başına ne araçtır, ne de amaçtır. İnsanlığın gelişme, özgürleşme mücadelesinde, onun doğasına en uygun hareket tarzıdır ve insanlığın kültür düzeyi yükseldikçe gelişip zenginleşecek doğal bir süreçtir. Bugünden kazanılacak her demokratik konum, her demokratik gelişme, bu sürecin hızlanmasını getirir.

Demokratikleşme, yalnızca çoğulcu parlamenter rejim için temsili demokrasinin kurumlarının yerleşmesi için mücadele ile sınırlı olamaz. Bu aynı zamanda bütün kurumların, bu arada kendi örgütlerimizin ve emekçi örgütlerinin demokratikleşmesi için, sınıfsal, ulusal, cinsel, kuşaksal, dinsel, eşitsizliklere karşı, doğanın tahribine karşı, Türkiye'nin dünyada demokratik bir yer alabilmesi için, insan haklarının bütün boyutlarını ülkemizde yaşama geçirmek için mücadeleyi gerektirir. En önemlisi katılımcı bir demokrasiye ulaşmaktır. Bireylerin, grupların, sınıfların karar alma ve uygulama süreçlerine özgürce katılması için mücadeledir.

Demokratikleşmenin öznesi, bütün bu mücadeleler içinde öne çıkan, politik, toplumsal güçler olacaktır. Yalnızca işçi sınıfıyla sınırlı olmayan bu güçler arasında diyalog, işbirliği, mutabakatlar sürecin gelişmesinin güvencesi olacaktır.

İşçi sınıfının, öteki emekçilerin, aydınların kapitalist düzende özgürlük için mücadele sürecinde elde edecekleri her konum, çeşitli özgürleşme akımlarının sağlayacağı her demokratik dönüşüm, genel olarak demokratikleşme, aynı zamanda sosyalizmin hazırlanması olacaktır. Demokrasinin gelecekte sosyalizmde de sürecek evrensel yanlarından her birini daha kapitalizm çerçevesinde gerçekleştirmek, sosyalizmi hazırlar. Emekçilerin ekonominin, sosyal ve politik yaşamın, kültürel etkinliğin yönetimine her katılmaları, yerel düzeyde devlet dışı oluşacak her emekçi ve aydın girişimi, öz yönetsel her oluşum, demokratik her kooperatifleşme emekçilerin yönetimindeki her kuruluş daha kapitalizm çerçevesinde sosyalizmin unsurlarının oluşması demektir.

Tam demokrasi, günlük yaşamdan, ekonomiden, politikaya kadar radikal demokratikleşme, kapitalizmin aşılması demektir. Demokratikleşme kaçınılmazlıkla iktidar ve mülkiyetin sınıfsal yapısında demokratik dönüşümü, devrimci bir süreci gündeme getirir. Tam demokrasi, kapitalist iktidar ve mülkiyet ile ne kadar bağdaşmazsa, sosyalist iktidarla, bütün halkın, toplumun iktidarıyla ve sosyalist mülkiyetle, bütün üreticilerin üretim araçlarını benimsemesi ve emeklerinin özgür işbirliğini örgütlemeleriyle, o kadar bağdaşır. Elbette geleceğin "devrimleri" Fransız ve Ekim devrimlerinden çok farklı olacaktır. *Evrime ve devrim süreçlerinin iç içe geçtiği*, birbirlerine dönüşerek yepyeni gelişmelere temel olacakları bir perspektifi öngörmek gerekiyor. Geleneksel devrim anlayışı zamanını doldurmuştur.

Demokratikleşmeden hangi sınıfın daha çok yararlanacağı, hangi sınıfın bu mücadeleye en büyük katkısı yapacağına, kazanılacak demokratik kurum ve kuruluşlara, kimin daha çok sahip çıkacağına bağlıdır. Türkiye'nin demokratikleşmesini, emekçilerin konumlarını, rollerini, kültürlerini geliştirip güçlendirmek için değerlendirmek ve bununla aynı zamanda sosyalizmi hazırlamak istiyorsak, bugünden, marksistler olarak işçilerin, öteki emekçilerin, aydınların, özgürlüğe gereksinim duyan herkesin, demokratik dönüşümler için aktif olmasına yardımcı olmak, böylece kazanılacak her konumun toplumsal bir içerikle zenginleşmesini sağ-

lamak zorundayız.

Devleti demokratikleştirmek, onu halka karşı şiddet kullanmaktan caydırmak, onu küçültmek, adem-i merkeziyetçi yeni erk odakları oluşturmak, iktidarı yaygınlaştırıp, çoğulcu-  
laştırmak, devletin politik, ekonomik, ideolojik ve kültürel etkinliğini emekçilerin çıkarları ve  
demokratizm ve hümanizm doğrultusunda adım adım etkilemek için çalışmak, demokrasi mü-  
cadelesinin en temel görevlerinden biridir.

İşçi sınıfı, bugün kendi rolünü ve kültürünü artırmak için, bütün toplumun gelişme öz-  
lemlerine yanıt verecek, kendisiyle birlikte bütün toplumun çıkarlarını savunacak, genç in-  
sanlık ve toplum çıkarlarını herşeyin üzerinde tutacak bir mücadele vermek zorundadır. Böyle  
bir mücadelenin politik içeriği ancak demokratizm ve hümanizm olabilir. Demokratizm ve  
hümanizm, aynı zamanda toplumu sosyalizmin ükülerine yakınlaştırmının en sağlam teme-  
lidir.

Kendine sosyal taban olarak işçi sınıfını, öteki emekçileri, aydınları alacak ve bütün öteki  
özgürleşme akımlarıyla canlı bir diyalog, etkileşim ve işbirliği içinde olacak marksist bir parti,  
günümüz dünyasında ve Türkiye'sinde ancak demokratizmin, barışın, hümanizmin bir parti-  
si olabilir. Marksistlerin, çağdaş, demokratik, kitlesel bir komünist partide  
birleşmesinin temeli de ancak böylesi bir politik anlayış birliği ile olabilir.



# Günümüzde Komünist Hareketin Programatik Anlayışları Temel Önergeleri Üstüne Tezler

Celal A.KANAT

Komünist hareket günümüzde en etkin toplumsal-politik akımlardan birisi olarak kal-maya devam ediyor. Günümüz dünyasının giderek daha çapraşık, daha karmaşık duruma ge-len sorunları karşısında o da kendisini yeniden üretmek, gözden geçirmek ve değişen gerçekliklere uyarlamak sorunuyla karşı karşıya bulunuyor. Eski formüller ve çözümlemeler çok daha hızlı bir biçimde eskiyor, yerlerini yenilerine bırakmak gereksinimini çok daha fazla bir şekilde duyumsatıyorlar. Bu durum yalnızca kuramsal ve ideolojik formülasyonlarda de-ğil, çok daha geniş kapsamlı ve bütünsel olarak, programatik anlayışta ve etkinlik tarzlarında da gündeme geliyor. Böylesine büyük ölçekli bir dönüşümü, kuramsal/ideolojik yenilenmeyi ne yalnızca ulusal çapta, ne de tek bir marksist akımın özgül yetileriyle gerçekleştirme olanağı vardır. Bu ancak, bütün (ya da hemen hemen bütün) bileşenleriyle komünist hareketin tüm birikim ve deneyimi seferber edilerek gerçekleştirilebilir. Bunun ötesinde, insanlığın tüm bil-gi ve beceri birikiminin de bu düşünsel yenilenmeye gerekli katkısını yapmasının yol ve ola-nakları bulunmak zorundadır.

Aşağıdaki birkaç tez, bu muazzam çabaya yönelik yalnızca birkaç saptamadan ibarettir ve kuşkusuz, düzeltilmeye, geliştirilmeye ve tamamlanmaya gereksinim duymaktadır.

1- Komünist hareketin programatik anlayışının temeli, herhalde, onun *devrimci özüdür*. Devrimci nitelemesi insanlığın, tüm baskı ve kısıtlamalardan arınarak, bütün gelişme potan-siyellerini gerçekliğe çevirmesinin yollarını açmayı anlatıyor. Ve paradoksal gözükebilmesine karşın, her zaman devrim yapmayı, devrim projeleri çizmeyi anlatmıyor. Öyleyse, en genel anlatımıyla devrimci, insanlığın kurtuluşuna, temel amaç olan sosyalizme doğru ilerleyebil-mek için gerekli büyük toplumsal/ekonomik dönüşümlerin önünü açan, önkoşullarını hazırla-yan, politik güçler dengesinde buna uygun yapılanmalar oluşturan, devrimci inisiyatifli öne çıkarak gündeme müdahalede bulunan ve her durumda da, insan varlığını, uygarlık biriki-mini koruyup geliştiren özneyi irna ediyor.

Şimdi olduğu gibi, devrimci olmayan koşullarda, gündeme etkin müdahalenin yolu ise kapsamlı bir reformlar programını öne çıkarmaktan geçiyor. Böyle davranılmadığında, ya dev-rimci durum oluşana dek pasif bir bekleyiş içinde kalmak ve bunun sonucunda, politik alanı burjuva reformist güçlere terketmek, ya da verili ortamda aslında reformlara yönelik savaşımlı "devrim için savaşım", "antikapitalist savaşım" diye nitelendirerek, gerçeklikte asıl o zaman reformizme saplanmak söz konusu olacaktır.

Sonuçta, hem devrimci bir öz taşımak, hem de bütünsel amaçlarla bağlı ve temel amaca (sosyalizme) yönelik bir reformlar programını ivedilikle ileri sürmek pekala mümkün ve üste-

lik gerçekçi tek tutum olarak ortaya çıkıyor. Barış ve demokratik yenilenme programı bunun somut ve akıllıca bir örneği olarak görülebilir.

2- Marksist partilerin *temel, sonul amacı olarak sosyalizme* ilişkin temel kavrayış programatik anlayışı belirleyen ana bir düşünsel öge olarak karşımıza çıkıyor.”nasıl bir sosyalizm?” sorusu yanıtlanmadan, en azından,bunun bugünden netlik kazanan temel nitelikleri üzerinde bir anlayış birliği oluşturmada genel bir yaklaşım beraberliğinden söz etmek zordur.

Marks, Engels ve Lenin kuramsal çalışmalarında,geleceğin sosyalist toplumuna ilişkin pekçok saptamada bulundular; komünist hareketin ne uğrunda savaşım vermesi gerektiğine ilişkin öngörüler geliştirdiler. Kuşkusuz,onların saptama ve öngörülerinin kimileri, koşulların önemli değişiklikler göstermesiyle, pratik önemlerini yitirdiler.Bununla birlikte, onların soruna yaklaşımlarındaki yöntembilimsel öz hâlâ belirleyici olmayı sürdürüyor. Günümüzde sosyalist ülkelerin karşı karşıya kaldıkları pekçok sorun da, aslında, anılan yöntembilimsel özün, temel esprinin büyük oranda deforme edilmiş olmasından kaynaklanıyor denilebilir. Burada, klasiklerdeki formülasyonların aktarılmasıyla otantik esprinin yakalanması arasındaki farklılığa netlik kazandırılmalıdır. Doğmatizmle yaratıcılık arasındaki ilişki, bir bakıma bu farklılıkta anlatımını buluyor. Otantik metinlerdeki “ideal” sosyalizm ile, günümüzdeki reel sosyalizm arasındaki büyük ayırım da bununla ilintilidir.

Şimdi, bu koşullarda, komünist hareketin programatik doğrultusunun öngörmesi gereken sosyalizmin temel özellikleri neler olabilir? Bunlar, bana göre, şöyle sıralanabilir: a) Demokratizmi içselleştirmiş bir sosyalizm,b) her alanda anlamlı bir sınırsızlığa sahip özgürlüklerle yanyana giden bir sosyalizm, c) her bakımdan katılımcı ve çoğulcu bir sosyalizm, d) maddesel ve düşünsel üretimin nicelik ve niteliksel yönlerden toplumun gereksinimlerini karşılayabileceği ve bunların düzeyini giderek yükselteceği bir sosyalizm, e) en vazgeçilmez nesnenin insan, en yüce değer in emek olduğu bir özgür üreticiler toplumu olarak sosyalizm, f) farklı ulus, milliyet ve etnik gruplara tam özgürlük sağlayan bir sosyalizm, g) kadınlara, çocuklara vb.karşı her tür baskının, ayrımcılığın ve şiddetin dışlandığı bir sosyalizm, h) uygarlığın kazanımlarını bütünsel olarak algılayan, koruyan ve kollayan, insanlık kültürünün gelişmesine katkısı olan bir sosyalizm, ı) barış ve silahsızlanmayı gözetken, uluslararası bölgesel sorunların çözümünde görüşme, uzlaşma ve mutabakatlar yöntemini öne çıkaran, çıkarlar dengesini gözönüne alan, her türlü askersel pakt ve anlaşmaların kaldırılması yönünde tutum alan, şiddet ve zor kullanımı ile buna yönelik tehditleri bütünüyle yasadışı kılan bir sosyalizm.

3) Komünist hareketin programatik anlayışı, zorunlulukla, *değişen koşulların bütün yönleriyle hesaba katılmasını* gerektiriyor. Bunlar arasında, ilk elde akla gelenler şunlardır: a) Bilimsel-teknolojik devrimin (BTD)daha önceden öngörülemeyen boyutlara ulaşması ve bunun sonucunda, üretim sürecinde, üretimin özne ve nesnelerinde önemli değişiklikler olması, üretimin uluslararasılaşması, *bilimin doğrudan üretici bir güce dönüşmesi*; b) dünya kapitalist sisteminde yeni globalizm ve yeni tutuculuğun öne geçmesi, askersel-endüstriyel kompleksin toplumdaki baskısının artması ve buna karşı hoşnutsuzluğun büyüyerek,derin toplumsal/politik ayrışmalar doğması; c) savaşa ve nükleer yıkım tehlikesine karşı barış savaşımının yanı sıra,doğal çevrenin korunması, açlığa ve salgınlara karşı savaşım, Üçüncü Dünya'nın borç sorununun çözülmesi ve yeni bir uluslararası ekonomik düzenin kurulması gibi, yeni türden,global sorunların kendisini dayatması; d) iletişim ve enformasyon olanaklarının büyümesi sonucu dünyanın daha bütünsel, daha fazla karşılıklı bağımlı bir nitelik alması;e) bu sürecin hem bir nedeni, hem de bir sonucu olarak, genel insani sorunların kritik bir düzeye çıkması; f) demokratik,özgürlükçü norm ve anlayışların bütün dünyada belirleyici bir önem kazanması; g) sosyalist ülkelerin yapısında gözlenen öndurgunluk ve durgunluk belirtilerini aşmak amacıyla,toplumsal, ekonomik, politik, yönetsel, ideolojik ve kültürel köklü dönüşümlere, yeniden yapılanmalara, reform programlarına geçilmesi, vb, vb. Bütün bunların kapsamlı bir çözümlemesi yapılmadan, komünist hareketin kendisini yeni bir anlayışa kavuşturması zor olacaktır.

4) Temel programatik anlayışın, günümüz koşullarında, *kapitalizmin göreceli bir istikrar, stabilizasyon döneminde bulunduğu* gerçeği üstünde temellendirilmesi gerekiyor. BTD'nin kazanımlarını önemli ölçüde içselleştirmeyi başaran kapitalizm, sanıldığından çok daha büyük bir potansiyele, çok daha dinamik bir özdüzenleme mekanizmasına sahip olduğunu kanıtlamıştır. Bu durumda, kapitalizmi veri alan, kapitalist sınırlar içinde, fakat onu özgül bir tarzda aşmayı amaçlayan devrimci etkinlik tek seçenek olarak netleşiyor. Devrimci bir yükseliş olasılığını yakın bir gelecekte dışlayan bu ortam, uluslararası ve ulusal ölçekte bizleri sınıf karşıtlarımızla birleştiren sorunlar üzerinde birlikte düşünmemizi, kısmi ya da bütünsel mutabakatlar oluşturarak, insanlığın ivedi sorunlarına çözümler üretmemizi ve dolayısıyla, (en net anlatımını "sınıfa karşı sınıf" mantığında bulan) topyekûn çatışma yaklaşımını bir yana bırakmamızı zorunlu kılıyor. Bu zorunluluk, günümüzdeki pek çok sorunu tek bir gücün, tek bir sınıfın ya da tek bir toplumsal sistemin çözmemesi gerçeğinden de beslenmektedir. Bu yolla, şimdiki koşullarda kaçınılmazlaşan, ama -belli biçimler ve temellerde- geleceğe sarkıtılması da, bütünsel olanaksız olmayan bir *modus vivendi* belirginleşiyor.

5- Komünist hareketin program anlayışı artık salt eleştiri, yergi ve ideal görünümler çizmek üzerinde temellenemez. Bununla yetinilmesi, ideal olan ile reel olan arasındaki aykırılıkların varlığı koşullarında, komünistlerin inandırıcılığını zayıflatmaktadır. Üstelik, komünist hareketin her stratejisinin mutlaka bir devrim stratejisi olması da gerekmiyor. Sonuçta, komünistler *somut ve gerçekçi alternatifler üretmek* sorunuyla karşı karşıyadırlar. Konunun bir başka yönü de, komünistlerin toplumun, insanlığın her sonuna karşı duyarlılıklarını yükseltmeleri gereksinimidir. Böylesi bir atılım hareketin toplum gözünde marjinalleşmesinin önüne de geçebilir.

6- Komünist hareket çok uzun bir zaman kendisini, neler yapacağından çok nelere karşı olduğuyla, kendisinin ve potansiyel yandaşlarından çok karşıtlarının kimliğiyle tanımlayageldi. Böylesi bir yaklaşım, kaçınılmazlıkla, programatik anlayışın da olumsuzluklarla nitelendirilmesine yol açtı. İşbaşına geldiklerinde neyi, nasıl çezeceklerinden, var olan aşamada ülke sorunlarının hangi güncel yollarla aşılabileceğinden, hangi tür pratik önlemlerin uygulanması gerektiğinden çok, neler yapılmaması, karşıtların kimler olduğu ve olacağı konusuna kafa yordular ve bu yönleriyle tanındılar. Bu ise, doğal olarak, toplumda olumsuz, negatif bir kimlikle nitelenmelerine yardım etti; "yıkıcılık, bozgunculuk" suçlamalarına psikolojik bir zemin sağladı. Aslında, böylesi bir yaklaşımın geri planında, komünistlerin kendilerinin de işbaşına gelmeyi, pratik yönetim sorumlulukları almayı, devlet ve hükümet mekanizmalarını etkilemeyi bugün hiç düşünmemiş, belki de istememiş olmaları gerçeği yatmaktaydı. Çoğu komünist parti böylesi bir sosyopsikolojik yapıdaydı ve militan bir muhalefet partisi olarak kalmanın, giderek marjinalleşmenin kolaycılığına iyice alışmıştı. Çok ayrı koşullarda ileri sürülmüş olan "dar çelik çekirdek" formülasyonu, bu rahatlamanın adeta bir gerekçesi olarak hizmet ediyordu.

Günümüzde, bu durumun büyük ölçüde değiştiği, değişmek zorunda kaldığı gözleniyor. Komünistler hemen bugünden ülke ve dünya gündemine müdahale etmenin bilincini ve sorumluluğunu taşıyorlar. (bkz. Tez 7). Böylesi bir yaklaşım ise, onları *yapıcı, pozitif bir kimlikle* ortaya çıkmak zorunda bırakıyor.

7- Böylelikle önemli bir saptama olarak, ülke gündemine müdahale sorunuyla karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz. Eskiden marksist harekette sık sık gözleendiği gibi, amacın "devrim ve sosyalizm olduğu"nu ileri sürerek, zamanı belirsiz bir devrimci durum anına dek bekleyen, o an gelene dek de salt "neye karşı" olduğunu açıklayarak, mutlak bir muhalefet işlevi gören, ama yeterince somut ve gerçekçi bir güncel seçenek sunamadığı için de inandırıcı olmayan, dar bir propaganda örgütü olmak ve bunu, "profesyonellerden oluşan çelik çekirdek", vb. söylemleriyle gerekçelendirmek çabaları artık terkedilmelidir. Artık, bunun yerine, yığınların somut istem ve özelemleri doğrultusunda, onların gündelik sorunlarını başa alan, en geniş diyalog ve mutabakatları gözetken bir anlayışla, ülke gündemine müdahale etmek, giderek

bu gündemi belirlemek gerekiyor. Komünist hareket, bu yolla, daha bugünden devlet politikalarını bile etkileyebilir.

Böylesi bir yaklaşım; yani deyim yerindeyse, "yeraltı"nın mikrokosmozundan çıkıp, güneşin makrokosmozuna girmek, ister istemez, komünistlerin program anlayışını da değiştirecektir. Eskiden, ilkesel temelleri ve programatik amaçları açıklamayı yeterli sayan, önceki herşeyi bu yolda araç olarak gören anlayışın egemen olduğunu teslim etmek gerekir ve bu, pek de tuhaf değildi: doğal ve belki de kaçınılmazdı. Çünkü o zamanlar komünist hareket yeniydi, yaşama ve kimliğini koruma savaşı vermekteydi. Ancak, bugün durum değişmiştir. Hareket oturmuş ve kökleşmiştir. Şimdi, günele ilgisiz kalmak ya da, son çözümlemede aynı anlama gelmek üzere, günceli "kendisi için şey" değil de, "kendinde şey" olarak görmek, ondan "yararlanmak" herhalde söz konusu olmamalıdır.

Yine bunun bir sonucu olarak, programatik yaklaşımda "devrimci durum" hesapları yapmak, devrim aşamalarını şematize etmek, tekyanlı bağılaşıklık formülasyonları geliştirmek, kendisi dışında herşeyi küçümsemek, "araçlaştırmak", ekonomik determinizm anlayışına saplanmak, toplumsal süreçleri kendiliğinden gelişen süreçler olarak algılamak, vb. tarzı hataları aşmak gündeme gelmektedir.

8- Komünist hareketin programatik anlayışında esaslı bir düzeltme yapılması gereken bir nokta da, onun *strateji anlayış*ıdır. Yeni yaklaşımın anahatlarının belirlenmesi için, onun eski yaklaşımdan farklılıklarını netleştirmek gerekiyor.

Eskiden, içinde bulunulan (bulunulduğu varsayılan) toplumsal-ekonomik aşamanın niteliğinden hareketle, önde duran devrimci aşama/hedef belirlenmeye çalışılırdı. Bu, aslında, politik ölçütlerden çok, ekonomik süreçleri temel alan, ekonomist/indirgemeci bir yaklaşımdı ve esas olarak Stalin'den kaynaklanıyordu. Bunun bir sonucu; ekonomik kötüleşmelerin, kaçınılmazlıkla, politik bunalımlar getireceği yanılgısı oluyordu. Böyle olunca, her aşamanın belli bir devrim uğrağına tekabül etmesi, devrimci bir dönüşümle nitelenmesi kaçınılmaz oluyordu. Örneğin bizde, bir devrimci akım -kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinden hareketle- demokratik devrimi öne çıkarırken, başka bir akımda -kapitalist formasyondan hareketle- sosyalist devrimi mutlakaştırabiliyordu. Bu strateji anlayışına bağlı olarak taktik aşamalar belirleniyor ve demokratik devrim, antiemperyalist halk devrimi, antitekel demokrasi, ileri demokratik devrim, sosyalist devrim, toprak devrimi, vb. gibi devrim basamakları sıralanabiliyordu. Ayrıca reformlar, belirlenen aşamadaki geçici "taktikler" gibi algılanıyordu. Böylelikle, sonuçta, gelişim süreci ya atomize ediliyor, kesintiler ve kopukluklar doğuyor ya da kalıplaştırılıyordu. Demokratik ilerleme, toplumsal ilerleme, tarihsel ilerleme gibi konseptler birbirine karıştırılıyordu.

Şimdi ise, yalnızca temel amacı belirlemek ve önde duran ana güncel görevi netleştirmek yeterli görülmelidir. Bu ana güncel görev saptandıktan sonra, daha bugünden bunu hangi olası "devrim aşamaları"nın izleyeceğini somutlamaya gerek kalmıyor. Böylelikle, hem güncel görevler üzerinde ülke gündemine müdahale etmek mümkün olabilecek, hem de spekülasyon tartışmaların, yapay ayrılıkların önüne geçilebilecektir.

9- *Demokratizm* konsepti günümüz dünyasında evrensel bir içerikle nitelenmeye başlanmakta ve bu yönüyle, komünist partilerin programatik anlayışının önemli bir karakteristiği durumuna gelmiş bulunmaktadır. Demokratizm bugün, hem partinin kendi "dışındaki" toplumsal-politik sorunlara yaklaşımını şekillendiriyor, hem de parti içi yaşamın temel normlarından biri olarak öne çıkıyor. (Bu sonuncu konuya başka bir tezde değinmeye çalışacağım.)

Komünist partiler demokrasi konseptini yeniden ele alıp bina ederlerken, eskisinden farklı olarak, soruna yalnızca "burjuva demokrasisi" ya da "sosyalist demokrasi" bakış açısıyla yaklaşmakla yetinmemelidirler. Artık, insanlığın bütünsel kazanımlarından, tarihsel deneyiminden süzülen ve tüm insan uygarlığı için ortak değerleri içeren bir bağlama oturuyor demokrasi konsepti. Temel insan hak ve özgürlüklerinin hiçbir nedenle kısıtlanamayacağı, düşünce, inanç

ve vicdan özgürlüğünün sınırlandırılmayacağı, görüşü, inancı, cinsiyeti ve ırkı ne olursa olsun tüm insanların eşit ve saygıdeğer olduğu, halkların kendi yazgılarını özgürce kendilerinin belirlemesi gereği. toplum yaşamından baskının, şiddetin ve ayrımcılığın çıkarılması, emeğin ve toplumsal ulusal değerlerin korunması, azınlık haklarının gözetilmesi, çoğulculuk ve katılcılığın teşvik edilmesi vb. Bu evrensel demokratizmin kimi bileşenleri oluyor.

Günümüzde farklı toplum kesimlerinin çıkar ve ilgileri arasındaki etkileşimin önemli oranda arttığı koşullarda, marksist hareket artık kendini dar sınıf açısıyla, "sosyalist demokrasi" yaklaşımıyla sınırlayamaz. Öteki toplum kesimlerinin üzerindeki baskı ve kısıtlamaları gözardı edemez, yalnızca işçi haklarıyla yetinemez. Böylesi bir yetinmenin, geçmişte kendisini çok somut olarak kanıtladığı gibi, komünist hareketin giderek toplumsal etki gücünü ve bizzat işçi sınıfıyla bağlarını zayıflattığı da ortadadır. Çağımızda, komünist partisi ancak demokratizmin bir partisi olarak işçi sınıfının bir partisi olabilir, ülkenin ve toplumun geleceğinde bir yer tutabilir.

10- Komünist hareket program anlayışında da, güncel etkinliklerinde de *insana, hak ettiği önceliği vermemiştir*. Geçmişte enternasyonalizm, toplum, topluluk, sınıf ve parti adına, çoğu kez de bunların eklektik yorumlanışlarıyla, yadsınan, gözardı edilen bireye ve ulusa yeniden dönmek, artık daha bütünsel yaklaşımlar geliştirmek zorunludur. Komünistler toplum gözünde "silik bireyler", "ulusu olmayan, ulusal ikinci plana atan kişiler" olmak konumundan çıkmalıdır. Komünistlerin de öncelikle bir birey, dahası gelişkin, ulusal duygularla dolu ve tüm insanlığın çıkarlarını gözetken kişilikler olduğu somutlanmalıdır. "Vida" görünümü veren "asker-devrimci" tipolojisi yok edilmelidir.

11- Komünist hareketin demokratizminin hem belirleyici bir ögesi, hem de bu anlayışın yaşama geçirilmesinin önemli bir aracı olarak *parti* konusundaki görüş ve edimleri onun programatik temellerini koymak, yansımada kendilerini ortaya koymaktadırlar.

Günümüzde gerek sosyalist dünyada, gerekse kapitalist (ve gelişmekte olan) ülkelerde çalışan komünist partilerin hemen tümünün karşı karşıya kaldıkları güçlükler bu alanda köklü bir yenilenme gereksinimini duyumsatıyor. Bu güçlükler, bence, iki ana nedene bağlanıyor ve bu iki ana neden, karşılıklı olarak, birbirlerini besliyor, böylece olumsuz sonuçları bir kat daha vahimleşiyor. Öncelikle, komünist partilerinin Marks, Engels ve Lenin'in parti öğretisinin özünü, ruhunu genelde kavrayamadıklarını, bunu esasta stalinci deformasyonun merceğinden algıladıklarını söylemeliyim. İkincisi, Lenin'e, onun Marks ve Engels'e yaklaşımı gibi yaklaşmayı başaramayarak, leninizmi ölü formüllere indirgemeleri ve onun, günümüzde aşılması zorunluluğunu göremeyişleridir.

Leninizm bir çağın marksizmdir. Sosyalist sistemin sürekli güçlenmesi, sosyalist devrimlerin patlaması, kapitalist ülkeler işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş hareketlerinin yeni yeni zaferler elde etmesiyle nitelenen bu çağ, giderek geride kalmaktadır. Bu temel dönüşümle birlikte, pek çok şeyin değişmek durumunda olduğu da bir gerçektir. Parti konsepti de bunlar arasındadır.

Artık, bilinen formülasyonlara sığdırılması zorlaşan bu partinin temel karakteristikleri olarak şunların öne çıktığını belirtebilirim: a) Programatik bir genel çerçeveye sınırlı, geniş bir düşünsel özgürlük ve çoğulculuk, b) demokratik bir ortam, c) yüksek düzeyli birey üyeler, d) genel kural olarak mutabakat yoluyla ve en geniş katılımı karar alınması, e) tam bir eleştiri özgürlüğü ve her görüşün herkesin eleştirilebileceği anlayışı, f) tam bir açıklık, g) çok adaylı, özgür bir seçim ortamı, h) sınırlı sürelerde görev alınması, ı) özerk yapı ve sektörlerin var olabileceği, i) çağdaş ve yapıcı bir görünüme sahip olmak, k) müdahaleci, etkin bir politik çalışma, l) birleşik, geniş bir yapılanma, m) toplumun tüm diri öğeleriyle ilişki ve diyalog, n) demokratizmin, insanlığın bir partisi, ulusun bir partisi olarak işçi sınıfının partisi olabilmek, o) global sorunlar ve barış sorunsalı karşısında yüksek bir duyarlılık geliştirmek, vb.

12- Program anlayışında önemli bir yer tutan *öncülük* konusunun da netleştirilmesi gerekiyor. Herşeyden önce, komünistlerin, öncülüğü adeta "müktesep bir hak" gibi görmekten

kürtülmaları zorunlu oluyor. Öncülük her somut olayda, her düzlemde yeniden üretilerek kazanılabilecek(yahut yitirilebilecek) bir özelliktir. Yoksa, tek başına komünist (Marksist) olmak, ne öncü olmaya yeterlidir, ne de belli durumlarda (tarihte ya da şimdi) ele geçirilmiş insiyatifler öncülüğü güvencelemeye yeterli olabilir. Gelecek konusunda “en iyi”, “en ideal” öneriler getirmek de haldeki öncülüğü sağlamaya yetmez.

13- Bununla doğrudan başıntılı bir tez de *proleterya diktatoryası* üzerinedir. Günümüz koşullarında, bu konseptin kullanılmasının özel bir güçlük taşıdığı ortadadır. Herşeyden önce, konseptin kuramsal öncüllerini düşünmek gerekiyor. Ortaya atıldığı ve temellendirildiği tarihsel dönemde süregiden sınıf savaşımının yoğunluğunu, söylemini, çetin “çevre koşulları”nı, jakoben geleneklerin henüz çok canlı olan etkilerini ve devrimci hareketin, içinde bulunduğu “kendini savunma” psikozunu anımsatmalıyım. İkincisi, bu konseptin öznesinin geçirmiş olduğu önemli dönüşümleri eklemek gerek:Günümüzde, “zincirlerinden başka yitirecek birşeyi olmayan” bir proleterya artık kuraldışıdır; herşey bir yana, bugün proleteryanın yitirebileceği koca bir dünya vardır. Öznenin nicel boyutlarında da önemli dönüşümler olduğunu kavramak açısından, Marks’ın *Alman İdeolojisi*’nde “bu sınıfın toplum bireylerinin çoğunluğunu kapsaması”na ilişkin iması gözönüne getirilmelidir. Proleterya’dan “genel olarak fabrika ve sanayi işçileri”ni (Lenin) anlamak gerekiyorsa bugün bu anlamda bir “çoğunluk” artık yok! Üçüncüsü, diktatorya sözcüğünün semantiği sokaktaki insana iyi şeyler anımsatmıyor. Burada, Hitler’in, Mussolini’nin, Franko’nun, Pinochet’in ve benzerlerinin yanısıra, Stalin’in, Pol Pot’un ve benzerlerinin de payı olduğunu kabul etmek zorundayım. Ve biz, sokaktaki adamın duygu ve düşüncelerini hesaba katmadan,artık bir adım bile atamayız. Dördüncü bir nokta da,proleterya diktatoryasının reel düzlemdeki tüm uygulamalarının bugün, onların ardıllarınca sert bir şekilde eleştirilmesi ve bu mekanizmanın, ister istemez, emir-komuta yöntemlerinin, bürokratik bir diktatoryanın öncülü durumuna gelmiş olmasıyla ilintilidir. Bu tür uygulamalar, proletarya diktatoryasının derin felsefi anlamının yitirilmesi ve onun zora dayalı yönetsel işlevinin mutlaklaştırılmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca, giderek küçülen ve karşılıklı bağımlılığı büyüyen dünyamızda, “şiddet kullanılarak kazanılmış, şiddet kullanılarak sürdürülen ve hiçbir kanunun sınırlamadığı bir yönetim” şeklindeki bir diktatorya uygulamasının pek gerçekçi olamayacağı da sezilmektedir.Üstelik iki-sınıflı (proletarya ve burjuvazi) toplum şemasında önemli değişimler olmakta ve yeni sınıfsal-toplumsal ayrılmalar çıkmaktadır. Elbette, bütün bunlar anılan konseptin tarihsel ve felsefi önemini azaltmamakta,ancak bu konudaki tartışmalar gelişene ve bir mutabakata varılana dek, bunun kullanılmaması gerektiğini düşündürmektedir.

14- Komünist hareketin program anlayışına ışık tutan başka bir saptama da şu epistomolojik önermeden türemektedir: Verili olan ve sürekli gelişen bilgimiz, giderek daha fazla doğruya yaklaşmakta, ama her zaman tam, kesin, mutlak hakikate sahip olmak, hakikati bütünüyle fethetmek iddiasından uzak bulunmaktadır. O nedenle, *doğrular ne yalnızca tikel bir (ya da birkaç) marksist akımın tekelinde, ne de yalnızca marksistlerin tasarrufu altındadır*. Marksizme yabancı olan şey, bilimsel kuşkuculuk, yaratıcı arayış ve sorgulama değil, dogmatizm, şematizm ve şablonculuktur.

Bu saptamadan varılan nokta, hiçbir programın değişmez doğrularla dolu, tam anlamıyla yetkin, dokunulmaz bir paket olmadığıdır. Tersine, her program, daha yazıldığı andan başlayarak tartışılmaya, geliştirilmeye ve aşılmaya “mahkum” duruma gelir ve bu anlamda da “eskir”. Kuşkusuz bu, marksist hareketin programsızlaştırılmasına ya da sürekli (eskimeye mahkum) programlar üretmekle uğraşmasına gerekçe oluşturmaz;marksist hareketin demokratik ve katılımcı bir tarzda geliştirilmiş. üzerinde az çok mutabakat oluşturulmuş genel çizgisi..., ana stratejik doğrultusu ve buna ulaşma yolları, bunların aşıldığına ilişkin genel bir kabul oluşana dek,zengin bir yorumlamaya konu olmakla birlikte, geçerliliğini korumaya devam eder.

15- Programatik anlayışın temel önermelerinden birisiyle ilgili olan bu tez, *yığın hareketleri* konusundaki çerçeveyi vermeyi amaçlıyor. Toplumun farklı kesimlerinin özgül çıkar-

larını simgeleyen bu hareketlerin artık devrim amaçları,sosyalist (yahut başka bir) devrim için gerekli mekanizmalar,araçlar olarak algılanması dönemi artık sona ermiş olmalıdır."Aktarma kayışı" yaklaşımı karşısına getirilen bu usulanlama,zorunlulukla, söz konusu hareketlerin örgütlerin yalnızca organik anlamda değil, her anlamda bağımsız, özgür ve inisiyatifli çalışmasına bir gerekçe oluşturmaktadır. Kitle örgütlerinin, yığın hareketlerinin partinin çizgisini kendi özgül alanlarında izlemeleri gerektiğine ilişkin stalinci önerme böylelikle geçersizleşmiş oluyor. Artık, sözgelimi bir sendikanın ya da bir gençlik örgütünün (kapitalizm yahut sosyalizm koşulları altında) komünist partisine "bakması",onu izlemesi, ona kadro yetiştiren bir rezerv olarak algılanması ve onun yığınlarla bağlarını kurma işlevleriyle yetinmesi söz konusu olmasa gerekir.

Dolayısıyla, herhangi bir yığın hareketi örgütü yalnızca ve esas olarak kendi toplumsal tabanına karşı sorumlu duruma geliyor; onun çıkar ve istemlerini başa alıyor. Bu, kuşkusuz,böylesi yapılarda komünistlerin de yer almasını dışlamamakta;ama onların, kendi özgül düşünce ve görüşlerini korusalar bile, bu yapılarda yalnızca verili kesimin birer ögesi olarak, o kimlikle yer almalarını getirmektedir. Bunun dolaysız bir sonucu görüş, düşünce ve inanç ayrımlarına göre yığın hareketlerinin örgütlerinin sınıflandırılmaması,ayrımlandırılmaması oluyor. Bu ise "komünist" gençlik örgütü,"devrimci" sendika, "ilerici" kadın örgütü, vb. gibi nitelermeleri yapaylaştırıyor.

Sorunun bir başka boyutu da, yığın örgütlerinin içinde tam demokratik, özgür ve katılımcı bir ortamın yerleştirilebilmesidir.

Komünist hareket bu anlayışı sindirebildiği ölçüde yığınlarla, yığın örgütleriyle canlı ve yapıcı ilişkilere sahip olmak şansını elinde tutacaktır. Tersine, dayatmacı,buyrukçu, "önder" bir konumu partnerlerine kabul ettirmeye kalkıştığı oranda yalıtılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

16- Buradan, başka bir soruna, *diyaloglar* anlayışına ilişkin teze geçebilirim. Bu anlayışın eski "bağlaşmalar" konseptinden net bir şekilde ayrılması gerektiği düşüncesindeyim. Buna yardımcı olabilmesi için, diyaloglar anlayışın belli birkaç karakteristiğini saymakta yarar vardır: a) Şimdi, çok daha geniş ve aralarında kategorik sınıfsal politik ayrımlar, farklılıklar ve çelişkiler bulunan toplumsal politik güçler de böylesi bir yaklaşımın özneleni durumundadır; b)şimdi diyaloglar oluşturma esprisi,politik stratejinin aşamalarına bağlı olarak, yavaş yavaş daralan bir güçler -yelpazesini değil, görece kalıcı, az çok istikrarlı bir bileşimi simgelemektedir; c) dolayısıyla, işçi sınıfı artık sosyalizmi yalnızca sınırlı toplum kesimleriyle değil, ulusun büyük çoğunluğuyla, onların katılım ve onayıyla kurmaya yönelik bir işbirliği ve diyalog perspektifine sahip olmalıdır. Ancak böylelikle, işçi sınıfı çok-partili, çoğulcu bir sosyalizmi, seçimlerle işbaşına gelip, seçimlerle görevden çekilmeyi benimsemeye hazır, katılımcılığı ve özgür düşünceyi içselleştiren bir anlayışa sahip olabilecektir.

17- Komünist hareket, kendi otantik geleneklerini yeniden canlandırarak, artık hem kendi saflarında, hem de tüm toplumda boy veren *farklı düşünce ve görüşlere hoşgörülle bakma*ya alısmalıdır. Çeşitlilik içinde birlik farklı görüşlerin özgürce ortaya koyulabilmesi, tartışılması,sorgulanması ve görüş alışverişi yoluyla sağlanabilecektir.Markizm bu yolla kendisini aşmaya yönelirken, hem, "önce iş-sonra tartışma" anlayışında dile gelen dar pratikçilikten,hem de "önce tartışmalar bitsin-sonra iş" anlayışında dışa vurur entellektüelizm, dernekçilik yaklaşımından uzak kalarak, "hem tartışma-hem iş"i birlikte götürme zorunluluğunun bilincine varacaktır.

18. Komünist hareket, *ulus* sorunuyla ilgili temel bir programatik anlayışa da sahip olmak durumundadır ve bu, eski anlayıştan önemli ölçüde farklı olmalıdır. Bı konudaki tartışma ve çözümlemeler henüz sona ermiş olmamakla birlikte,esas olarak Stalin tarafından geliştirilmiş olan eski dar formülasyonların sorunu açıklamak, kavramak ve çözmekte yetersiz, kısır kaldığı ortadadır. Yakın bir "dünya devrimi" beklentisiyle koşullanan ve "bir ulus içinde iki ulus: Proleterler ve burjuvalar" gibi yaklaşımlarla şekillenmiş olan bu yetersiz kav-

rayış ulus sorununu sosyalist devrimden sonra -ve ancak ondan sonra- kendiliğinden çözülebilecek bir sorun gibi görmüştür. Ne var ki, sosyalist devrimin -70 yıl geçmesine karşın- bu sorunu böylesine otomatik bir şekilde çözemediği, çözemeyeceği bugün pratik olarak kanıtlanmış bulunuyor. Sorunla ilgili derin çözümlemeler "ulus" konseptinin ekonomist-indirgemeci yaklaşımlarla, tüm boyutlarıyla kavranamayacağını gösteriyor.

Ne var ki, geçmişte komünist harekete egemen olan böylesi kavrayışların izleri henüz silinmiş olmaktan da uzaktır. Komünist olmak ile belli bir ulusal kimliğe sahip olmanın çelişmediği, tersine, ulusal çıkarları en derinden, en köklü biçimde kavrayabilmek için marksist metodolojinin engin olanaklar içerdiği, giderek daha çok sezinleniyor. Artık, şunu çok iyi anlamak gerekiyor: Komünistler ulusdışı öğeler degillerdir ve olamazlar. Onlar, sözün dar anlamıyla "yurtsever" olmakla da yetinmezler. Yalnızca yurdun değil, ulusun çıkarlarıyla, ulusal çıkarlarla da birinci dereceden ilgilenmek durumundadırlar. Ulusu oluşturan tüm sınıf, kesim ve bireylerin, bu kavramla karakterize edilen çıkarlarını korumak, gözetmek ve savunmak yükümlülüğünden kurtulamazlar. Elbette bu, onların şovenizme, ulusal kapalılığa, ulusal otarşiye yönelmeleri anlamına gelmiyor.

19- Programatik anlayışın temel önermelerinden söz ederken, *enternasyonalizm* konseptini de yeniden işlemek, yeniden bina etmek gereğini dile getirmeden edemeyiz. Bu noktada, yakın zamana dek bu konseptin esasta Komintern geleneğiyle belirlendiğini belirtmeliyim. Bilindiği gibi, Komünist Enternasyonal'deki üye partilerin konumu onların salt birer seksiyon düzeyinde kabul edilmeleriyle nitelendirilmişti. Ve bu, doğallıkla, genel stratejik doğrultunun, hatta çoğu kez de taktiklerin merkezden KEYK tarafından saptanmasında anlatımını buluyordu. KEYK yönetimi partilerin iç sorunlarına karışabiliyor, zaman zaman tasfiyeler düzenliyebiliyordu. Böylelikle, "dünya devrim hareketinin merkezi" bağlamında, tek-yönlü bir enternasyonalizm anlayışı yer etmiş durumdaydı.

Günümüz koşullarında, komünist hareketin hiçbir merkezi bulunmadığı gibi, her parti de iç ve dış sorunlarını çözmekte tam bir özgürlüğe sahiptir, izleyeceği yöntemi ve stratejik doğrultuları yalnızca kendisi belirleyebilir. Ayrıca, bunun da ötesinde, enternasyonalist ilişkilerin öznelere de değişmektedir. Bu anlamda öznesi klasik bağlamından taşmış bir proletarya enternasyonalizminden söz edilebilir. Artık komünist, sosyalist, sosyal demokrat, radikal, feminist, çevreci hareketler, aydın, gençlik, barış hareketleri, ulusal demokrat akımlar arasında daha geniş perspektiflere dayanan, yeni türden uluslararası ilişkiler kurmak gereksinimi bilinçlere yerleşiyor. İnsanlığın global çıkarları, karşılıklı bağımlılığı artan dünya enternasyonalizm anlayışı ile, bunun özne ve nesnelerinin de yeniden tanımlanmasını zorunlu kılıyor.

20- Komünist hareketin bütün pratiğinden *şiddeti dışlamak*, "kimi" *şiddet uygulamalarını gerekçelendirme mantığına son vermek* zorunlu gözüktüyor. Şiddet tarihsel ömrünü tamamlamış, ama baskı ve zor yoluyla, konumlarını bırakmak istemeyen kesimlerin başvurabildiği bir yöntemdir ve günümüzde, savunulabilecek hiçbir yönü olamaz. Tutucu, gerici sınıf ve katmanların bile artık öylesine rahat, öylesine başıboş biçimde kullanamadığı, kullanırken duraksatıldığı şiddete, geleceği simgeleyen, gelecekte söz sahibi olma iddiası taşıyan parti ve sınıfların sarılması eşyanın doğasına aykırıdır. Şiddet ve devlet terörü dahil, her tür terör müzeye, taş baltanın yanına kaldırılmalıdır.

Şiddetin sınıflar arasındaki ilişkilerden çıkarılması ile, uluslar ve devletler arasındaki ilişkilerin şiddetten arındırılması birbiriyle bağlantılıdır ve ancak, bu konuda kamuoyu bilincinin duyarlılık eşiğinin yükseltilmesiyle elde edilebilir.

Şiddetin politik arenadan atılması sosyalizme geçişin barışçı yolunun kazanılmasını gündeme getiriyor. Günümüzde, sosyalizme geçiş tarzının yalnızca devrimcilere bağlı olmadığını söylemekle yetinmek fazlasıyla tekyanlı ve eksik kalıyor ve üstelik, örtük bir şekilde, şiddet yöntemlerini kullanmaya hazırlıklı olmak gibi bir çağrıyı da ima ediyor. Dolayısıyla, böylesi bir tutumun inandırıcılığı artık tartışmalıdır.

Uluslararası arenada şiddetin dışlanması, doğallıkla, bölgede ve dünyada demokratik bir istikrarın korunması özlemiyle bağlıdır. Savaşları iç savaşımlara, devrimci patlamalara dönüştürme çağının kapandığını düşünüyorum. Çünkü, savaşlar, öngörülen devrimin bizzat öznelini de artık tehdit eden boyutlara sıçrama tehlikesini taşımaktadır.

21- Komünist hareketin *kuramsal/ideolojik saptamalarının yeniden üretilmesi* gereği, ister istemez, onun program anlayışına da yansımacaktır. Bu anlayış Marks, Engels ve Lenin'in devrimci öğretilerine dayanmakla birlikte, onların kendi benzersiz koşullarından geliştirdikleri kuramsal çözümlerinin ve vardıkları sonuçların günümüze aynen aktarılması, monte edilmesi söz konusu olmamalıdır. Burada önemsenmesi gereken iki nokta olduğu düşüncesindeyim: Birincisi, onların yaratıcı yönteminin daha sonradan, dogmatik baskı ve şablonlaştırma koşullarında uğratıldığı deformasyon kesinlikle ve bütün sonuçlarıyla dikkate alınmalıdır. Açıkçası, Lenin'in Marks ve Engels'e yaklaşımı bir örnek olmak durumundadır. Bununla bağlantılı ikinci bir nokta, Mark ve Engels'in emperyalizm öncesinde, Lenin'in de erken emperyalizm koşullarında ve genelinde, çarlık otokrasisinin varlığı ortamında formüle ettikleri önermelerin manûğını yakalamak zorunluluğudur. Bu başarılamazsa, ya onları toptan yadsımak, ya da onların farklı koşullarda ürettikleri pekçok sonucu günümüzün çok-sistemli, karşılıklı bağımlı, bütünsel ve atom-uzay çağını yaşayan dünyamıza olduğu gibi aktarmak kaçınılmaz olacaktır -ki, geçmişte yapılan genel olarak buydu. "Ekim" modelini günümüze monte etmek çabası da, bu bağlamda değerlendirilmelidir. Günümüzde, marksizmin üç ana kaynakla yetinebilmesi ve salt bunlarla beslenerek insanlığın sorunlarına yanıtlar üretebilmesi düşünülemez. Bu olgu bile, tek başına, marksizmin insanlığın bugünkü bilgi ve deneyim düzeyine uyarlanması zorunlu kılıyor.

22- Marksist program anlayışımız *yeni politik kültürün* somutlandığı bir platform olmak durumundadır. Bunun kimi önkoşulları olarak şunları yazabiliyorum: a) "Yanılmazlık" kompleksinin terkedilmesi; b) "Elimi öpene önder olurum" psikozunun çökertilmesi; c) Uygar ve özgür bir tartışma atmosferinin oluşturulması; d) Engin, bir demokratizm anlayışının sindirilmesi; e) Bilim, teknik ve sanata gereken önemin verilmesi; f) insanlığın, ayrımsız tüm kültürel kalıtına sahip çıkılması; g) Komünistlerin "kültür fukarası ihtilalciler" gibi görünmesinin önüne geçmek ve genel toplumsal ortalamanın az çok üstünde bir kültürel birikime sahip olma zorunluluğunu kavramak; h) pekçok şeyin yeniden tanımlandığı, tartışıldığı, sorgulandığı günümüzde bilimsel kanıtlama, sorgulama, ikna, mutabakat yöntemlerini ve farklı görüşlere sahip olabilmek özgürlüğünü dokunulmaz kılmak; i) Marksizme tartışmaların artık hiç bitmeyeceği ve devrimci etkinliğin, bu tartışmalar sarmalını sürekli yükselteceği bilincini yaygınlaştırmak; j) sınıflar, partiler uluslar ve devletler arasında yeni tür, uygar ilişkiler geliştirmek (bu bağlamda yeni bir enternasyonalizm konsepti geliştirmek); k) bireylerin ve ulusal azınlıkların tikel, benzersiz özelliklerinin alabildiğine geliştirilmesine azami katkıyı yapmak, onlar üzerindeki her türlü baskıyı kaldırmak; l) her türlü cinsel (ve başka) ayrımcılığa son vermek, bunun sosyo kültürel sonuçlarını ortadan kaldırmak.

23- Komünist hareket, oldukça uzun bir süre kendine özgü bir *tarih bilincine* sahip olarak yaşadı. Bu yaklaşımda, belirgin özellikler olarak şu noktalar öne çıkıyordu; a) Tarihin belli kesitlerine sahip çıkmak, belli kesitlerini ise yadsımak (eklektizm) b) dünya, ülke, ulus ve parti tarihini ayrı ölçek ve ölçütlere göre değerlendirmek c) özel bir tarih anlayışına saplanmak; d) tarihsel gelişmede tatsız gözükene kimi noktaları "beyaz lekeler" olarak flu bırakmak; e) kimi noktalarda nihilist tutumlar geliştirmek vb.

Şimdi, bu anlayışın da sorgulanma zamanı gelmiş olmalıdır. Bir kez tarihin bölünemeyeceği, düzeltilemeyeceği, yeniden yapılamayacağı teslim edilmelidir. Nesnel ve bilimsel ölçütlere dayalı bir yaklaşım geliştirilmeli, eklektizm ve nihilizm bir yana bırakılmalıdır.

Komünistler, ulusal değerlere yaklaşımlarındaki düzeltmeleri tarih planına da taşıyarak, kendi uluslarının (ve insanlığın) tarihine sahip çıkmak durumundadırlar. Bir Mimar Sinan'ı

bir Namık Kemal'i bir Yusuf Akçura'yı yadsımanın olanağı yoktur. Bu, elbette, tarihsel kişiliklerin her yaptığı şeyin, her ileri sürdüğü görüşün doğru olduğu anlamına gelmiyor. Yalnızca, tarihsel bir olgu olarak tarihsel ilerleme içinde bu görüş ve edimlerin yerli yerine oturtulması anlamına geliyor.

Komünistlerin kendi tarihlerine de bütünsel yaşamaları gerekiyor. Komünist hareketin tarihindeki tartışma ve anlaşmazlıklara "takım tutma" mantığıyla bakmamak, *a priori* tarafgir olmamak gerekiyor.

Tarihsel yaklaşım, bir bilime yaraşır şekilde daha ciddi, daha nesnel, daha çok bilgi ve belgeye dayalı ve daha sistemli olmak zorundadır.

Tikel olarak, Türkiye komünist hareketinin kapsamlı bir tarihinin de yazılması zorunluluğu vardır. Böyle bir çalışma ise yalnızca bir politik akımın tekelinde olamaz. Bu durum, derin bilimsel çalışmanın yanısıra, geniş bir diyalogu, açıklık ve demokrasiyi de gerekli kılmaktadır.

# DEVİRİM ÜZERİNE

DEVİRİMCİ MÜCADELE Dergisi

Konumuz devrimdir. Daha doğrusu Marksist-Leninist Devrim öğretisidir. “Devrim öğretisidir. Konu bu olunca sözü hemen Kıvılcımlı Usta'ya bırakmak gerekir. Çünkü O, “Devrim Nedir?” adlı eserinde bu konuyu bir şiir gibi anlatır. Okuyucu, hiç zorlanmadan, sıkılmadan, usta işi bir şiir okur gibi, Marksizm-Leninizm özünü oluşturan bu önemli konuyu kestirmeden öğrenmiş olur. Kıvılcımlı'nın eserini değil aşan, onun düzeyine yaklaşan bir çalışma bile ortaya konamadı.

Şimdi sözü uzatmadan Kıvılcımlı'ya bırakalım. Ve bize ayrılan sayfaların elverdiği ölçüde, konunun canalcı noktalarını, bölüm bölüm aktarmalar yaparak anlatmaya çalışalım.

## “Birinci Bölüm

# “SAVAŞ VE DEVİRİM

“Devrim nedir?

“Devrim önce insanlar arasında bir savaştır. Ondan sonra savaşın başarısıyla gelen bir değişiktir.

“Fakat her savaş ve her değişiklik devrim midir? Hayır. Tersine, devrim çok defa savaşla iki zıt kutup halinde olur. Devrim savaşın neticesi olabilir. O zaman, savaşın sebeplerini kaldırabilirse, savaşı yok edebilir. Ancak, birçok savaşlarda savaş sebepleri derinleştirilirse görülür ki, savaşlar kadim çağlardan beri hep devrimleri önlemek uğruna yapılır.

“Devrim ile savaşın farkını göstermek, devrimin nasıl bir savaş olduğunu belli eder. Onun için, devrimi savaştan ayırt edecek özellikleri kısaca gözden geçirmeliyiz.

“Devrim ile savaşın özellikleri üç bakımdan ele alınabilir.

- 1) Savaş ile devrimin farkları,
- 2) Savaş ile devrimin diyalektiği,
- 3) Devrimin olağanüstü diyalektiği..

# 1 - SAVAŞIN ve DEVRİMİN FARKLARI

"Devrim bir savaştır. Devrim, tarihin bildiği bütün savaşlardan gerçekten daha büyük, biricik kanunla, hakkaniyetli bir savaştır." (V.İ.U.: "Devrim Günleri", C.IV, s. 71)

"Bu tanımlamaya göre devrimi savaştan ilk bakışta ayıran iki keskin çizgi vardır:

- 1) Devrim bütün savaşlardan büyüktür,
- 2) Devrim biricik kanunlu, hakkaniyetlik savaşıdır.

Savaş ile devrimin bu ve bundan başka olan farklarını ayrı ayrı gözden geçirelim.

**A — DEVRİM ULU SAVAŞTIR: —** Bütün savaşlardan büyük devrim deyince ne anlıyoruz? Rakamca ve insan sayısı bakımından büyüklük anlıyoruz. Meselâ, iki millet savaşıyor. Her ikisinin savaşa süreceği kuvvetler nüfuslarının belli cins ve yaşlarda olan ufak bir kısmıdır. Bir milyon nüfuslu memleketin savaşa süreceği kuvvetler onbinleri güç geçer. Devrimde ise, milyonluk nüfusun kadını kızı, yaşlısı çocuğu ile hemen bütününe kavgaya sokar. Devrim metot ve teşkilâtı buna göre düşünüldüğü davranılacak işlerdendir.

"Bu kural kimi zaman gözden kaçabilir. Yerleşmiş bir istibdat ile devrimden önce çarpışan kuvvetler bir avuç insanı geçmeyebilir. Meselâ Çarlık Rusyasında ilk devrimciler "MAHFİL" (Serkr: Yuvar) larda çalışırlardı. O devrin devrimcileri ancak yüz rakamları ile ölçülürdü. Devrim patlayınca iş ve rakamlar ansızın büyüdü.

"(Mahfil devrinde) propagandacının, henüz kitleleri gütmemiş küçük grup üyelerinin tabii olarak yaptıkları gibi yüze kadar saymak lâzımdı. Devrimde ise milyonlarla ve onmilyonlarla sayı sayınmak gerekir." (V.İ. U.: "Sulcu Çocuk Hastalığı", 1920, C. XVII, s. 180).

"Bu neden böyledir?

"Çünkü savaş oldu olasıya azlığın menfaati uğruna yapıldı. Hiç değilse yeryüzünde sosyalist devletler doğuncaya kadar bilinen klâsik savaşlar böyle kaldı.

"Devrim, çokluğun ve büyük kitlelerin menfaati uğruna yapılır.

"Onun için, savaşa ancak nüfusun azlığı o da zorla sokulabilir. Devrime en büyük kitleler kendiliğinden, gönüllü olarak atılırlar. Savaşta asıl muharebeye yapan cephedeki kuvvetler çok defa yüzbinleri geçmez. Muharipler nadiren milyonları bulur. Devrime bir anda milyonlar ve onmilyonlarca insan bilfiil ve hep birden katılır.

"Her memlekette beslenen ordularla yaşayan kitlelerin sayılarını göz önüne getirmek, savaş ile devrimin nicelik (kantite: kemmiyet) farkını, sayı başkalığını anlatmaya yeter.

"Devrimler çağında (meselâ: Emperyalist Evren Savaşları Sırasında) savaşlara TOTAL Savaş denilmesi o bakımdan özellik taşıır.

**B — DEVRİM HAKLILIK VE MEŞRÛLUKTUR: —** Sosyalist devletler doğuncaya kadar bilinen her klâsik savaş kuvvetlinin zayıfa saldırmasıdır. Savaşlar hep başkasının hakkını elinden zorla almak için yapılır.

"Devrim daima o zamana dek ezilmiş, soyulmuş bulunan insanların ezenlere ve soyanlara karşı ayaklanmalarıdır. Bu ayaklanma sonunda egemen sınıfların bir zaman ekonomi yahut politika zoruyla halktan aşırıdıkları kitle mülkleri ellerinden alınır. Bütün mülkler ve haklar eskiden beri sahipleri iken sonra yoksul bırakılmış olan kitlelere geri verilir. Devrimin biricik kanunu, büyük kitlelerin hakkını araması ve haklı olan milletin bütünü ölçüsünde meşrû bir düzen yaratmasıdır.

"Sosyalist devletler doğuncaya kadar patlıyan klâsik savaşlarda iki düşman taraf da

kendilerinin haklı olduklarını aynı kuvvetle öne sürerler. Gerçekte her iki taraf da bir avuç egemen sınıfın menfaati uğruna çarpışır. Öyle olduğu için büyük çalışan kitleleri kurbanlık koyun gibi meydan salhanelerine sürüklerler. Hepsi de bu bakımdan haksızdırlar. Hak iddiaları yalnız alt sınıfları ve çalışan insanları aldatıp ardlarından sürüklemek üzere uydurulmuş görünüşte süslü yalanlardır.

"Ayrıca, savaşa sürüklenenlerin hemen hepsi Sıkıyönetim kanunları altında zorla silah altına alınırlar. Savaşa gitmeyen kurşuna dizilir. Devrimde bunun tam tersine, kavgaya gitmeyenler değil, girenler idam cezasıyla tehdit edildikleri halde savaşırlar.

**C — VATANDAŞ HARBI:** Savaş hemen daima iki ayrı vatan arasında yapılır. Aynı vatanların başta gidenleri arasındaki düşmanlıktan çıkar. İki ayrı ülkenin vatandaşları, arasındaki kanlı bir boğuşma olur.

"Devrim, savaşın tersine, genel olarak aynı vatanın içinde yaşayan vatandaşlar arasında bir savaştır. Savaşa, VATAN HARBI adı verilebilir. Devrim, vatandaşlar arasındaki kavgadır. Onun için, devrimin bir adı da VATANDAŞ HARBI olur.

"Tarihte hiçbir büyük devrim Vatandaş Harbi olmaksızın gerçekleşmemiştir." (V.İ.U.: "Bolşevikler Devlet İktidarını Muhafaza Edebilirler mi?", 1917 Aralık sonu, C. XIV, s. 242-243).

**D — SAVAŞ VE SINIFLAR SAVAŞI:** — Devrim savaştır, diyoruz. Bu savaşta kimler dövüşür? Zıt sosyal sınıflar dövüşür. Savaşlarda ise, genel olarak aynı sınıflar birbiriyle boğuşmayı başarırlar.

"Devrim, burjuva ve küçük burjuvalara göre memlekette bir anarşidir. Vatandaşlar arasında bir kördövüşüdür. Bu olanların görüşüdür. Gerçekte devrim, önü ve sonu belli olmayan, herkesin kim vurduya gittiği bir kargaşalık ve endeterminizm değildir. Devrim her şeyden önce belli sınıflar arasında geçen ve kesin sınırları bulunan bir savaştır.

"Modern toplumda öyle kesin sınıflar bulunduğu için ve bu sosyal sınıflar karşı karşıya açık cephele tuttukları için, sınırları zıt ama belli bir kavgaya girmişlerdir. Devrim o sınıflar içinde olmuştur. Öyle bir determinizm bulunmasaydı, ayaklanmalar, kargaşalıklar hattâ isyanlar boşuna olurdu.

"Meselâ kadim çağda Yeniçerilerin kazan kaldırmaları hiç bir işe yaramadı. Ancak memleketi geriye götürdü. Gericiliği (irticai) biraz daha uzun müddet yerli yerinde yerleştirdi, kuvvetlendirdi. Çünkü o çağlarda bu ayaklanmalar sınırı kesin, bilinci belli sosyal sınıflar arasında geçmedi.

"Bütün kadim çağlarda DEVRİM'in olamayışı aynı sebebe dayanır. Bütün sınıflar antika toplumda ne kendi sınıflarını ve ne de dolayısıyla sosyal bilinçlerini kavrayamamış durumda kaldılar.

"Modern çağda sınıf billürleşmesi sosyal devrimleri mümkün kıldı. Meselâ üstün Derebeyi sınıfına karşı burjuvalar, köylüler, esnaflar, işçiler, aydınlar bir tek ayrı ve kesin sınırlı TIERSETA (Üçüncü Tabaka) idiler. O sayede Batıda burjuva devrimleri diye bir ileri adım atıldı. Toplum kısır çekişmeler ve boğuşmalar ortasında kendi kendisini yiyip tüketmedi.

"Yoksa, Irak'ta Mısır'da yeraltına gömülmüş Antika Medeniyetler gibi, Ortaçağ toplumu da temelinden yok olur ve yıkılmış Avrupa Medeniyeti tarihe karışır.

"Savaş: aynı sosyal sınıfların fertleri, zümreleri ve bütünlükleri arasında birikmiş, büyüyen REKABETLER'in bir gün ansızın kızışıp patlamasıdır. Devrim; birbirine zıt sosyal sınıfların fertleri, zümreleri ve bütünlükleri arasında birikip artmış olan SINIF MÜCADELESİ'nin ansızın kızışıp patlak vermesidir.

**E — SAVAŞ, DEVRİM VE REJİM:** — Her memlekette REJİM denilen bir sosyal düzen vardır . Bu sosyal düzen, sosyal sınıfların menfaatleri ve tuttukları yerleri

bakımından kurulmuş ekonomik ve politik münasebetlerin yaratığıdır. Onun için, devrim nasıl sosyal sınıflar arasında geçen bir savaş ise, tıpkı öyle, sırf ve yalnız bir rejim savaşdır.

“Eğer dövüşenler arasında rejim farkı ve savaşı yoksa, yapılan dövüş bayağı klâsik bir burjuva savaşı olur. Daha doğrusu devrim SOSYAL REJİM değişikliği için yapılan bir savaştır. Savaş ise, tersine, sosyal rejimi muhafaza etmek için yapılan bir kavgadır. Devrim zıt rejimler uğruna yapılır. Savaş aynı rejimin savunucusu olan kuvvetler arasında patlak verir.

“Meselâ, İngiltere ile Almanya aynı rejime bağlıdırlar. Her iki tarafta aynı FINANS - KAPİTALİZM her şeye üstündür. İki tarafın ağızlarına bakılsa, onlar bir takım sosyal idealler uğruna savaştıklarını ilân ederler. 1914 - 1918 Birinci Cihan Harbinde İngilizler ve Fransızlar “Demokrasi” adına müstebit Alman militarizmini yıkmak için dövüştüklerini söylediler. Oysa , hürriyetçi geçinen bu istibdat düşmanı emperyalistlerin en büyük aylıklı asker kuvvetleri Çar idi. Hepsı de Çar orduları ile kendi azgın militarizmlerini kaynaştırarak boğuşular. Almanlar ise, hakarate uğrayan Avusturya imparatorluğunu İngiliz, Fransız emperyalizminin kışkırtmalarına karşı korumaktan söz açtılar... Esas dâvâ, her iki taraf emperyalistlerinin zamanla kuvvet dengeleri değiştiği için, dünyayı yeniden sömürgeler ve nüfuz bölgeleri halinde paylaşmak istemelerinden ileri geldi.

“1939 İkinci Cihan Harbinde İngilizler Alman faşizmini, Almanlar ikiyüzlü demokrasilerin dünyayı sömüren plütokratlarını yeryüzünden kaldırmak için dövüştüklerine yemin ettiler. Gerçekte işler bambaşka idi. Alman faşizmini alttan alta besleyip büyüten Finans-Kapitali: Amerikan Kellog planları Almanya’da yetiştirdi. Alman faşizmini ilk defa silahlandıran İngiliz kapitalizmi ve siyaseti oldu. Faşizm yeryüzüne Alman plütokrasisinin en berbat tekeli soygununu yaymak ve dünyayı zaptedip insanlığı bin yıl Nazi kölesi haline getirmek planıyla saldırıya geçti.. Esas dava, Birinci Cihan Harbi ile paylaşılmamış olan kozları İkinci Cihan Savaşı ile yeniden paylaşmaktı.

“Her iki Cihan Harbinde de sosyal rejim, İngiltere-Fransa cephesinde olduğu gibi, Almanya ve İtalya cephesinde dahi: Emperyalizm çağına ulaşmış Kapitalizm düzenidir. Savaş, iki ayrı memleketin kapitalist rejimleri arasında olmuştur. Devrim: toplumda sınıf ilişkilerini, yani sosyal düzeni kökünden değiştirecek bir savaştır. Savaşta galip gelsin, mağlup olsun, aynı sosyal sınıf iktidarda kalır. Devrimde, mutlaka alt sınıf üst sınıfı devirerek yeni bir rejim kurar.

**F— SAVAŞ, DEVRİM VE DEVLET:—** Savaş genel olarak devletler arasında yapılır. Görünüşte DEVLETİ KORUMAK için harbedilir. Savaşta mevcut devlet her şeyin üstünde tutulur.

“Devrim genel olarak devletler arasında değil, bir devletin içinde yapılır. DEVLETİ YIKMAK devrimin birinci konağıdır. Burjuva devriminde bambaşka bir devlet kurulur. Derebeyi devleti yerine, kapitalist devlet geçirilir. Proletarya devriminde, önce kapitalist devlet yerine proleter devleti geçirilir, sonra devlet temelinden kaldırılır. Daha doğrusu, yağı tükenmiş kandil gibi kendiliğinden söner.

“Savaşta kitleler devletle birliktedirler. Eski devletin koruyucu fedaisi rolüne sokulurlar ve devrime karşı eski devletin yedek gücü (ihtiyat kuvveti) olurlar.

“Devrimde kitleler eski devlete karşı gelirler. Eski sınıf ilişkilerini, eski rejimi değiştirmek için mevcut devleti yok ederler. Ve böylelikle devrimin öz veya yedek gücü haline gelirler.

“Devrimden önce sosyal zıtlıklar ve bütün çatışan iddialar ve kavgalar eski devletin PATRONLUÇU VASITASIYLA yatıştırılır. Devrimde, DOĞRUDAN DOĞRUYA KİTLELER silaha sarılırlar ve mevcut devlet kuvvetleriyle dövüşürler. Onun için:

"Devrim, devlet meselesinde 'mutad (verili) şartlar'dan bilhassa şöyle ayrılır: Devrim, devlet hayatının üzerinde kavga çıkmış meselelerini dolayısıyla sınıf mücadelesi vasıtasıyla kat'i şekillerine kadar halleder." (V.I.U.: "Anayasa İllüzyonlarına Dair", 26.7.1913, C.XIV, Ks. 2, s. 25).

**G — DEVRİM, SAVAŞ, FEDAKARLIK:** — Savaş da, devrim de birçok fedakarlıklar ve kurbanlar ister. Devrimin fedakarlıkları savaşınkilerden bambaşkadır.

"Savaş onu icat edenlerden ve yaptıranlardan pek az fedakarlık ve kurban ister. Daha doğrusu savaş onu yaptıranların fedakarlığını ve kurban gitmelerini önlemek için yapılır. Savaş yaptıranlar, olsa olsa daha karlı buldukları bir işe sermaye yatırdıkları gibi, zafere kadar savaş masraflarını ve savaş rizikolarını göze alırlar. Ve her zaman ve her yerde savaşa sabep olanlar, savaşı kazançlı buldukları için savaş istiyen sınıflardır.

"Mesela, modern savaşlar cihan pazarlarını ve servet kaynaklarını çeşitli kapitalist ülkeler arasında yeniden paylaşmak için yapılır. Bununla birlikte, savaş sırasında fedakarlığı yapanlar aslında kapitalistler değildirler. Tam tersine, kapitalistler savaşın getirdiği kıtlık yüzünden stok mallarını bol bol sürümlemler. Büyük kitleler ve herkes can kaygusuna düştüğü için, müthiş yükselen hayat pahası önünde boyun eğer. Kapitalistler o sayede eskisine nazaran beş on misli fazla kar toplarlar. Ayrıca hatır gönül, rüşvet iltimasla kendilerini ve oğullarını kayırtırlar, savaş ateşine atılmaktan tatlı canlarını korumanın yolunu bulurlar. Savaşta en muazzam fedakarlıklar, cepheye sürüklenen alt tabaka halka düşer. Onlar dövüşürler; onlar ölürler, sakatlanırlar. Geride çocukları varlarını yoklarını, tarlalarını dükkanlarını yok pahasına üst sınıflara kaptırırlar. Alt sınıflar yoksulluğa boğulur. Üst sınıflar birdenbire meşhur HARP ZENGİNİ kesilirler.

"Devrimde iş bunun tersinedir. Hangi sınıf devrimi başaracaksa, o sınıf bizzat kavganın başına geçer ve dövüşün icabettirdiği bütün büyük fedakarlıkları göğüslemek zorunda kalır.

"Devrimi meydana getiren sınıflar için her devrim kendi muazzam kurbanlarını gerektirir." (V.I.U.: "Komintern 3. Kongresinde RKP Taktiğine Dair Nutuk", 1921, C.XVIII, Ks. 1, s. 329).

## "Üçüncü Bölüm

# "DEVİRİM ve KİTLE

"Sosyal devrim demek, bütünüyle topluluğun değişmesi demektir. Böyle bir değişiklik, ne bir tek kişinin dehası veya gücüyle, ne bir zümrenin ve hatta ne de bir sınıfın çabasıyla olamaz. Büyük yığınların hareketi devrim yaratır. Ancak, devrim bir kitle hareketi olduğu gibi, kitle hareketi de ancak bir parti hareketi ile yürür. Bu bakımdan, devrimle kitlelerin ilişkilerini göz önüne getirmek için, bir yandan devrimle doğrudan doğruya kitlelerin, öte yandan kitlelerle Partinin karşılıklı ilişkileri bilinmelidir.

## 1 - DEVİRİMLE KİTLENİN KARŞILIKLI İLİŞKİLERİ

"Devrimle kitlenin ilişkisini kavramak için: Devrimin, devrim keşif kolunun (öncünün) ve devrim derslerinin anlaşılması gerekir.

**A — KİTLE VE KEŞİFKOLU (ÖNCÜ) NEDİR?:** Devrim, değişiklik için yapılan

sosyal bir savaştır. Bu değişiklik, reform gibi tedrici ve nicelikçe (kemmiyetçe: kantitece) değil, ani bir nitelik (keyfiyet: kalite) değişmesidir. Bu değişiklik, iktidasi ve siyasi belli bir olgunluğa erişmiş sınıf şartları içinde belli metotlarla yapılır...

"Bunları anladık. Ama, o değişikliği kim yapar?

"Devrim madem ki bir savaştır, onun şüphesiz önce iki karşılıklı cephesi vardır:

1 — İrtica (karşı-devrim) cephesi,

2— Devrim cephesi.

"Sosyal devrimi yürütecek olanlar devrim cephesinde bulunanlardır. Her savaşta olduğu gibi, devrim cephesinin de savaşçı orduları vardır. Ordu deyince iki şey hatıra gelir:

1 — orduyu güden kumanda heyeti,

2 — Ordu kitlesi kendisi..

Devrim ordusunun komuta ve kurmaye heyeti: DEVRİMCİ PARTİ olur. Ona kitlelerin "KEşİF KOLU" (Öncüsü) adı verilir.

"Devrimin ordu kitlesi: doğrudan doğruya alt tabakalar, yâni bütün ezilen ve soyulan halk "KİTLE" leridir.

"Devrimi yürütecek olan insan gücü: devrim partisiyle devrim kitlesinin birliğinden ve beraberliğinden doğar.

"Ne yalnız başına öncü, ne yalnız başına kitle devrimi başaramaz. Yalnız başına kurmay heyeti savaşamayacağı gibi, erkân'ı harbiyesiz ve kumandasız bir ordu da savaş kazanamaz. İkisinin de aynı zamanda varolması, bir olması şarttır. Bunda anlaşılmayacak birşey yoktur.

"Tarihte ne zaman devrimci bir sınıf doğdu ve geliştiyse, o zaman daima bu devrimci sınıfın karakterlerine uygun bir şefler kadrosu, bir devrim keşif kolu meydana geldi.

"Bu demek değildir ki tek başına kitle herşeye yeter, keşif koluna hacet kalmaz.. Hayır, söylenmek istenen şey şudur: devrim gibi keşif kolu (öncü)nün de karakterini tayin eden ve icabettiren faktörler kitlelerin halinde ve durumunda yatar. Kediye göre budu, vücuduna göre uzvu bulunduğu gibi, kitlesine ve sınıfına göre de partisi olur.

"Bütün gerçek devrimlerin MOTORU her zaman büyük yığınlar ve geniş kitlelerdir. Tanımı gereği, kökten bir değişiklik demek olan devrim kitlesiz olamaz. Kitlesiz bir sosyal devrim tasavvur etmek, ancak kitlelerin devrimci teşebbüs kaabiliyetine inanmıyanların yahut o teşebbüs kaabiliyetini kendi çıkarlarına aykırı gören gerici sınıf ve zümre demagoklarının harcıdır. Kitlesiz devrim fikri kitle menfaatlerine ve bizzat devrime ihanet düşüncesidir.

"Öyle ise, herşeyden önce, devrim ile kitlenin münasebetini arıyacağız. O sırada şüphe yok kitleyi soyut, kendi başına ele almayacağız. Kumanda ve kurmay heyetiyle, keşif koluyla, devrim partisiyle birlikte ve karşılıklı ilişki halinde göreceğiz.

**B — DEVRİM KİTLESİ NEDİR?:** Devrim kitlesi deyince, önce onun NİCELİĞİ (Kemmiyeti: Kantitesi), yani sayısı hatıra gelir. Bu sayı, tekrar edelim, alabildiğine çok olacak; yüzler binlerle değil, milyonlar, onmilyonlara sayılacaktır.

"Rus devriminin bilhassa teyidettiği şu esaslı Marksist dersi unutmamalıyız: Kuvvetleri onmilyonlar içinde talim terbiye etmelidir. Siyasette pek az (olan şey) hesaba katılmaz; siyasette pek az (olan şey) hiç anlamı olmayan kemmiyet diye bir yana bırakılır." (V.İ.U.: "Sovyet İktidarının Vazifelerine dair Nutuk", 29.4.1918, C.XV, s. 233).

"Bu onmilyonlarca kitlelerin NİTELİĞİ (Keyfiyeti: Kalitesi) nasıldır? Yani, hangi insanlar kitle sayısına girerler? Tek sözle bütün çalışan ve ezilenler kitledendir.

"Bolşevizmde ve Rus Oktyabr Devriminde başlıca ve öz olan şey, siyasete, bilhassa kapitalizm düzeni altındaki bütün ezilenleri çekmektir. Bu ezilenler, hükümdarlık zamanında da, demokratik burjuva cumhuriyeti zamanında da kapitalistler tarafından da ezildiler, aldatıldılar, çapul edildiler. Toprak, fabrika ve imalathaneler üzerinde şahsi mülkiyet saklı kaldıkça, kapitalistler tarafından halk emeğinin böylece ezilmesi, aldatılması, çapul edilmesi önüne geçilemezdi." (V.I.U.: "Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü" 4.3.1921, C. XVIII, s. 99).

"Demek, millet içinde her ne biçim ve kim tarafından olursa olsun, ezilip soyulan bütün çalışan insanların toplamı devrimi başaracak olan kitledir. Bu tarife göre, devrim kitlesinin iki şartı vardır:

"1 - ÇALIŞKAN kitle olmak,

"2 - EZİLİP SOYULAN (istismar edilen: sömürülen) kitle olmak...

"Ezilmeyenler zaten devrim istiyemezler. Ancak, devrimci olmak için yalnız ezilmek yetmez. Bilhassa çalışıp soyulmak, emekçi olmak şarttır. Hazır yiyen Osmanlı fodlacıları, Roma'nın tayıncı ayaktakımı, yahut Faşizmin beslediği aylıklı serseriler kalabalığı: topluluğun en aşağı tabakası oldukları halde, ezilmekten ve hakaretten kurtulamadıkları halde, devrim kitlesi içinde sayılamazlar.

"Bütün toplulukların tortusu "Lumpen Proletarya" (paçavra işçi sınıfı) tabakaları kadar sefalet ve hakaret çeken yoktur. Gene de, o gibilerin çoğu, ancak irtica uşaklığını yaparlar ve devrimi arkadan vururlar.

**C — DEVRİM ÖĞRETİCİDİR:** Devrim için şüpheşiz topluluğun uzun bir evrim dönemi geçirmesi gerektir. Bununla birlikte, devrimde kitlelerin fiilen rol oynaması ve devrimin anlaşılması için, o evrim döneminin bilgileri hiç bir zaman yeterli olmaz. Ata binmeyi öğrenmek için ata binmek nasıl gerekliyse, tıpkı öyle, devrimi başarmak ve öğrenmek için de bilfiil devrime girişmek şarttır. Hele sınıflı topluluk şekillerinde her türlü maddi, manevi baskıyla uyuşturulup gözlerine perde çekilen kitleler için devrimi TEORİ (nazariye) ile anlamaya hiç imkan yoktur. Mutlaka devrim PRATİÇİ (ameliyesi) lazım gelir.

"Bunun üzerine şöyle denilecektir: Devrim ansızın olan bir altüstlüktür. O kadar kısa zaman içinde, yüzyıllar boyu bunaltılmış olan milyonluk kitleler bir göz açıp kapamada devrimi nasıl öğrenebilirler? Daha doğrusu, devrimi öğrenmeye vakit bulabilirler mi ki, katılıp devrimi gütsünler?

"Evet, devrimlerin büyük rollerinden biri de: yalnız kitle HAYATI'nda değil, kitle hayatı ile birlikte kitle ruhunda, kitle ZİHNİYETİ'nde dahi o zamana dek görülmemiş yaman altüstlükler yaratması ile belirir. Bu yüzden onlarla yıl süren tedrici tekamül (evrim) döneminin binlerce ve yüzbinlerce kürsü nutkuna ve propagandalara karşı kitleler az çok ilgisiz kalabilirler. Birkaç haftalık devrimin yıldırım dersi ile aynı kitleler gözlerini faltaşı gibi açarlar. Topluluk hayatının en karışık davalarına manen uyanırlar. Kimin ne deyip, ne yapmak istediğini iyice kavrayarak, en karanlık meseleleri kitle içgüdüleriyle aydınlatır ve bir vuruşta çözerler.

"Bütün tarih tecrübelerinin ispatladığı gibi, devrimin ruhlarda yarattığı bu manevi devrim, devrimin verdiği en unutulmaz derstir. Bu dersin okulu gene devrimdir. Çünkü ancak devrim günlerinde iş sözün yerine geçer. Herkesin bir zaman söyledikleriyle şimdi yaptıkları yüzleşir. İşin içyüzü ortaya çıkar. Yalan söyleyenlerin maskesi düşer. Sözün özüne uyanı halk görür. Akla kara ayırdedilir.

"Her devrim koskoca halk kitleleri hayatında sarp kopuşmalar yaratır. Bu türlü kopuşmalar olgunlaşmadıkça modern devrim doğamaz. Her insanın hayatındaki kopuşmalar nasıl insana pek çok ders verilerse, insanın önüne pek çok intikaller (kavrayışlar) ve intibalar (izlenimler) çıkarırsa, tıpkı öyle, devrim de bütün millete kısa zamanda en özlü ve değerli dersleri verir.

"Milyonlar ve on milyonlarca insan, devrim zamanı her bir haftasında, alışılmış uyuklama hayatının bir yılında gördüğünden fazla alır. Zira halk, bilhassa hayatın sarp kopuşmaları sırasında hangi halk sınıflarının falan veya filan hedefleri takibetmek istediklerini, hangi hedefleri ele geçirmek istediklerini ve o hedefleri hangi vasıtalarla gerçekleştirdiklerini açık görecektir durumda bulunur.." (V.I.U.: "Devrimin Dersleri", 1917, C. XIV, Ks. 2, s.31).

"Devrim yalnız kitleye mi ders verir? Elbette hayır.

"Devrim, kitle ile birlikte ve kitlenin aracılığı ile keşif kolunun (öncünün) kendisine, kitle partisine, devrimin erkanı harbiyesine (genelkurmayına) da adım adım takibedilecek, öğrenilecek büyük dersler verir.

"Devrim, kitle kadar keşif kolu (öncü) için de aynı zamanda bir mekteptir. Kitle gibi onun öncüsünü de devrim okulu yetiştirir. Yalnız, devrim okuluna girmeyi becermek ve ondan ders almayı bilmek başlıca hünerdir. Devrim her zaman ders verir, ama verilen dersi kavramak için ayrıca uğraşmak şarttır. Yoksa, devrimin verdiği ders bir kulaktan girip öbüründen çıkabilir.

"Hayatın her dersi gibi devrimin derslerini de izlemek, derleyip toplamak ve esaslıca etüd edip kavramak, özellikle devrim keşif kolunun (öncünün) boynuna borçtur. Onun için büyük devrimciler her devrim hamlesinde hep şöyle haykırmışlardır:

"Devrim bizi eğitecek, halk yığınlarını eğitecek, bunda şüphe yok. Ama dövüşmekte olan siyasi partilerin karşılaştıkları şimdiki mesele: bizim devrimi az buçuk eğitebilip eğitemeyeceğimiz meselesidir." (V.I.U.: "Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği", Önsöz, Eylül 1905, C.VI, s.309).

**D — DEVRİM DERSİNİ KİTLE VERİR:** Devrim öğreticidir, diyoruz. Kitleye ve keşif koluna (öncüye) ders verir. Ama devrim soyut, elle tutulup gözle görülmez bir kuvvet midir?

"Hayır. Devrim: **KİTLELERİN HAREKETİ**, hem de sıçrama hareketidir. Tabiatla "kuvvet", "enerji" denilen olaylar nasıl "madde"nin bir açığa vuruşu ise, tıpkı öyle, devrim de kitlenin bir açıklamasıdır. Maddesiz kuvvet, yahut kuvvetsiz madde tasavvur etmek ne kadar gülünç ise, kitlesiz devrim, yahut devrimsiz kitle tasavvur etmek de ondan daha fazla utanmazca bir demagoji olur.

"Onun için, devrimde kitlenin ayaklanışını kaldırım "cemmi gaafiri" (Foule: kuru kalabalık) diye omuz silkerek küçümseyenler; genellikle güdük burjuva reformlarını mistikleştirip kitle hareketini baltalamak isteyen devrim düşmanı kaba burjuva uşaklandırırlar. ("Kadro"cu mürtedler gibi).

"Devrim öğreticidir derken, devrim bilgisi ancak kitle hareketinden alınır, yalnız kitle öğretici olur, manası anlaşılmalıdır. Devrim kitleye ve keşif koluna (öncüye) ders verir derken murad edilen fikir şudur: Kitle kendi hareketiyle gerek kendi kendisini, gerek öncüsü olan keşif kolunu öğretip yetiştirir. Tek sözle, devrimi yapan da, yaptığı hareket içinde kitleyi ve keşif kolunu (öncüyü) terbiye edip yetiştiren de gene kitle olur.

"Tarihte devrimler onyıllar ve yüzyıllar zarfında olgunlaşmış zıtlıkları aydınlık satha çıkarırlar. Devrimde hayat alışılmadık bir zenginlik kazanır. Hep gölgede kalan ve bu sebeple hükümeti elinde tutanlarca bilmezlik ve umursamazlıkla karşılanan kitle, faal mücadeleci olarak siyaset sahnesine

fırlar. Bu kitle, deneme adımları atarak, yolu yoklayarak, üzerine vazifeler alarak, kendisini ve bütün ideologlarının teorilerini denemeden geçirerek, her şeyi gözleri önünde tutmak suretiyle pratikçe (bilfiil) kendi kendisini talim ve terbiye eder. Bu kitle, kendini tarihte devcesine büyük cihan vazifesinin icabettirdiği yükseklikte tutmak üzere kahramanca gayretler gösterir ve tek tük bozgunlar ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, kan selleri ve binlerce kurban bizi ne denli şaşırtırsa şaşırtсын: kendiliğinden anlaşılır ki, kitlelerin ve sınıfların bizzat devrimci mücadele akışı içinde o doğrudan doğruya aldıkları terbiye ile hiçbir şey, hiçbir zaman mukayese dahi edilemez." (V.I.U.: "Devrimci Günler" 1905, C. VIII. s.101).

## "Beşinci Bölüm

# "İSYAN

"Vatandaş harbinin (sivil savaşın) okulu halk için boşa gitmiş olamaz." (V.I.U.: "Dünya Siyasetinde Barut Fıçısı", 1908 Temmuz, C. XI, s. 59)

"İsyan, kitleler içindeki devrim mayalanışının fiili biçimde patlak vermesidir. Bu patlayış karşısında devrimcilerin durumu ne olabilir? Daha doğrusu, isyanla devrimciler nasıl ilişkili bulunurlar? Başka deyimle: devrimciler isyana hazırlanmalı mı? Ne zaman ve nasıl hazırlanmalılar?

"Proletarya devrimcileri içine sokulan küçükburjuva devrimcileri, her yerde yaptıkları gibi, isyan meselesinde dahi iki uca sapmaktan kurtulamazlar. Bu sapıkların iki ucu şöyledir:

"1 — Ya isyan önünde yalnız bir sürü ukalaca VAİZLERDE bulunmanın her şeye yetip artacağını iddia ederler,

"2 — Yahut da devrim DURUMU var olmadığı halde anarşist dengesizliğine kapılarak isyanla oynamaya kalkarlar.

"Gerçek devrimciler:

"1 — Ne isyanla oynarlar ve isyanı ellerine yüzlerine bulaştırırlar,

"2 — Ne de kollarını kavuşturup isyanın gökten zembille inmesini beklerler...

"Devrimcilik, her iki çeşit saptamadan uzak kalarak, her şeyi yerli yerinde, vaktinde ve zamanında, tam ve kesin olarak yapmaktır.

"Ne kadar az olursa olsun, tarih bilgisi bulunup ta, bu meselenin yüce bilginleri Marks ve Engels'i etüd etmiş olan hiç bir Sosyal Demokrat, hiç bir zaman askerlik biliminin gayet büyük bir anlamı olduğundan, halk kitlelerinin ve halk sınıflarının yüce tarihi çatışmayı çözümliycek bir araç ve silah olan askeri tekniğin ve savaş teşkilatının pek büyük önemi bulunduğundan şüpheye düşemez. Sosyal Demokrasi hiç bir zaman askeri komplolarla oynayacak derekeye düşmez. O vatandaş harbinin başlangıç şartları yüz göstermedikçe askercil plan meselelerini hiçbir vakit birinci plana çıkarmaz." (V.I.U.: "Devrim Ordusu ve Devrim Hükümeti" 27.6.1905, C. VI, s.270).

## I - İSYANI TEŞKİLATLANDIRMA GEREĞİ

"İsyan: bilince çıkmış devrim zarureti fiilen teşkilatlandırıp güçlü bir plana göre gerçekleştirmektir. devrimci olupta devrimi isyan şeklinde fiili bir plana göre teşkilatlandırmayı bilmemek: doğum olmalı, ama doğuma hazırlanmamalı, demek kadar anlamsızdır.

"Bununla birlikte, kendilerine "devrimci" süsünü veripte o anlamsızlığı yapanlar, yani isyanın fiili bir teşkilat ve bir plan eseri olacağını düşünmeyenler yahut düşünmek istemiyenler çoktur. Bunlar, her türlü isya HAZIRLIĞINA "Jakobinizm" veya "Vlankizm" damgasını yapııştırıp, devrimciliği devrim palavracılığına çevirirler.

"Mesela, pratik isyan gelip çatdığı zaman, o gibi devrim palavracıları büyük bir ciddilikle şöyle derler: "Ağırlık merkezi silahlanma işinde değildir; teşkilatların sistemlice hazırlanmasında dahi değildir. Belki yakıcı silahlanma arzusu ile halkı silahlandırmakta ve kendi kendini silahlandırmaktadır."

"Bu gibiler en krizli anda isyanı teşkilatlandırmak dururken onu bir yana bırakıp halka platonik anlamda "silahlanma arzusu" verecek laflar söylemeyi yeterli görürler. Dayanın, vurun, kırım demekle herşey olurmuş ve devrim yerine gelirmiş gibi!

"Oportünistlerin o küçükburjuva gevezeliklerine karşı derimciler şöyle cevap verirler:

"Hareketimizin ardına katılmak isteyen bu kaba burjuva (Fİlisten)in savurduğu palavralar yüzünden Sosyal Demokrasi için ne yakıcı bir utanç duygusu duyuluyor! Halkı yakıcı silahlanma arzusuyla silahlandırmak, SOSYAL DEMOKRASİ'nin (yani 1905 yılı devrimci Marksistlerinin) sürekli, genel, HER ZAMANKİ ve HER GÜNKÜ vazifesidir. Öyle bir vazife ki, bu Japonya'da, İngiltere'de, Almanya'da, İtalya'da tıpkısı tıpkısına uygulanır. her nerede ezilenler varsa, her nerede sömürücü sınıva karşı döğüşülüyorsa, orada sosyalist'in vaizedeceği şey daima ezilenleri ilkin ve her şeyden önce yakıcı silahlanma ihtiyacı ile silahlandırmaktır. Aslında bu "arzu ve istek" daha işçi hareketi BAŞLADIĞI gün bile dopdoludur bir gerçeklik olarak vardır. Sosyal Demokratların gözettikleri şey: o yakıcı arzuyu ve isteği bilinçlendirmek, o isteği duyanlara her türlü siyasi ahval ve şeriat içinde teşkilatlı ve planlı hareket ve faaliyet gösterme gereğini hesaba katmayı dayatmak (empoze etmek) olur." (V.I.U.: "Devrimi Teşkilatlandırmalı mıyız?", 8.2.1905, C. VI, s. 92-93).

"Kitlelere "isyan arzusu besleyiniz" demek: malumu ilam etmektir, bilineni tekerlemektir. Yerine göre o da yapılır. Ne var ki, sömürülen yığınlar öyle arzu ve isteklerle her zaman zaten yanıp tutuşmaktadırlar. Tarih, kitlelerin öyle sırf isyan arzularına kapılıp ayaklanmalarıyla doludur.

"Mesele bu ayaklanmaları kıskırtmakla bitmez. Marifet: isyan arzusu ile kavruan insanlara isyanın yolunu ve erkanını öğretmektir. İş: isyanı muzaffer kılmaktır.

"İsyanın muzaffer olması için en başta: 1) Niçin?; 2) Ne zaman?; 3) Nasıl? isyan olacağını ve ne biçim davranılacağını yığınlara öğretmek ve bu uğurda hazırlanmak gereklidir.

"1 — İsyan NİÇİN olur? Bu soru isyanın anlamını, tabiatını mahiyetini ve zarureti, kaçınılmazlığını İZAH etmekle cevaplandırılır. Halk yığınlarına isyanın niçin olacağını işice anlatmak, onu BİLİNÇLENDİRMEK, "yakıcı silâhlanma arzusunu" şuura (bilince) çıkarmaktır. Bunda hiç kimsenin kuşkusu ve tereddüdü olamaz. Bilinçsiz hiçbir devrim başarılamaz.

"Ancak, niçin' olduğu izah edildikten sonra gelen iki soruya karşılık, elle tutulur cevap hazırlanmaksızın "silahlanma arzusundan" bahsetmek, isyana özenmektir. Bu özent

eğer kuru demagozi değilse, yahut gizli polis provakasyonu değilse: toyca bir lâf ebeliği, tehlikeli bir avantüryelik olur.

2 — İsyân NE ZAMAN olur? Devrimin anlamı bilindikten sonra, zaman sorusunun karşılığını bulmak güç değildir. İsyân devrim durumuna gelindiği vakit olur. Devrim durumu, görmüş olduğumuz gibi: Devrim şartları ve devrim alâmetleri (belirtileri) ile belirlir.

3 — İsyân NASIL olur? İşte asıl Marks'ın "İSYÂN GÜZEL SANATI" dediği şey budur. İsyân güzelsanati, her ülkede var olan politik ve sosyal şartlara göre: DEVRİMİ TEŞKİLATLANDIRMAK ve PLANLI HAREKETİ HAZIRLAMAK ile yapılır.

## "Altıncı Bölüm

# "GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ"

"İsyân başarıyla sonuçlandı. Devrimi ayakta tutmak için geçici (gelgeç) bir devrim hükümeti kurulur. Bu gelgeç devrim hükümeti nedir? Ve proletarya devrimcileri onunla nasıl ilgilenirler?

## I - ÜTOPYA DEĞİL, GERÇEK PROSE

"Praletarya devrimi sosyalist topluluğun kurulmasına varacaktır. Ancak, kapitalist iktidarı yıkılır yıkılmaz, hemen sosyalist bir düzen kurulabilir mi? Hayır.

"Kapitalizm SAF: tertemiz iki sınıftan derleşik bir toplum değildir. Orada başlıca işçi ve potron sınıflarından başka, birçok tabaka ve zümreler bulunur ve burlar hatta çoğu ülkelerde büyük yığınları teşkil ederler. Topluluğu sosyalizme götürmek, toplulukta sosyalist bir idare kurmak söz konusu olunca, bütün o sınıfların, tabakaların ve zümrelerin ilişkileri göz önüne gelir. Ancak o ilişkilerden çıkarılacak olan sonuçlar, varılması gereken amaca hangi yoldan gidileceğini ve bu gidişin şartlarını biz bildirir.

"Çar devrildi, yaşasın işçi hükümeti" diyen Trostkistler ve benzerleri hayal kurarlar. Topluluk yapısının küçükburjuva çırpınmalarıyla bir sihirbaz derneği vuruştan bugünden yarına herşeyin değişeceğini umarlar.

"Bunlar yenilgiye adanmış tehlikeli demogoklardır. Ciddi proletarya devrimcileri: Tarih öncesinin kehanetleri, büyüçülükleriyle tarihin yürümemiş olduğunu ve yürüyemeyeceğini iyi bilirler.

"Sosyalizme varılncaya değin ve varabilmek için bir sıra basamaklardan yükselmek gerekir.

"Meselâ: 1871 Fransasında patlak veren isyanla PARİS KOMUNASI denilen bir devrim hükümeti kuruldu:

"Fakat, bu Komuna'nın doğrudan doğruya hedefi tam sosyalist devrim olabilir miydi? Gerçe Genel Konsey'in Komuna üzerine yayınladığı ünlü Bildiri'sinde, şüphesiz Marks tarafından şöyle deniliyordu: "Komuna sınıf egemenliğine dayanak olan burjuva ekonomi temellerini çökertecek manivelhayı kullanmak zorunda idi." Ancak, aynı bildiri şöyle devam ediyordu: "İşçi sınıfı Komuna'dan MUCİZELER İSTEMİYORDU, o herhangi bir ütopyi de hemen gerçekleştirmek zorunda değildi. O (işçi sınıfı) diyordu ki, kendi kurtuluşu için ve sosyal yaşantının daha yüksek biçimlere erişmesi için.. Bütün bir sıra tarihi proselere aşmak gerektir; bu proseler insanların gerek şartlarını,

gerek mahiyetlerini tamamıyla değiştirmek zorundadır. Komuna birtakım ülküleri gerçekleştirme avcılığı yapmaz (neznalas): o sadece, daha önceden var olup yıkılan kapitalizmin göğsünde gelişmiş yeni topluluk elemanlarının kurtuluşunu başarmak zorundaydı." (V.I.U.: Paris Komunası ve Proletarya Diktatörlüğünün Görevleri", 1905, C.VI, s. 281).

## II - PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

"Mesele böylece konulursa daha iyi anlaşılır: Sosyalizme varmak için bir ara geçit devri gereklidir. O geçit devrinin dışarıdan bakınca pek korkunç görünen (ve burjuvazi ve küçükburjuvazi tarafından domuzuna sömürülen) ünlü bir adı vardır: **"PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ"İ..**

"Ne var ki, bu deyişe giren **"diktatörlük"** sözcüğü gerçekte her türlü diktatörlüğün tam tersi ve zıttıdır. Onun için buna **"PROLETARYA DEMOKRASİSİ"** adını vermek daha doğru olur. Ancak, şimdiye dek ağızlarda dolaşan demokrasi, bildiğimiz burjuva demokrasisidir. Küçükburjuva ağızlarında bu demokrasi öylesine kepaze edildi ki, onun yerine geçecek bir düzen idaresine yeniden **"demokrasi"** demek, o idareyi önceden kötülemek olabilirdi.

"İşçi ihtilali ile doğan devlet biçimine niçin **"Proletarya Diktatörlüğü"** diyoruz?

Çünkü halk çoğunluğu, burjuvazi üzerine, burjuvaziye siyasi hak vermeksizin egemen olur ve burjuvaziyi **SINIF OLARAK** ezer.

"Oysa, burjuvazi her ülkede azınlığın azınlığıdır. Ezici çoğunluk emekçi halktır. Öyle ise, çoğunluğun azınlığı ezmesine diktatörlük denilebilir mi?

"Herkesin bildiği demokrasi azınlığın çokluğa uyması demektir. Azınlığı çokluğu ezmesi düpedüz diktatörlüktür. Onun için burjuvazi tarihte kendi diktatörlüğünü, yani bir avuç adama çoğunluğu ezdirişini açıkça yürütürse buna **"diktatörlük"** adını verir. Bu diktatörlüğü birtakım uyutucu kurallarla maskeliyebilirse, **"demokrasi"** diye yutturur. Ve bu yüzden burjuva açık diktatörlüğüne **"KİŞİ DİKTATÖRLÜĞÜ"** adı verilmek icabeder. İşçi sınıfının bütün kitlelerle iktidara gelişi yeryüzünde eşi görülmemiş demokrasinin gerçekleşmesidir.

"Ona rağmen gerçek sosyalistler proletarya demokrasisine **"işçi sınıfı diktatörlüğü"** diyorlar.

"Kapitalist ülkelere bakalım. Orada burjuva denilen bir avuç adam kendi ülkesinin azlığı iken, sınıf olarak büyük halk çoğunluğu üstünde sömürsünü ve egemenliğini yürütür. Bu düzene **"demokrasi"** adını verir. Gerçekte kapitalist düzeninden daha kıyasıya diktatör sistem olamaz. Bununla birlikte, bir yol harcialem olarak **"demokrasi"**: burjuva rejiminden ibaret sayılmıştır. Böyle bir durumda demokrasi sözcüğü yerine, çokluğun azlığı ezdiği, ama bunu açıkça ve mertçe yaptığı rejime **"diktatörlük"** adı verilmiştir.

"Proletarya diktatörlüğünün bir karakteristiği de, derim hükümetinin ve devletin öncülüğünü işçi sınıfının yapmasıdır. Zaten **"işçi sınıfı diktatörlüğü"** deyiminin iç anlamı bu karakteri göze çarptırmaktır. İşçi sınıfı öncülüğü, bütün öteki çalışan zümre ve tabakaları ne sömürür, ne de ezer. Ama bu tabakalar, binlerce yıl sürmüş sınıflı toplumda, hele parlak bir medeniyet kurmuş olan kapitalist düzeninde, burjuva demokrasisine ve sınıflı toplum gelenek-göreneklerine körükörüne kapılmıştır. Bu aldatılmış ve uyutulmuş büyük yığınları, kendi insan kurtuluşları için eski sosyal illetlerden sıyırmak gerekir. Bunu da en iyi yapacak güç işçi sınıfının içgüdüleri ve bilincidir. Burada **"diktatörlük"** biçimiyle görülen işçi sınıfı öncülüğü: hasta olan çocuğa,

annesiyile hekimin kollarını tutup ilaç içirmelerine benzer. Çocuğun kurtuluşu için biraz da zor kullanalım. Bu ilaç içirmeye "diktatörlük" adı verilebilir.

"Proletarya diktatörlüğü bir bilim deyimidir. Onun hayattaki karşılığı ve biçimi nedir?

"Proletarya diktatörlüğü denilen olay, hayatta başlıca iki ünlü biçimle kendini gösterdi:

"1 — 1871 Fransız büyük ihtilalindeki PARIS KOMUNASI,

"2 — 1917 Büyük Rus ihtilalindeki SOVYETLER BİRLİĞİ..

"Bilimcil Sosyalizmin proletarya diktatörlüğü dediği, bu iki büyük ihtilalin hükümetlerinden başka bir şey değildir. Nitekim Marks "Fransa'da İç Savaş" eserini anlatırken, gelgeç Komuna hükümetinde halkın gösterdiği korkunç denecek ölçüde demokrasiyi bütün örnekleriyle verdikten sonra, karşısındakilere, yani burjuva savunucularına şöyle haykırır:

"Proletarya Diktatörlüğünün ne olduğunu mu öğrenmek istiyordunuz? İşte o Paris Komunasıdır."

"Proletarya diktatörlüğünün birinci adımı Paris Komunası, ikinci adımı Sovyetlerdir:

"Sovyetler iktidarı, proletarya diktatörlüğü gelişiminin ikinci evrensel tarihi adımı veya safhasıdır. Birinci adım Paris Komunası oldu." (V.I.U.: "Avrupa ve Amerika Yoldaşlarına Mektuplar", 24. 1. 1919, C. XVI, s.7).

"Marks'ın "Fransa'da Vatandaş Harbi" eserine Üçüncü Önsözünü yazan Engels, şöyle der:

"Bu son zamanlar, filistenler (ikiyüzlü kaba burjuvalar) gene proletarya diktatörlüğü sözüyle dehşete düşmeye başladılar. Ey çıtkırıldım baylar. O diktatörlüğün ne olduğunu mu anlamak istiyorsunuz? Paris Komunası'na bakınız: İşte o PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ idi."

"Lenin, Üçüncü Enternasyonal'ın açış söylevinde, bütün dünya işçi ve halk mümessillerine şöyle dedi:

"PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ: şimdiye dek bu söz kitleler için Latince bir sözdü. Sovyet sisteminin bütün dünyaya yayılması sayesinde, o Latince söz bütün yeni dillere tercüme edildi: Proletarya Diktatörlüğünün pratik biçimi işçi yığınlarınca bulunmuş bir çocuktur." (V.I.U.: Komintern'in Birinci Kongresinde Açış Söylevi", 2.3.1919, C. XVI, s. 35).

"Proletarya Demokrasisi" bu idi ve bunun nasıl bir demokrasi olduğunu, yani diyalektik momentiyile nasıl bir diktatörlük olduğunu Lenin şöyle anlattı:

"Proletarya Demokrasisi, bütün burjuva demokrasilerinden milyonlarca defa daha demokratiktir. Sovyetler iktidarı TÜM DEMOKRATİK BURJUVA CUMHURİYETLERİNDEN milyonlarca defa DAHA DEMOKRATİKTİR." (V.I.U.: "Proletarya Devrimi ve Dönek Kautski", 1918 Eylül - Ekim, C. XV, s. 561 - 462).

"Sovyetler iktidarının ne olduğunu daha ayrı fasılda teferruatıyla göreceğiz.

### III - İŞÇİ ve KÖYLÜ SINIFLARININ DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜĞÜ

"Yukarıda söylenenlere göre, Paris Komunası proletarya diktatörlüğünün ilk biçimi ve tipidir. Ancak Paris Komunası, üzerinde aynen kopya yapılacak kursuz bir model değildir. Zaten hayatta bütün sosyal olaylar için kusursuz model aramak, softalıktan başka birşey değildir.

"Paris Komunası, üstelik, kanhlı bir biçimde yenilgiye uğramıştır. Onu aynen kopya

etmek, yenilgiyi göze almak olurdu. Öyle ise, Paris Komunası'ndan gerekli dersleri almak başka şeydir, onu kopya etmek başka şeydir.

"Proletarya diktatörlüğü Paris Komunası'nda birinci adımı atmasa idi, şüphesiz, ikinci adım Sovyetler Devrimi o denli bilinç ve başarı ile gerçekleşemezdi. Ancak, her başlangıç gibi, Paris Komunası adınının da hem yanlışları, hem de unutulmaz doğru dersleri oldu. Bir yandan yanlışları ile acıklı öğütler veren Paris Komunası, öte yandan Proletarya Diktatörlüğü adına gerekli yepyeni biçimler ve parolalar yarattı.

"Ondan sonra gelen ikinci adımda, Paris Komunası'nın ileri parolaları ve biçimleri ele alınarak yanlışlardan sakınmak becerildi.

"Komuna'nın yanlışları nelerdir? Komuna'nın parolaları nasıl alınmalıdır?

"Bu iki yönde özetler verelim.

#### A — KOMUNA'NIN YANLIŞLARI: — Başlıca üç noktada toplanır:

"1 — Paris Bankası'na Dokunmamak: 1871 Paris Komunacıları, burjuva demagoglarının palavralarına gereğinden çok aldırış masum çocuklar idiler. Kendilerinin çapulcu olmadıklarını, paraya göz dikmediklerini ispatlamak istediler. Böyle ülkücü bir temizlikle, Paris Bankası'nın hazinelerine el değdirmediler.

"Oysa Paris Bankası ne idi? Aslında Fransa halkının emeğinden çalınıp biriktirilmiş bir zenginlikti. Onu Komuna'ya maletmek, halktan aşırılmış değerleri halka sunmaktı. Yani hırsızlık malı yakalayıp asıl sahibine geri vermektir.

Paris Bankası'nda yatan paraları Komuna'ya maletmemek yüzünden, önce devrim hükümeti kendisi için gerekli maddi garantiyi ve temeli bulamadı. Ondan sonra, imkansızlıklarla kıvranıp ezildiği zaman ise, üzerine çöken gerici hükümet o dokunulmamış Banka'nın hazır parasını eline geçirdi ve o parayla işçileri kurşunlattı.

"2 — Versay Üzerine Yürümek: Paris Komunası ilan edildiği zaman, Komunacılar gene inanılmaz derecede aşırı bir yüksek vijdan soyluluğu gösterdiler. Bütün gerici devlet adamlarının kollarını salıyarak Versay'a çekilmelerine müsaade ettiler. Bu eski kurtlar Versay'a gider gitmez, fırsat buldukça ellerinden gelen tahrikatı yapmakla kalmadılar; ellerine düşen Komunacı esirleri, balkonlardan çığlık atan süslü madamlarının gözleri önünde işkence yapı yapı öldürttüler.

"Onları susturmak ve yaptıkları işkenceleri durdurmak için üzerlerine yürümek, yakalanan kodamanlara misliyle karşılık vermek gerekiyordu. Komunacılar, masum çocuk yüreğiyle kardeş kanı dökmek istemediler.

"Az sonra, zaman kazanan ve memleketteki köylü yığınlarını, taşra halkını binbir kancıkça yalanla aldatan gericiler kuvvet buldular. Kendileri Versay'dan Paris'in üzerine silahlı yürüyüş yaptılar. Komunacılar bu yürüyüşün bile ilk gösterilerini sonuna dek kovalamaya tenezzül etmediler. Gericiler, düşman yabancı Alman kuvvetinden destek alarak Paris'e baskın yaptığı zaman, on binlerce işçinin ve fakir halkın kanını göz kırptıktan sonra dökmeyi bildiler. Fransa'nın yıllarca belini doğrultamayacağı biçimde sanayiini baltalamak pahasına, uzman işçileri kılıçtan geçirdiler.

3 — Açık Programı Olmamak: Komunacılar, insan kardeşliği ve sosyal eşitlik gibi prensiplerle yola çıkmışlardı. Bu prensipler doğru idi. Ancak, nasıl uygulayacaklardı? Her kesin, hele kara yığınların anlıyacağı biçimde prensiplerini programlaştırmamışlardı.

"O yüzden halk içinde yeterli birlik ve bilinç doğamadı. Taşra ahalisi Paris'te, köylü sınıfı işçi sınıfıyla sıkıca bağlanamadı. Halkın bölümlülüğünden yararlanan gericilik, parçala ve egemen ol parolasıyla halkı birbirine düşürüp devrimi boğdu.

"Bütün bu ve benzeri yanlışlar, içinde adım olan Sovyetler Devrimi zamanında

yapılamazdı ve yapılmadı.

**B — KOMUNA'NIN PAROLALARI:** Paris Komunası'nın yanlışlarını tekrarlamak, onlardan çıkan dersleri anlamaya yetmez. Komuna'nın parolaları da kavramak ve ona göre benimsenmek gerekir. Meselâ: Komuna'nın parolası HALK DEVRİMİ idi.

"Hak kimdir? İşçi ve köyledir.

"İşte bu parolayı her ülkenin kendi sınıf ve politik yapısına göre uygulaması gerekir. **"Komuna'nın parolalarını sersemce tekrarlamamalı".** Mesela, derim Rusya'da olurken, **"Rus şartlarına uyan pratik parolalar"** bulmalıdır.

O parola: **"Proletaryanın ve köylülüğün devrimci, demokratik diktatörlüğüdür."** (V.I.U.: **"Paris Komunası ve Proletarya Diktatörlüğünün Görevleri"**, 1905, C. VI, s. 283).

"Proletarya diktatörlüğünün ülküden hayata geçtiği yerde, köylülük çoğunlukta olduğu sürece, işçi sınıfı devrimi köylü devrimi ile elele yürür ve bu iki devrim hareketinin elele vermemesi yalnız devrim düşmanlarını güldürür.

"Madem ki köylü devrimi deyince DEMOKRASİ, işçi devrimi deyince PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ aklı geliyor, öyle ise bu iki sınıfın ortak kurtuluş hareketi, yani gerçek HALK DEVRİMİ, ancak DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜK biçimini alabilir ve o biçimde başarı kazanır.

"Köylü devrimiyle işçi devriminin elele vermesi ancak iktidarı almak için olur. Yoksa iktidarsız devrim olamaz. Hem köylü devrimini istemek, hem köylü sınıfının iktidara gelmesinden ürkmek, netice bakımından köylü devrimini istememektir.

"Onun için, işçi sınıfı ile köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü parolasını en canlı biçimiyle temsil eden iktidar SOVYETLER İKTİDARI oldu. Ancak Sovyetler bu parolayı açıkça programlaştırdığı ve konkretçe (somutça) hayata geçirmeyi bildiği için başarı kazandı.

"Bazı oportünistler kendilerine ağır basan devrim korkaklıklarını örtmek için, köylü devriminin işçi devrimine, demokratik devrimin proletarya diktatörlüğüne zıt olduğunu öne sürerek, köylülüğü işe katmanın tehlikesinden söz ettiler. İkinci Enternasyonal'in ve Menşevikliğin sapıkları, devrimin diyalektiğini unutarak, zıtlıksız hareket beklemek yolunda devrimi inkar ettiler. Böylece, bir sözlerini öteki sözleri çürüttü. Mesela:

**"Plekhanov: Tarım devriminden korkmamak gerektiğini söyler. Oysa özellikle devrimci köylülüğün iktidarı ele geçirmesinden korkmak, tarım ihtilalinden korkmaktır. Eğer tarım devriminin zaferi, devrimci halk tarafından iktidar mevkiinin ele geçirilmesi demek değilse, tarım devrimi boş laftır."** (V.I.U.: **"RSDİ Partisi'nin Stockholm Kongresinde Tarım Meselesi Üzerine Alınan Kararlar Söylevi"**, 1906 Mayıs, C. IX, s. 417-418).

"Bu bakımdan, tarım devrimini köylü devriminden ayırmak, her ikisini çıkmaza sokup, işçi sınıfı devrimini başarısızlığa uğratmak olur.

#### IV - GELGEÇ DEVRİM HÜKÜMEDİ NEDİR?

"Sosyalizme geçiş köprüsü olacak Proletarya Diktatörlüğü, köylünün çoğunlukta olduğu ülkelerde: işçi sınıfının ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü adını aldı. Bu geçit devrine girmek için, isyan başarı kazanır kazanmaz bir hükümet kuruldu. Buna **"Gelgeç Devrim Hükümeti"** denildi. Gelgeç Devrim Hükümeti de, en sonunda: Proletarya diktatörlüğünün tümü değil, ancak bir başlangıcıdır.

**"Fakat diktatörlük var, diktatörlükçük var."** (V.I.U.)

"Proletarya diktatörlüğüdür diye, Gelgeç Devrim Hükümeti sırf proleterlerin, yani

işçi sınıfının mümessilleriyle ve sırf sosyalistlerle mi kurulur?

"Hayır. Gelgeç Devrim Hükümeti, bütün çalışan halk sınıflarının ve zümrelerinin ortak bir iktidar aygıtıdır. Mesela, Paris Komunası'na bakalım:

"O (Paris Komunası), düpedüz (nastoryaşçı) ve tertemiz (saf: arı) bir proletarya diktatörlüğü, yani üyelerinin yapısı ve pratik görevlerinin karakteri arı sosyal demokrat olan bir proletarya diktatörlüğü olabilir mi? Hiçbir vakit ve kesinlikle olamaz. Paris Komunası'nda bilinçli (hem de ancak AZÇOK bilinçli) proleterler, yani Enternasyonal üyeleri azınlıkta idiler: hükümetin çoğunluğunu küçükburjuva demokrasisinin mümessilleri teşkil ediyorlardı." (V.İ.U.: "Paris Komunası ve Proletarya Diktatörlüğünün Görevleri" 1905, C. VI, s. 279).

"Tıpkı bunun gibi, 1917 yılının ilk günlerinde kurulan Sovyetler teşkilatı içinde dahi önceleri bilinçli proletarya mümessilleri, yani Bolşevikler azlıktılar. Çoğunluk Menşeviklerle Sosyalist Revolusyonerlerde idi.

"Gelgeç Devrim Hükümeti, bir bakıma ve bir yandan sosyalist düzenine varmak için demokratik burjuva devrimini de sonuna dek götürür. Ne var ki, bu olay, yani Gelgeç Devrim Hükümetinin demokratik burjuva devrimini son kerteye dek geliştirmesi, Paris Komunası'nın yahut Sovyetler İktidarının bir burjuva devrimine alet olacağı sonucunu çıkartamaz. O gidiş yalnız sosyalizme doğru yürürken yolun üstünde rastlanan bütün eski rejim artıklarını: gerek Derebeği, gerek Burjuva gericilik elemanlarını devrim metotlarıyla temizleme konağıdır.

"Onun için, Menşeviklerin zannettikleri gibi, Sovyetler Devrimi GENEL OLARAK bir burjuva devrimi değildir. 1905 Nisan - Mayıs Menşevik Konferansı şöyle karar almıştı.

"Gelgeç hükümeti... şu burjuva devriminin görevlerini gerçekleştirmeyi üzerine alır."

"Bu efendilere kalırsa: işçi sınıfı önce devrimi yapacak, boyun kesip iktidarı burjuvaziye teslim edecek..

"O gibilere şöyle karşılık verilebilir:

"Siz meseleyi "tarihce" gözden geçirmek isterseniz, görürsünüz ki: herhangi bir Avrupa ülkesinin örneği oportada ve aydınlıktır. Orada tamamıyla "gelgeç" olmyan bir sürü devletler burjuva devriminin tarihce görevlerini gerçekleştirebilir. Hatta devrimi yenmiş hükümetler bile, o yenilmiş devrimin tarih görevlerini gerçekleştirmek zorunda kalırlar."

"Mesela: 1789 yılı Fransa'da burjuva devrimi Kurucular Meclisi" biçiminde başladı. 1791 yılı "Yasama Meclisi" günlerinde devrim ilerledi. 1792 yılı Konvansiyon" meclisinin ilk derimci döneminde, yani 1793 yılı asıl BÜYÜK adını almaya layık olan Fransız İhtilali, demokrasi devrimini sona erdirmek için tarihte örneği görülmemiş hamlelere girişti.

"Dokuz Termidor günü (27 Temmuz 1794), Ordu'nun gericileriyle anlaşılan Jironenler Doksan Üç ihtilalcilerini ezdiler. En sonunda burjuva gericiliği öylesine aldı yürüdü ki, Napolyon tipinde bir serseri zıpcıktı burjuvazinin eşsiz örneksiz kahramanı kesildi. Mısır'da Osmanlı'dan dayak yedi, kaçarak Paris'te 18 Brümer hükümet darbesini yaptı. Bu bozgun mümessili darbeci hokkabaz general, koskoca Fransız milletin başına İmparator diye bela kesildi.

"İşte bütün bu kerte kerte "devrimi yenmiş hükümetler", hiç de devrimin hükümetleri sayılamazlardı. Öyle iken, "yenilmiş devrimin tarihi görevlerini gerçekleştirmek zorunda" kaldılar.

"Demek tarihte burjuva devrimi ile devrim hükümeti birbirine karıştırılmaz. Devrim hükümeti, burjuva hükümetinden uçurumlarla ayrılmış bambaşka bir

gerçekliktir.

"Bununla birlikte, "Gelgeç Devrim Hükümeti" sizin söylediğinizden başkadır: İhtilal devrinin hükümeti denilen şey, devrilen hükümetin yerine doğrudan doğruya geçmiş ve halk isyanına dayanmış (yoksa halkın üstünde herhangi temsil mümessillerine dayanan değil) bir hükümettir. Gelgeç Devrim Hükümeti, devrimin zaferi uğruna, devrim düşmanı (kontrarevolusyoner) teşebbüslerin durmaksızın giderilmesi uğruna yapılan mücadele organıdır. Yoksa hiçbir zaman: genel olarak burjuva devriminin görevlerini gerçekleştirmek organı değildir." (V.İ.U.: "Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği", Temmuz 1905, C.VI, s. 323)

"Bütün bu gelgeç devrim hükümeti üzerine söylenenlere göre, o hükümetin tanımlanması şu iki sözle özetlenebilir:

"1 — Herhangi bir meclisin kararına değil, "DOĞRUDAN DOĞRUYA HALK İSYANI"na dayanarak kurulmuş hükümettir.

"2 — Burjuvâzi için değil, proletarya devrimi için ve halk devrimi adına her türlü "KONTR - REVOLUSYONER TEŞEBBÜSLERİ DURMAKSIZIN GİDEREN" hükümet GELGEÇ DEVRİM HÜKÜMETİDİR.

## V - GELGEÇ DEVRİMCİ HÜKÜMETİN GÖREVLERİ ve KARAKTERİ

"Gelgeç Devrimci Hükümet: işçilerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğünü gerçekleştirmek için ne yapar? Hemen sosyalizmi uygulamaya mı geçer?

"Hayır. Biliyoruz ki, köylülük sosyalist bir insan yapısı taşımaz. Sosyalizme girmek için gerekli hazırlık ve eğitimden geçmelidir. Onun için, devrimci hükümet, sosyalizmden daha gerçek ve gerçekçi bir sıra görevlerle yükümlüdür.

"Komuna'nın yürürlüğe geçireceği gerçek görevler herşeyden önce sosyalist görevler değildir: Bizim asgari (minimal) programımıza giren demokratik diktatörlüğü gerçekleştirmek zorundadır." (V.İ.U.: "Paris Komunası ve Proletaryşa Diktatörlüğünün Görevleri", 1905, C. VI, s. 282)

"Demek, Gelgeç Devrimci Hükümetlerin birinci görevi: Sosyalist Partisinin "asgari programı"nı gerçekleştirmektir. Bunu başarabilmek için:

"O hükümet kendi menşi ve öz karakteri bakımından hak isyanının organı olmalıdır. Formen tahsisi (görevlendirisi) bakımından tüm halkın kurucular meclisini çağırma aygıtı olmalıdır. Faaliyetinin muhtevası bakımından, istibdata karşı isyan etmiş halkın yararlarını garanti etmeğe elverişli olan biricik proletarya demokrasinin asgari programını gerçekleştirmelidir." (V.İ.U.: "Demokratik Devrim ve Sosyal Demokrasinin İki Taktiği", s. 312-313)

"Onun için, Gelgeç Devrim Hükümetinin şu karakterlerini bir daha tekrarlıyalım:

1 — Devrimci hükümet İSYANLA DOĞACAKTIR.

2 — Devrimci hükümet halkın KURUCULAR MECLİSİNİ çağıracaktır.

3 — Devrimci hükümet ASGARİ PROĞRAMI uygulayacaktır.

"Bu karakteri taşıyan devrimci hükümetin görevleri o karakterinden kaynak alıp çıkar:

"Devrimci hükümet "halkı" yükseltmeye ve desteklemeye (padniyat) ve halkın devrimci faaliyetini teşkilatlandırmaya mecburdur."

"Halkı tutmak, teşkilatlandırmak için neler gerekir? En başta ve mutlaka şu şartlar gerekir:

- 1 — Halkın sempatisini kazanmak,
- 2 — Bütün halk enerjisini derlemek..

“Çünkü hak kendi enerjisiyle ve kendi girişkenliğiyle kendi kendisini koruyacak ve yükseltecektir. Halkın o seviyeye gelmesi için isyanla doğan geğec devrimci hükümet, şu 6 maddeyi derhal uygulamak zorundadır:

**“1 Tüm halkın kurucular meclisi; 2) Halkın silahlanması; 3) Siyasî haürriyet; 4) Ezilen ve hukuku tam olmıyan halkın kurtuluşu; 5) Sekiz saatlik işgücünü ve 6) Köylü İhtilali Komiteleri.”** (V.I.U.: “Devrim Ordusu ve Devrim Hükümeti”, 1905 Temmuz, C. VIII, s. 576).

“Dernek Gelgeç Devrim Hükümetinin ilk alacağı kara ve yapacağı iş şunlardır:

- 1 — HALKI: silahlandırmak,
- 2 — EZİLEN YİĞİNLARA: tüm siyasî hürriyet ve kurtuluş teşkilatı sağlamak,
- 3 — İŞÇİYİ: sekiz saatlik işgücüne ve benzeri dileklerine kavuşturup teşkilatlandırmak,
- 4 — KÖYLÜYE: devrim komiteler kurmak..

“Bu dört başlı bir iş olduktan sonradır ki, sıra KURUCULAR MECLİSİ'ni çağdırmaya gelir.

Gelgeç hükümetin “GELGEÇ” lik karakterini kaldırmak için halkçı ve esaslı bir ANAYASA (Konstitüsyon) getirip kanunlaştıracak olan kurul KURUCULAR MECLİSİ'dir. Gelgeç hükümet onu çağdıracaktır. Bu kurucular Meclisi'nin bir gözbağı olmaması için şu şartları yerine getirmesi gerekir:

1 — Kurucular Meclisi: “TÜM HALKIN” mümessili olacaktır. Yani aklı başında: kadın-erkek, yerli-yabancı, âlim-cahil. Bir ülkede yaşıyan BÜTÜN ÇALIŞAN HAK TABAKALARI orada sözcüsünü bulunduracaktır. Böyle bir mecliste her türlü meslek, mezhep, doktrin, ırk, milliyet ve ilh. farları gözetmeksizin: işçiler, köylüler, esnaflar aydınlar, askerler ve ilh. mümessillerini bulunduracaktır. Devrimci Kurucular Meclisi: doğrudan doğruya, vasıtasız, BİR DERECELİ SEÇİMLE kurulacaktır.

2 — Devrimci Kurucular Meclisi: “İSYAN ETMİŞ HALKIN YARARLARINI GARANTİ” edecektir. Bunun için de, burjuvazinin ezberlettiği sahte demokrasi tuzakları ortadan kaldıracaktır. Devrime karşı koyanları, gerici sınıfları, burjuvaları ve ağaları ve sadık bekçi köpeklerini siyasî haklardan yoksul kılacaktır. Yalnız devrimi başaran kitlenin zafarlerini, yararlarını kanunlaştıracaktır.

“İşte asgari programın uygulama prensipleri o kanunlar olacaktır.

## VI - GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİNE KATILMALI MI?

“Gelgeç Devrim Hükümeti: ne tam sosyalist, ne tam proleter bir kuruluştur. İçinde küçükburjuvazi de rol oynar. Böyle bir hükümete işçi sınıfının öz partisi katılmalı mıdır?

“Yukarıda saydıgımız karakterlere uyan bir devrim hükümetine elbet katılmalıdır.

“Bazıları bunun tersini ortaya sürerler. Biz madem ki alt yığınların sözcüsüyüz, öyle ise her şeyi hep aşağıdan yukarıya doğru yapmalmıyız. Yukarıdan yapılacak işler, burjuvakârî, yanı işveren sınıfının yaptığı gibi,ağa bey ve efendi yordamıyla yüksekten ferman vermek olur ve ilh. demeye getirirler. Nitekim, Bakunin de: “Herşey aşağıdan yukarıya teşkilâtlandırılmalı ve güdülmeli” derdi.

“Ancak biz biliyoruz ki, böyle tek yanlı işler ve tek yanlı düşünce ve davranışlar burjuva mantığına, gerici yobazlığına ve küçükburjuva ham sofuluğuna dayanır.

Proletaryanın diyalektiği, her hareketi her yanından ve her biçimde ele almayı öngörür. Onun için, HERŞEY AŞAĞIDAN" lâfı, devrimi sırf gericiliğin dışına uygun bir durumda, cılız ve savunmasız bırakmanın ukalâca ve hâince felsefeleşmesidir. Tarihte görülmüş Bakunincilere, anarşistlere yaraşan ihtilal gösterişli bir devrim düşmanlığıdır:

"Herşey aşağıdan prensibi anarşistçe bir prensiptir." (V.İ.U. "Gelgeç Devrim Hükümeti Üzerine", s. 229-230).

Anarşist prensipleri, ihtilalci görünüş altında işçi sınıfını düşüncesiz, kafasız bırakmak ister. Bu kötü eğilimin kökleri gerçekte işçi sınıfının devrimci rolüne bir türlü inanamamaktan ileri gelir:

"3 — Burjuvazi ile birlikte geçici devrim hükümetine katılmayı Sosyal Demokrasinin kabul etmemesi, o gibi her türlü katılışın işçi sınıfına ihanet demek olduğu prensibi, anarşizm prensibidir."

"Bu prensip: "2 — Her demokratik devrimde proletaryanın vazifeleri, işçi sınıfının görevleri yok anlamına gelir." (V.İ.U. "Yalnız Aşağıdan mı Yoksa Hem Aşağıdan Hem de Yukarıdan mı?", 27.5.1905, C. VI, s. 218).

"Anarşistlerin bir başka çeşidi demek olan sosyal demokrat oportünistleri de devrim hükümetlerine katılmayı reddederler. Bunlar, her zamanki gibi, oportünizmlerini, yâni anadan doğma kallesliklerini örtbas etmek için, Marks ve Engels'i de şahit getirmeye kalkışır. Devrimci hükümete katılmayı "Jakobenlik" diye damgalarlar. Oysa yalan söylerler. Çünkü:

"Şimdiki sosyal demokrat Jakobenleri (yâni Bolşevikler) gibi, Engels de, yalnız yukarıdan tesirin önemini takdir etmekle kalmıyor; yalnız cumhuriyetçi burjuvazi yanında gelgeç hükümete katılmayı kabul etmekle kalmıyor, fakat böyle bir katılmayı ve devrimci iktidarın enerjik askeri müdahalesini dahi TALEP ediyor. Engels, ASKERÎ şûraların PRATİKÇE idaresini başarmak yolunda ona düşen görevleri sayıyor. Engels, çıtkırıldım sosyal demokrat Jirondistlerine gene aynı küçümseyiş ve omuz silkişle karşılık veriyor. Meselâ, başka şehirler sırasında, Sen lûkar dö Barrameda'da (Kadiks'e yakın 20 bin nüfuslu liman şehrinde) "Alyanistlerin, kendi anarşist prensiplerine rağmen devrim hükümeti kurduklarını" gösteriyor. Ve onları "ellerindeki iktidarı ne yapacaklarını bilmemek"le suçluyor." (V.İ.U. "Gelgeç Devrim Hükümeti Üzerine", Ks. 2, "Yalnız Aşağıdan mı, Yoksa Yukarıdan da mı?", c. VI, s. 230-231).

"Yâni en domuzuna anarşistler bile iş başa düşünce eğer zerre kadar devrim namusu taşıyorsa ezbere devlet düşmanlığı yapmıyorlar. Bütün ömürlerince ateş püskürdükleri ve yeryüzünde görmek istemedikleri "Hükümet"i kendi elgeizleriyle kurmak zorunda kalıyorlar. Gerçeklik ve gereklilik en kör göze bile bunu batırıyor.

"Ne var ki, bütün ömürleri hayat dışı içi boş formüller tekerlemekle geçen insanlar, sonradan sırf yumurta kapıya gelince gerçekliği kabul eder etmez bu yolda kendi kurdukları hükümeti ister istemez nasıl kullanacaklarını bilemezler. Onun için, demiri tavında iken dövmek, insan bilincine gelecek devrimi önceden plânlamak ilk görevdir.

"İşçi sınıfı mümesilleri o gerçekliği pek iyi biliyorlar. Onlara göre devrimin iktidar gücü Sovyetlerdir. Sovyetler iktidarı, yalnız bir fabrikanın, bir köyün, bir semtin, hattâ bir kafanın içinde kapanıp kalamaz. İşçiler ve halk devrim hükümetinin içine girerek devrimi kurarlar ve sonuna dek götürürler.

"Fakat onların (Sovyetlerin) tarihi gelişimi, sırf mahalli İşçi Delegeleri Sovyetleri'nin bir tüm-Rusya İşçi Kongresine doğru Şamatikçe gelişmesi değil, fakat einbriyon halindeki devrimci iktidar organlarının (Çünkü İşçi Delegeleri Sovyeti böyleydi.) (Muzaffer Devrimci iktidarın merkez organları haline,

devrimci bir geçici hükümete dönüşmeleri demektir." (V.İ.U.: "Öfkeli kargaşa - İşçi Kongresi Sorunu" C. XII, s. 332).

## VII - DEVRİM HÜKÜMETİNE KATILMA ŞARTLARI

"Sosyalist proletarya mümessillerinin küçükburjuvazi ile birlikte devrim hükümetine katılmaları prensipçe kabul olunur ve bilinen şartlara göre doğrudan doğruya mecburidir." (V.İ.U. "Paris Komunası ve Proletarya Diktatörlüğünün Görevleri", s. 282.)

"Demek gelgeç ihtilal hükümetine katılmak yalnız KABUL edilmekle kalmaz, aynı zamanda MECBURİDİR de.

"Ancak, katılmayı kabul zorunda kalmak uluorta yapılamaz: BİLİNEREN ŞARATLARA GÖRE" yapılır. Bu şartların en birincisi: önce hükümetin gerçekten geçici devrim hükümeti karakterine uyması, yâni halk isyanına dayanmasıdır. O karakteri gösteren bir hükümete katılacak işçi sınıfı partisi, şu üç noktayı her zaman ve her yerde göz önüne getirmek zorundadır:

1 — KATILMA AMACINI AÇIKÇA KOYMAK : Devrim hükümetine katılmaktan maksat "BÜTÜN ASGARİ PROGRAMI GERÇEKLEŞTİRMEK" tir. Asgarî programın genel anlamı şudur:

a) Karşı devrimle amansız mücadele etmek ve,

b) "İŞÇİ SINIFININ bağımsız çıkarlarını savunmak" (V.İ.U.)

"Bu prensiplerle özetlenen amaç, katılış sırasında "NOKTASI NOKTASINA GÖSTERİLİR".

2 —PARTİNİN ROLÜNÜ YAPMASI: Devrimci hükümete katılmanın hedefi açıkça gösterilmelidir, dedik. Partinin hükümete "katılma şartları daha az belirlice gösterilmez". Bu şartlar başlıca iki kategoride toplanabilir:

a) " FORMEL ŞARTLAR : Sıkı Parti kontrolü" (V.İ. U.)dür. Genel olarak, başka partiler Meclise ve hattâ Hükümete katılan üyeleri üzerinde kontrolü önemsemezler. O üyelerini tam kontrol etmek şöyle dursun, onların tesiri altında kalırlar. Proletaryanın partisi, hükümete katılan üyelerinin en ufak davranışlarından hesap isteyecek durumda olmalıdır. Ancak o sayede hedefe varılabilir.

b) " MADDİ ŞARTLAR, yâni katılmanın amaca uygun şartları: Sosyal Demokrasinin bağımsızlığını bükülmezce korumak, sosyalist devrim şartlarını hazırlamak" (V.İ.U.)tır Partiyi öteki küçükbujuva kuyaklarının tereddütlerinden ve ihanetlerinden kurtarmak için ve korumak için, Gelgeç Hükümet içindeki parti rolünü daima öteki partilerden ayırt etmeyi bilmek lâzımdır. Bu bağımsız rol, bir geçit devri olan Proletarya Diktatörlüğünü biran önce SOSYALİZM'e kavuşturmaktan ibarettir.

3 — KİTLENİN ROLÜNÜ YAPMASI: Hedef açık konuldu. Parti rolünü iyi oynuyor. Ancak, devrimci hükümetin sosyalizmi muzaffer kılması için bu iki şart yetmez. Devrimde kitlenin hamlesini ve hızını, hükümet üzerinde yapacağı baskısını hükümeti ileriye doğru itmesi gerektiğini hiç unutmamalıdır. Bu da:

"AŞAĞIDAN TAZYİK: Gelgeç Devrim Hükümeti üzerine silahlı bir yönetim güden Sosyal Demokrat proletarya tarafından tazyik" ile olur. (V.İ.U. "Üçüncü Geri Adım", 20.6.1905, C, VI s. 260-261)"

### SONSÖZ

Kıvılcımlı'dan aktardığımız bu uzun satırlar sanırsanız devrimin ne olduğunu çok özetçe de olsa anlatmaya yetmiştir. Biz arkadaşlara, Kıvılcımlı'nın adı geçen eserini mümkün

olan en kısa sürede okumalarını salık veririz. Çünkü Kıvılcımlı, zaten Marksist-Leninist devrim teorisini özetleyerek anlatmaktadır. Biz de Kıvılcımlı'nın kitabından bazı bölümler aktararak konuyu anlatmaya çalıştık. Böylece de özetin özetini çıkarmış olduk.

Bizce devrim konusu budur. Bu anlayıştan herhangi bir gerekçe ile vazgeçen, işçi sınıfının kurtuluş davasından da vazgeçmiş sayılır. Yani işçi sınıfı davasına ihanet etmiş ve burjuvazinin safına geçmiş sayılır.

Marksist-Leninist devrim teorisi evrenseldir. Proletarya davasına gerçekten gönül veren her devrimci bu teorinin yol göstericiliğinde dövüşmek durumundadır.

# PROGRAMIMIZ, PROLETARYA PARTİSİNİN ASGARİ (MİNİMA) PROGRAMIDIR

Vatan Partisi Programı, Demokratik Devrim programıdır. Ya da, İşçi Sınıfı Partisinin asgarî programıdır. Bu programda; işçi sınıfımız bugün iktidara gelse, yarın ne yapmalı? Halkımıza neler getirecek? En somut biçimiyle madde madde onlar anlatılır. En cahil yurttaşımızın bile bir okuyuşta anlayacağı açıklıkta ve somutluktur. soyut laf gevelenmez. İktidara gelecek işçi sınıfımızın eylem kılavuzudur bu program.

Bizim gibi, burjuvazinin devrimci barutunu yitirdiğinden dolayı demokratik devrimini yapamadığı ve küçükburjuvazinin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu ülkelerde, demokratik devrimi gerçekleştirme görevi, işçi sınıfının önünde duran görevlerdendir. İşçi sınıfı sosyalist devrimine varabilmek için, demokratik devrimi de yapmak durumundadır. Yani işçi sınıfımız aynı anda iki görevi birden gerçekleştirmek zorundadır.

İşçi sınıfımız, devrime tüm halkı sokabilmek için demokratik devrimi ele almak ve çözmek durumundadır. Bildiğimiz gibi sonuna kadar devrimci olan biricik sınıf proletaryadır. Onun için onun talepleri sosyalist taleplerdir. Yani üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti ortadan kaldırmayı ve onları tüm toplumun mülkü haline dönüştürmeyi amaçlayan taleplerdir.

Küçükburjuvazinin talepleri ise sosyalist değil, demokratiktir. Örneğin küçükburjuvazinin en büyük kısmını oluşturan köylünün birinci talebi topraktır. Bu da kırsal kesimdeki prekapitalist ilişkilerin ve etekellerin kaldırılmasıyla, yok edilmesiyle gerçekleşir. Yani, toprağı köylüye dağıtabilmek (köylüyü topraklandırmak) için, kırsal kesimdeki antika tefeci-bezirgan sermaye ile (eşref, ayran, hacıağa takımı ile) modern büyük arazi sahiplerinin (tekelci tarım kapitalistlerinin) ortadan kaldırılması gerekir. Bu gerici zümrelerin, ellerindeki toprağın köylüye dağıtılması ise sosyalizm değildir. Yapılan bu iş demokratik bir görevdir.

Yine şehirlerde, uluslararası emperyalizmle etle tırnak gibi kaynaşmış bulunan modern finans kapitalistler zümresinin öncelikle ortadan kaldırılması gerekir. Bu görev gerçekleştirilmeden işçi sınıfımız ve tüm halkımız demokratik hak ve özgürlüklerine kavuşmuş olamaz.

Bu modern finans-kapitalistler (sayıları 500 civarındadır) zümresi ile antika tefeci-bezirganlar (sayıları 2000 civarındadır) ortadan kaldırılmadan halkımız rahat bir soluk alamaz. Tüm halk kitlelerini ezip sömüren bu sayıları 2500 kişicik olan antika ve modern parababalari çetesinin ortadan kaldırılması demokratik devrimin temel hedefidir.

Kapitalist gelişimin önündeki engelleri ortadan kaldırmak onun hızla gelişimini sağlayan bu devrimi, işçi sınıfı burjuvazi için yapmaz. Salt kapitalizm gelişsin diye yapmaz. Bu devrim aynı zamanda sınıf çelişkilerinin daha açık, daha dolaysız ve daha keskin biçimlere bürünmesini de sağlar. İşçi sınıfımıza ve tüm halkımıza geniş biçimde

örgütlenme olanakları da sağlar. Ve de bu yüzden tüm halkın taleplerinin dile getirildiği devrime biz demokratik devrim ve o devrimin programına da işçi sınıfının asgari programı deriz.

İşçi sınıfı bu görevleri yerine getirirken bir an bile nihai amacını yani sosyalizmi unutmaz. Tersine bu görevlerin gerçekleşmesini kendi nihai amacı için bir basamak olarak kullanır. zaten bu iki devrim, hem birbirinden ayrı hem de birbirinin aynıdır. Yani içiçe geçmiştir. Bu diyalektik birliği hiç aklıdan çıkarmamak gerekir. Şimdi, bu konuda, Kıvılcımlı Usta'nın şu satırlarına bakalım:

"Demokratik Devrim ile Sosyalist Devrimi 1905 Çarlık Rusyası şartlarında kesinlikle birbirinden ayıran Lenin, bu ayrımı yapar yapmaz şunu hatırlatır:

"Ama, bu iki devrimin kısmi sınırlarının Tarihte birbirine karıştıklarını inkar edebilir miyiz? Batı Avrupa, Demokratik Devrimleri döneminde çeşitli Sosyalist Hareketler, çeşitli sosyalist girişimler tanımadı mı? Ve gelecekte Batı Avrupa'da *Sosyalist devrimin, Demokrasinin eserini tamamlamak için* (Altını çizen H.K.) yapacak daha çok şeyi olduğu bir gerçek değil midir?

"Sosyal-Demokrat, hiçbir zaman, proletaryanın, olabildiği kadar demokrat ve cumhuriyetçi burjuvaziye ve küçükburjuvaziye karşı **SOSYALİZM UĞRUNA** (Majüskülleyen H.K.) kaçınılmaz mücadelesini unutmamıştır. Bu tartışma götürmez." (Lenin. İki Taktik. s:88)

"Demek ki, "bütün görevlerini" MDD (Milli DEMokratik devrimden. D.M.) den beklemek kuruntudur. Netekim 1917 Demokratik Devrimi de, II. Emperyalist Evren Savaşından sonra gelen seri devrimler de, o görüşün doğruluğunu ispatladı. Pek çok ülkede Demokratik devrimin nerede bittiği, Sosyalist Devrimin nerede başladığı kesince ayırlamadı. Her yerde Demokratik Devrim "bütün görevlerini" hiçbir zaman yerine getiremedi: onları Sosyalist Devrim uzun yıllar sonra gerçekleştirmek zorunda kaldı." (Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama. s.: 423-24)

Yine bu iki devrimin ilişkileri konusunda Kıvılcımlı aynı eserinde şöyle der:

## **"DEMOKRATİK DEVRİM VE SOSYALİZM DEMOKRATİK DEVRİM ve SOSYALİZM**

"Sosyalizm politisında; prensipler saklanmaz. Yalnız, halkın ihtiyaçlarına ve anlayışına uymıyacak düşünce ve davranışlar ortaya vakitsiz atılmaz. Sosyalizm, yığınlardan kopmamakla geçerlidir.

Daha 19 uncu yüzyılın birinci yarısı bitmeden *Manifest*; gerçek sosyalistlerin kanılarını saklıyacak insanlar olmadıklarını bayraklaştırmıştır: "*Gerçek sosyalist görüşlerini ve niyetlerini gizlemeye tenezzül etmezler.*" (K.M. : Manifest)

20 nci yüzyıl başında, *Demokratik Devrim* aşamasını en bilimcil devrimcilikle koymuş ve uygulanmış bulunan Devrimci ne yapar? En somut biçimi ile: "*Müstebit (Otokratik) düzenin yerini Demokratik Cumhuriyete bırakması*" günün tek yakıcı meselesi iken, "*Asgari (Minima) Programı tümünü*" şöyle tanımlar:

"Sosyalizme doğru gidişte gerekli kısa vâdeli ekonomik ve politik reformlar (dönüşümler)" "*Yaşadığımız ekonomik ve sosyal düzen içinde pekâlâ gerçekleştirilebilir.*" "*Azami (Maksima) Programımızın hemen uygulanması ve sosyalist devrimi gerçekleştirmek için iktidarın ele geçirilmesi yolunda Anarşistçe saçmalıkları*" (L. : İki taktik, s. 20) yapılmamalıdır. Ama Geçici Hükümete katıldığı zaman bile: "*Sosyalist devrimi hiç bir zaman gözden gözden yitirmemek*" (a. y.) şartı unutulamaz.

Marksizm için "*Demokratik Devrim*", Sosyalizmi ağıza aldirtmamak değildir:

"Devrimin halk tümünün ihtiyaçlarına ve isteklerine karşılık vermesi" (İ. T., 36) dir. "İhtiyat kaydı olmaksızın, kuşku ve duraksamalara kapılmaksızın, devrimci sınıfın temsilcileri, demokratik devrim meselesini, bütün, Ulusun önüne, mümkün olduğu kadar geniş olarak, yürekte ve aktif olarak kaymasını bilmeyiz." (İ.T., 120)

"Devrimci sınıf" Proletaryadır. Onun "temsilcileri" Sosyalist'dir.

Devrim zaferinde, İşçilerle Köylülerin İttifakı uğruna Sosyalizm geni "hiç bir zaman gözden yitirilmez". Bunu ters anlıyanlara şöyle bağırlır:

"Demedim Program sırf olandan başka bir şeyi içine almasın. Sağlamca yerleşik olandan yola çıkmalıyız. Dedim Gerçek Sosyalist devrimin kaçınılmaz olduğunu söylemeyiz. Kim demiş burada onu söylememeli diye? Eğer biri kalkar da öyle bir aktif yaparsa, ona yanıldığı ispat edilirdi. Böyle şeyi kimse söylemediği ve söyleyemeyecektir; çünkü Partimiz yalnız gerçek sosyalist Proletarya değil, fakat bütün Köylülüğe de yaslanarak iktidara gelmiştir. Şimdi bizimle birlikte yürüyen bu yığınlar: "Partinin işi sırf Sosyalist yapılışı isdâr (promouvoir: hükmen ilân) etmekten ibaretti. Gerçek Sosyalist Devrim yapılmıştır, Gerçek Sosyalizmi gerçekleştirmek size düşer" demekle mi yetineceğiz sahiden? Böyle bir bakım, mutlak surette ayakta duracak şey değildir, teorik bir hatadır. Partimiz, doğrudan ve daha çok da dolayısıyla milyonlarca insanı kendine çekti: bu insanlar şimdi sınıflar mücadelesini, Kapitalizmden Gerçek Sosyalizme geçiri duruca görüyor.

"Biz, bilimsel olarak, bu gerçek sosyalist devrimimizin nasıl olup biteceğini göstermek zorundayız. bu bakımdan yapılacak başka bütün teklifler piçtir." (Lenin: VII Kongre Söylevi, 19 Mart 1919)

Demek, proletaryanın asıl amacı sosyalizmdir. O amaç hiçbir zaman unutulmaz. Ve tüm görevler o amaca tabi kılınır.

Vatan partisi programı da, demokratik Devrim programıdır. Bu program 1954 yılı koşullarında işçi sınıfının legal partisi için kaleme alınmıştır. Aradan 35 yıl geçmiştir. Bu süre içerisinde onun prensipleri değil ama ayrıntı sayılabilecek bazı yerlerinde önemsiz eskimeler olmuştur. Olması da son derece doğaldır. Bu nedenden o yönlerinde bazı yenilemeler gerekli olabilir.

Bildiğimiz gibi, Demokratik devrimin çözeceği ana problemlerden biri de Ulusal Sorundur. 1954 yılının Legalite koşulları yüzünden Ulusal Sorun Programın legal basılı metninde yer almamıştır. Bugün alması gerekir. Bunu da belirtmeden geçmeyelim.

Vatan Partisi Program ve Tüzüğünü tartışılmak üzere yeniden sunmak istiyorduk. Fakat yer darlığıdan buna olanak bulamadık. Vatan Partisi Programı'nın herkesçe incelenip değerlendirilmesini salık veriyoruz.

